

panostaja VUOSIKERTOMUS 2015

SISÄLTÖ

1	Vuosi 2015	22	Suomen Helakeskus ja Rakennushelasto
2	Vuoden tapahtumat	24	Selog
4	Toimitusjohtajalta	26	Heatmasters
6	Ydinviestimme ja toimintatapamme	28	Megaklinikka
8	Toimintaympäristö	30	Flexim Securityn tarina
10	Sijoitukset	32	Hallitus
12	Grano	33	Johtoryhmä
16	KotiSun	34	Panostaja sijoituskohteena
18	Takoma	35	Tietoja osakkeenomistajille
20	KL-Varaosat	36	Osakkuusyhtiöt

PANOSTAJA

AKTIIVINEN KEHITTÄJÄ

Panostaja on aktiivinen ja vastuullinen suomalainen sijoitusyhtiö. Sijoitamme pitkäjänteisesti ja hajautetusti eri toimialoille. Hankimme enemmistöosuuden potentiaalisista pk-sektorin yrityksistä, joita kehitämme aktiivisesti yhteistyössä yrittäjien kanssa. Tuomme yrityksiin liiketaloudellista osaamista ja työkaluja operatiiviseen toimintaan. Näin luomme uusia suomalaisia menestystarinoita. 30 vuoden kokemus tekee meistä alan uranuurtajan. Vuonna 2015 Panostajan liikevaihto oli 148,2 miljoonaa euroa ja palveluksessamme oli keskimäärin 1 176 henkilöä. Pääkonttorimme sijaitsee Tampereella ja osakkeemme noteerataan NASDAQ Helsinki Oy:ssä.

2015

YRITYSJÄRJESTELYJEN VUOSI

- ▶ Liikevaihto kasvoi 22 prosenttia 148,2 milj. euroon
- ▶ Kasvu tuli pitkälti yritysostojen kautta
- ▶ Liikevoittoa kertyi 7,3 milj. euroa
- ▶ Tilikauden tulos nousi 13,5 milj. euroon.
- ▶ Tulokseen sisältyy 8,6 milj. euroa Fleximin Securityn myynnistä
- ▶ Granon ja Multiprintin yhdistyminen vahvisti digitaalisia painopalveluita.
- ▶ Megaklinikan hankinnan myötä perustettiin uusi segmentti, suun terveydenhuolto.
- ▶ Segmenttien kehittämisessä keskityttiin johtamiseen.
- ▶ Hallituksen osinkoehdotus on 0,05 euroa osakkeelta.

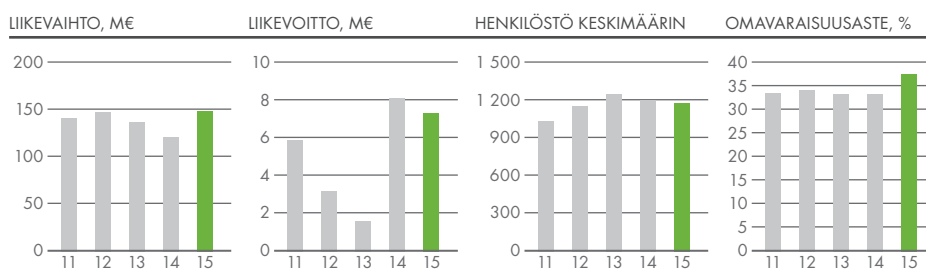
2015

LIKEVAIHTO
148,2 M€

TILIKAUDEN TULOS
13,5 M€

HENKILÖSTÖ
1 176

OSAKEKANNAN
MARKKINA-ARVO
44,5 M€

2015

01

PANOSTAJA TEKI SOPIMUKSEN 50 miljoonan euron kotimaisesta yritystodistusohjelmasta, jonka puitteissa yhtiö voi laskea liikkeelle alle vuoden mittaisia yritystodistuksia.

02

HAMMASLÄÄKÄRIASEMA MEGAKLINIKKA liittyi konserniin, kun Panostaja osti siitä 75 prosentin osuuden. Uudenlaiseen toimintatapaan perustuvan Megaklinikan liikevaihto on noin 5,5 milj. euroa ja henkilöstön määrä 90.

04

PANOSTAJA OTTI KÄYTTÖÖN työkalun strategian johtamiseen ja toimeenpanon seurantaan. LATO, joka tulee sanoista Leadership Automation Tool, on Panostajan ja sen tytäryritysten hallitusten ja johtoryhmien käytössä edistämässä strategisten hankkeiden toteutumista ja strategian toimeenpanoa.

LATO

”Granon ja Multiprintin yhdistyminen vahvistaa osaamistamme. Meitä on entistäkin suurempi joukko ammattilaisia kuuntelemassa ja auttamassa asiakkaita. Asiakkaiden tarpeet ohjaavat myös investointejamme”

Jaakko Hirvonen
toimitusjohtaja
Grano

03

PANOSTAJA ALOITTI YHTEISTYÖN Juuri Rahaston ja rahastoa hallinnoivan Juuri Partnersin kanssa. Juuri Rahasto sijoittaa pk-sektorin yritysten kasvuun vähemmistöomistuksen ja velkarahoituksen kautta.

05

DIGITAALISET PAINOPALVELUT -SEGMENTTI vahvistui, kun Grano ja Multiprint julkistivat tiedon yhdistymisestään. Grano nimellä jatkava yritys on toimialansa ehdoton edelläkävijä noin 90 milj. euron liikevaihdolla.

06

PANOSTAJA LUOPUI FLEXIM SECURITYSTÄ, joka siirtyi Assa Abloy Oy:lle. Panostaja Oy:n myyntivoitto oli noin 8,6 miljoonaa euroa.

08

PANOSTAJAN VARATOIMITUSJOHTAJA JA SJOITUSJOHTAJA Tapio Tommila siirtyi talous- ja rahoitusjohtajaksi ja Jari Lilja aloitti Takoman toimitusjohtajana. Syyskuussa Panostajan uudeksi sijoitusjohtajaksi nimitettiin Miikka Laine.

10

VUODEN AIKANA JATKUNEISSA johdon ja esimiesten koulutusohjelmissä painottuivat johtoryhmätyöskentelyn lisäksi esimiestyön ja myyntitaitojen kehittäminen. Hyvällä johtamisella ja esimiestyöllä onkin saatu merkittävää parannusta sairauspoissaoloihin, jotka ovat pienentyneet selkeästi koko konsernissa viime vuosien aikana. Vuoden aikana koulutusohjelmiin osallistui yhteensä 70 panostajalaista.

09 PRO

EDELLISVUONNA KÄYTTÖÖNOTETTUA sähköistä kehitysportaalia PROta kehitettiin ja laajennettiin tukemaan erityisesti johtoryhmätyötä. Se sisältää sekä ohjeistuksia eli Panostajan tavan toimia että työkaluja liiketoiminnan kehittämiseen ja johtamiseen. Helppokäyttöinen portaali mahdollistaa myös ajatusten ja hyvien käytäntöjen jakamisen tytäryritysten välillä.

11

KOTISUN OSTI ENEMMISTÖOSUUDEN Pirkanmaan LVI-Tekniikka Oy:stä. Pirkanmaan LVI-Tekniikan nykyinen toimiva johto jatkaa vähemmistöomistajina ja työntekijöinä yrityksessä. Yrityskauppa mahdollistaa KotiSunille nykyisen palveluvalikoiman kasvattamisen viemärisaneerauksilla.

Megaklinikan hankinta, Granon ja Multiprintin yhdistyminen, luopuminen Flexim Securitystä ja yhteistyö Juuri Rahastojen kanssa – Panostajalle tilikausi 2015 oli täynnä tärkeitä tapahtumia. Samaan aikaan jatkuivat myös tytäryritysten aktiivinen kehittäminen ja uusien hankkeiden kartoitus. Toimitusjohtaja Juha Sarsama toteaaakin vuoden olleen kokonaisuudessaan onnistunut, koska tärkeimmät tavoitteet saavutettiin.

VILKAS VUOSI YRITYSJÄRJESTELYISSÄ

– MYÖNTEISIN ODOTUKSIN ETEENPÄIN

MILTÄ PANOSTAJAN VUOSI NÄYTTI LUKUJEN PERUSTEELLA?

Liikevaihtomme kasvoi vauhdilla nousten 22 prosenttia 148 miljoonaan euroon. Liikevaihdon nousu tuli osittain yritysostojen kautta, mutta orgaaninen kasvu vaihteli eri yhtiöiden välillä. Liikevoittoa kertyi 7,3 miljoonaa euroa, joka oli olosuhteisiin nähden kohtuullinen suoritus, kun otetaan huomioon tulokseen sisältyneet Granon ja Multiprintin yhdistämiseen liittyvät kertaluotoiset kulut.

MITKÄ TAPAHTUMAT LEIMASIVAT VUOTTA?

Päällimmäisenä nousee mieleen yritysjärjestelyt, jotka julkaistiin tiiviissä tahdissa kevään aikana. Ostimme

Megaklinikan helmikuussa, Grano ja Multiprint yhdistyivät toukokuussa ja myimme Flexim Securityn kesäkuun alussa. Tämä on tietenkin aktiivisen omistajan näkökulmasta sitä perustekemistä. Samaan aikaan kaikissa yhtiössämme vietiin läpi omistajastrategiaamme kuuluvia kehityshankkeita.

MIKÄ MEGAKLINIKASSA HERÄTTI KIINNOSTUKSENNE?

Megaklinikka on erilainen hammaslääkäriasema. Sen kehittäminen ja tietojärjestelmä nostavat tehokkuuden ja asiakaslähtöisyyden aivan uudelle tasolle. Näemme Megaklinikan toimintatavassa monenlaisia kasvumahdollisuuksia.

GRANON JA MULTIPRINTIN YHDISTYMISEN KERROTTIIN OLEVAN KAHDEN VAHVAN TOIMIJAN LIITTO. OLIKO KILPAILIJOIDEN KESKEN KÄYDYT NEUVOTTELUT HAASTAVAT?

Molemmilla osapuolilla ja pääomistajilla oli alusta saakka yhteinen näkemys, että toimiala tarvitsee vahvan tuote- ja palvelutarjontaa kehittävän yrityksen. Synergiaedut olivat huomattavat ja päällekkäisyydet vähäiset. Myös toimintojen yhdistäminen on sujunut suunnitelmien mukaan ja Granon nimellä jatkava yritys keskittyy taas vahvasti asiakastyöhön. Granon painoarvo Panostajan omistuksesta on nyt entistä vahvempi.

FLEXIM SECURITY EHTI OLLA PANOSTAJAN OMISTUKSESSA 8 VUOTTA. MILLAINEN OLI SEN KEHITYSKAARI?

Flexim kehittyi heikosti kannattavasta lukkoliikeketjusta alansa innovatiivisimmaksi palveluorganisaatioksi, jolla on kansainvälistäkin kiinnostusta herättävä ohjelmistotuote, Flexim Safea. Oikea-aikainen irtautuminen on osa omistaja-arvon kasvattamista. Näimme Fleximin seuraavan kasvuharppauksen tulevan kansainvälisen jakelun kautta. Assa Abloystä löysimme yritykselle suomalaisen ostajan, jolla on kansainvälisen konsernin myyntiverkosto käytössään. Flexim oli erinomainen esimerkki pitkäjänteen toimintatavamme toimivuudesta yrityksen arvon kasvattamisessa. Kirjasimme kaupasta noin 9 miljoonan euron myyntivoiton.

MILLAINEN TOIMINTAYMPÄRISTÖ OLI PK-SEKTORIN YRITYKSILLE?

Suomen taloudessa ei tapahtunut toivottua käännettä parempaan. Vuodesta toiseen jatkuneeseen heikkoon kasvuun on jo pitkälti ehditty tottua ja sopeutua. Näyttää siltä, että nykyinen taso saattaa jäädä vallitsevaksi olotilaksi Suomessa, eikä muuallakaan lähialueilla saavuteta enää kovia kasvulukuja. Onneksi pk-yritykset toimivat niin lähellä asiakaskuntaansa, että ne aistivat hyvin markkinoiden kehityksen.

MITEN TILANNE VAIKUTTI PANOSTAJAN TOIMINTAAN?

Panostajalle tärkeimpiä toimialoja ovat paino- ja tulostuspalvelut, rakentaminen ja teknologiateollisuus. Paino- ja tulostuspalveluiden markkinat olivat haastavat ja kilpailu kovaa. Rakentaminen oli suhdanteen aallonpohjassa, eikä teknologiateollisuudenkaan kehitys ollut mainittavaa. Suhdanteista huolimatta Panostajan tytäryrityksistä monet onnistuivat kasvamaan kannattavasti. Toimintaympäristö on kaikille sama, mutta oikeanlaisella asenteella ja oikeilla toimenpiteillä huonoillakin markkinoilla voi menestyä. Olemme halunneet rohkaista yritystemme johtoa investoimaan tulevaisuuteen myös tässä haastavassa tilanteessa.

TEITTE YHTEISTYÖSOPIMUKSEN JUURI RAHASTON KANSSA. MITÄ YHTEISTYÖ PITÄÄ SISÄLLÄÄN?

Juuri Rahasto on uudenlainen rahoituksen ja liiketoiminnan kehittämisen kumppani pk-sektorin yrityksille. Yhteistyön avulla Panostajan toimintamalli täydentyy, sillä rahaston kautta myös vähemmistöomistusta tai velkarahoitusta hakevat kasvuhakuiset yritykset löytävät potentiaalisen kumppanin. Lisäksi Juuri on ottanut käyttöönsä Panostajan työkalut ja johtamisjärjestelmät omien kohdeyritystensä kehittämisen tueksi.

PANOSTAJAN TAVOITTEENA ON OLLA AIDOSTI AKTIIVINEN OMISTAJA JA KEHITTÄJÄ. MITEN SE NÄKY YTYTÄRYITYKSILLENNE?

Arjen tekeminen on luonnollisesti paljolti ihmisten – hallituksen puheenjohtajan ja jäsenten sekä toimitusjohtajan – välistä kommunikointia. Edistykellisten johtamisjärjestelmien ja niihin liittyvien työkalujen lisäksi Panostajan asiantuntijoiden ja tytäryritysten johdon välinen yhteistyö on usein ihan arkipäiväisiä keskusteluja ja mielipiteen vaihtoa. Kesällä järjestetyssä johdon forumissa oli mukava huomata, että myös tytäryritysten välinen keskustelu on aktivoitunut.

POLIITTINEN JA TALOUDELLINEN EPÄVAKAUS NÄYTTÄÄ OLEVAN ALKAVANAKIN VUONNA HALLITSEVA SUUNTAUS. MILLAINEN ON SUOMALAISEN PK-SEKTORIN TULEVAISUUS?

Suomessa pk-yritysten toimintaympäristö on monin tavoin haastava, mutta suurin huolenaiheeni on yritysten kasvuhaluttomuus. Suomessa on vahvaa osaamista, huipuluokan tutkimusta ja korkeaa teknologiaa, joiden avulla voidaan luoda uusia tuote- ja palvelukonsepteja kansainvälisillekin markkinoille. Nyt tarvitaan rohkeutta ja riskinottoa. Tätä Panostaja pyrkii tukemaan olemalla yrityksille pitkäjänteinen kumppani.

MITEN TÄSTÄ ETEENPÄIN?

Jatkamme rohkeasti eteenpäin. Tavoitteenamme on kasvaa ja kehittyä. Haemme jatkuvasti aktiivisesti ja omaloitteisesti uusia kohteita. Kaikki uudentyyppinen tekeminen kiinnostaa meitä. Meillä on hyvä tiimi ja asiantuntivien kumppaneiden ja omistajien tuki. Haluankin kiittää kaikkia, jotka ovat olleet mukana kehittämässä Panostajan tarinaa. Tästä on hyvä jatkaa.

TAVOITELAMME:
Suomalaisten
kasvavien
pk-yritysten
arvostetuin
ja aktiivisin
omistaja-
kumppani

STRATEGIAMME:
Aktiivinen omistaja

- ▶ Jatkuva sijoitusvalmius ja aktiivinen hankevirran luonti
- ▶ Pitkäjänteinen ja aktiivinen omistaja-arvon kehittäminen enemmistöomistajana
- ▶ Salkussa toimialojensa kärkiyrityksiä, joissa myös toimivalla johdolla merkittävä omistajaintressi
- ▶ Jatkuva johtamisen ja liiketoiminnan kehittäminen yrityksen kasvuvaiheen mukaan

PANOSTAJAN TOIMINTAMALLI

Etsimme aktiivisesti yrityksiä, joilla on terve talous ja joissa näemme potentiaalia jalostua alansa kärkiyritysten joukkoon tuellamme. Tuomme yritykseen liiketaloudellista ja strategista osaamista ja johtamista tukevia työkaluja. Olemme yrityksen kumppani myös rahoituksen hankinnassa ja yrityskauppojen toteutuksessa.

ARVONLUONTIPOTENTIAALIN
TUNNISTAMINEN

Hankinta

- ▶ Pk -yrityksen arvonluontipotentiaalin tunnistaminen ja sijoitusstrategian luominen
- ▶ Enemmistöosuuden ostaminen ja vähemmistöomistajien sitouttaminen
- ▶ Sijoitus omasta taseesta mahdollista omaehtoisen ja pitkäjänteisen omistushorisontin
- ▶ Ostettavien yritysten liikevaihto 10–30 milj. euroa

PERUSTEHTÄVÄMME:

Teemme menestystarinoita Suomelle tärkeässä pk-yrityskentässä

ARVOMME:

Yrittäjyys on asenne

Uudistuminen ja osaaminen

Luottamus ja avoimuus

ARVON
KASVATTAMINEN

ARVONNOUSUN
REALISOIMINEN

Kehittäminen

Irtaantumisen

2

Sijoitusstrategian toimeenpano; kasvu, yritysostot ja operatiivinen tehokkuus

Hallitus ja strategiatyö

Liiketoiminnan ja johtamisen kehittäminen; aktiivinen tuki, työkalut ja järjestelmät

Johdon osaamisen kehittäminen

3

Jatkuva yrityskauppamarkkinan ja arvostustasojen seuranta

Arvonnousun realisoiminen omistuksen myynnin yhteydessä

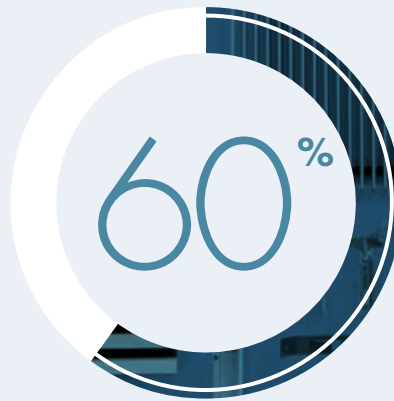
Tavoitteena mahdollisimman hyvä tuotto sijoitetulle pääomalle

PITKÄJÄNTEISYYS & AKTIIVISUUS

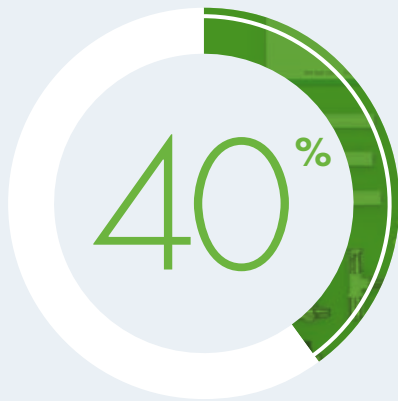
PK-SEKTORI SUOMESSA

Pk-yrityksiä ovat ne, joiden palveluksessa on vähemmän kuin 250 työntekijää ja joiden liikevaihto on enintään 50 miljoonaa euroa.

(Lähde: Suomen Yrittäjät)

Pk-yritykset työllistävät jo nyt yli 60 prosenttia työvoimasta ja osuus kasvaa koko ajan, koska uudet työpaikat syntyvät useimmiten pk-sektorille.

Pk-yritykset muodostavat Suomen talouselämän perustan. 40 % BKT:sta tulee pk-sektorilta.

Pk-yritysten jatkuvuuden turvaaminen ja kehittymisen tukeminen on tärkeä tehtävä myös yhteiskunnallisesti. 20 prosentissa pk-yrityksistä odotetaan sukupolven- tai omistajanvaihdosta seuraavan 5 vuoden kuluessa.

(Lähde: Suomen Yrittäjät)

Pk-yritysten odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat aiempaa positiivisempia. Joka kolmas yritys arvioi suhdanteiden paranevan seuraavien 12 kuukauden aikana ja enää vajaa viidennes pelkää niiden edelleen heikkenevän.

Pk-yritykset palvelevat pääosin kotimarkkinoita, sillä vain 19 % harjoittaa vientiä tai liiketoimintaa ulkomailla.

(Lähde: Pk-barometri 2/2015)

SUOMEN KILPAILUKYKY KOETUKSELLA

Suomen kansantalouden kilpailukyky verrattuna tärkeimpiin kilpailijamaihin on heikentynyt vuosi vuodelta finanssikriisin alusta eli vuodesta 2008 asti. Makrotaloutta ovat vaivanneet muun muassa julkisen talouden velkaantuminen, työttömyyden kasvu ja negatiivinen vaihtotase. Haasteet ovat heijastuneet myös mikrotalouteen. Yksityisten henkilöiden heikko luottamus talouden kehitykseen ja veronkorotukset ovat laskeneet kulutusta ja yritysten investointihalukkuus on ollut kadoksissa. Kysynnän elvyttäminen finanssitalouden avulla ei ole tuottanut tulosta. Talouden rakenteellisten uudistusten välttämättömyydestä vallitsee melko suuri yhteisymmärrys, mutta korjaavia toimenpiteitä ei ole saatu vielä käyntiin.

Suomen kansantalouden kilpailukykyvyydestä keskusteltaessa on painotettu työvoiman ja muita tuotantokustannuksia sekä makrotaloudellista vakautta. Monet suuryritykset ovat siirtäneet tuotantoaan edullisemman tuotannon maihin ja lähemmäs kasvavaa asiakaskuntaansa. Sen sijaan pk-sektorin yrityksistä vain noin viidennesellä on vientiä. Näille yrityksille työvoimakustannukset ja muu kustannustaso ovat tärkeitä tekijöitä, mutta pelkästään alhaisten kustannustason varaan ei voida rakentaa kestävää kilpailukykyä pitkällä aikavälillä. Suomen menestyminen tulee perustua myös ylivoimaista lisäarvoa antaviin tuotteisiin ja palveluihin sekä yritysten kyvykkyyteen kehittyä ja kasvaa.

PK-SEKTORI AVAINASEMASSA

Suomen talouden kasvuodotukset ovat nyt pitkälti pk-sektorin harteilla. Nyt on kyettävä kasvamaan ja kansainvälistymään entistä laajemmalla rintamalla. Kasvuhalukkuus on osa vastuullista yritystoimintaa.

Kasvu vaatii yrityksiltä pitkäjänteisyyttä, riskin-sietokykyä ja osaamista. Lisäksi tarvitaan yrityksille vakaa toimintaympäristö, kuten toimiva lainsäädäntö ja tehokkaat rahoitusmarkkinat.

Maailma ei ole vielä valmis. Tarpeita uusille palveluille ja tuotteille syntyy jatkuvasti. Digitaalinen murros muuttaa laajalti yksityishenkilöiden, yritysten kuin julkistenkin toimijoiden toimintatapoja. Sitä kautta avautuu valtava potentiaalia aivan uusille innovaatioille. Suomalaisten vahva koulutusjärjestelmä ja tutkimusosaaminen luovat hyvät edellytykset innovaatioiden tuoteistamiselle ja kansainvälisellekin markkinoinnille. Aiemmista onnistumisista on paljon hyviä esimerkkejä. Tarvitaan vielä rohkeutta, jotta Suomesta lähtee tulevaisuudessa entistä enemmän yrityksiä valloittamaan maailmaa.

ROHKEUTTA KASVAA

Pieniä viitteitä asenteiden ja odotusten kääntymisestä on jo olemassa. Vaikka talouden ongelmat ovat medioissa jatkuva keskustelunaihe, niin pk-yrityksillä on myönteisempiä odotuksia tulevasta. Syksyllä 2015 toteutetun pk-yritysten barometrin mukaan talouden aallonpohjan oletetaan olevan jo käsillä ja kasvun lähtevän käyntiin vähitellen. Investointeihin ja työnteijämäärän kasvattamiseen kyselyyn vastaajat suhtautuvat sen sijaan varauksellisemmin. Rohkeuden kasvusta kertovat myös myönteiset asenteet yrittäjyyttä kohtaan. Yrittäjien onnistuminen koetaan nyt aiempaa hyväksyttävämpänä ja koko yhteiskunnan kannalta hyvänä asiana. Erityisesti nuoret ajattelevat aiempaa positiivisemmin yrittäjyydestä. Tähän ovat vaikuttaneet monet viime vuosina julkisuuteen nousseet onnistumiset.

OSAAMISTA USEALTA

TOIMIALALTA

GRANO

DIGITAALISET PAINOPALVELUT

Grano on markkinointiviestintä-, paino- ja tulostuspalveluja tarjoava yritys, joka on alansa markkinajohtaja Suomessa.

LIIKEVAIHTO

69,9 M€

HENKILÖSTÖ

775

KOTISUN

TALOTEKNIKKAREMONTINTI

KotiSun tarjoaa konseptoituja käyttövesi- ja lämpöverkkoremontteja kuluttajille avaimet käteen -palveluna. Yritys on noussut nopeasti alansa markkinajohtajaksi ja tunnetuimmaksi toimijaksi Suomessa.

LIIKEVAIHTO

23,7 M€

HENKILÖSTÖ

139

TAKOMA

KONEPAJA

Takoma on konepajayhtiö, joka tarjoaa mekaanisen voimansiirron tuotteita ja palveluita meri- ja offshore-teollisuudelle sekä kaivos-teollisuudelle.

LIIKEVAIHTO

13,2 M€

HENKILÖSTÖ

90

KL-VARAOSAT

AUTOVARAOSAT

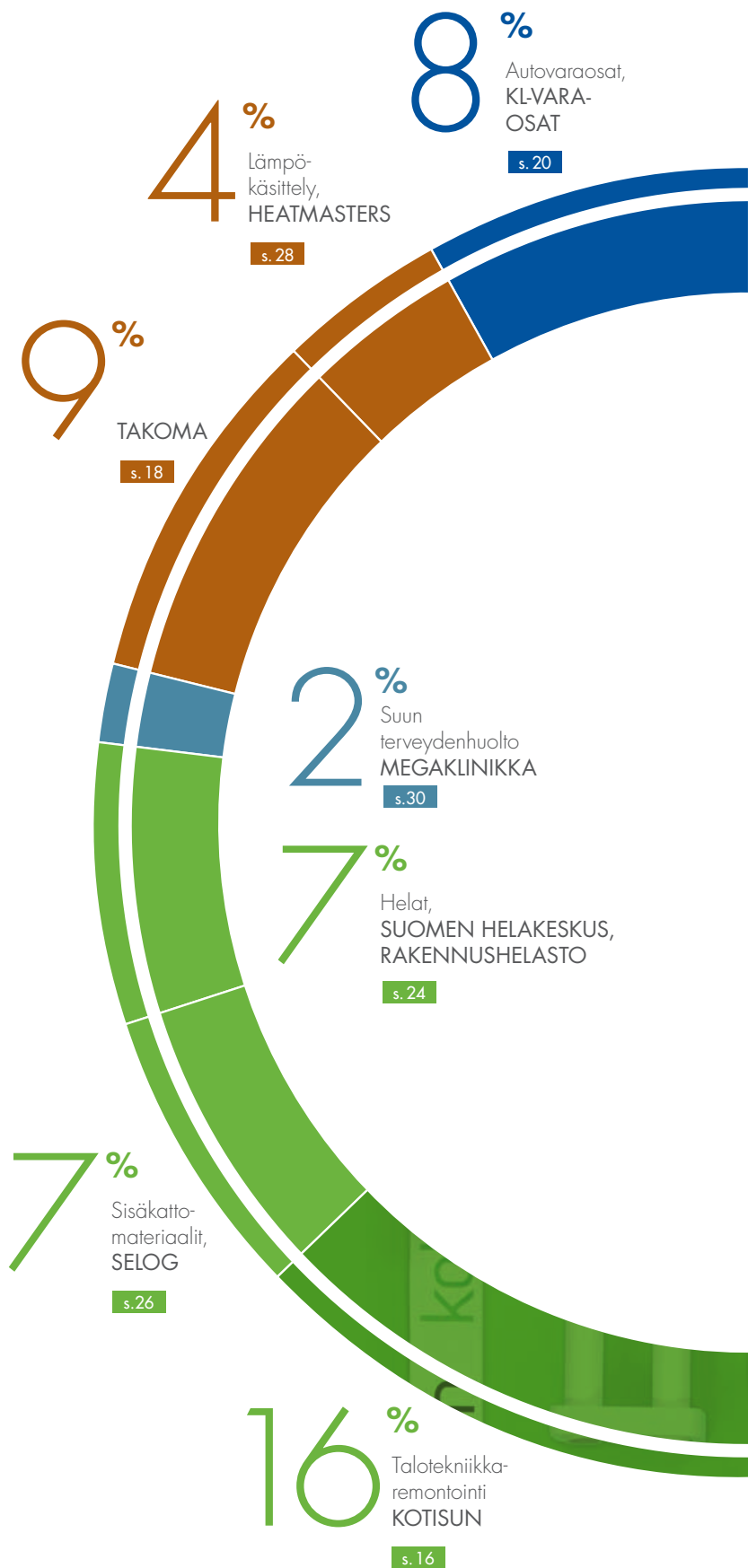
KL-Varaosat-yhtiöt harjoittaa Mercedes-Benz ja BMW-henkilöautojen alkuperäisvaraosien ja tarvikkeiden maahantuontia, tukkukauppaa ja jälleenmyyntiä. Se palvelee autokorjaamoita, jälleen- ja vähittäismyymiä ja yksityisiä kuluttajia sekä yritysasiakkaita.

LIIKEVAIHTO

11,8 M€

HENKILÖSTÖ

47

47%

Digitaaliset
painopalvelut,
GRANO

s. 12

SUOMEN HELAKESKUS JA RAKENNUSHELASTO

HELAT

Suomen Helasto jakaantuu kahteen tukkukauppaan, joista kalusteteollisuuden helatarvikkeita maahantuo ja myy Suomen Helakeskus ja ovi- ja ikkunateollisuuden tarvikkeita sekä rakennuslevyjä markkinoi Rakennushelasto.

LIIKEVAIHTO

10,4 M€

HENKILÖSTÖ

28

SELOG

SISÄKATTOMATERIAALIT

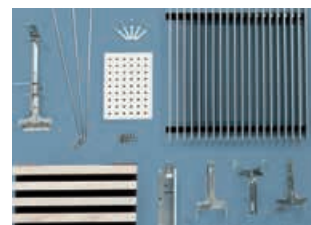
Selog on sisäkattomateriaalien tukkuliike, joka palvelee alan urakoitsijoita ja asentajia. Palvelutarjontaan kuuluvat laskenta-, suunnittelu- ja logistiikkapalvelut.

LIIKEVAIHTO

9,9 M€

HENKILÖSTÖ

14

HEATMASTERS GROUP

LÄMPÖKÄSITTELY

Heatmasters tarjoaa lämpökäsittelypalveluita ja valmistaa lämpökäsittelylaitteita. Heatmastersin loppuasiakkaat edustavat energia-, kemia- ja konepajateollisuutta.

LIIKEVAIHTO

6,3 M€

HENKILÖSTÖ

51

MEGAKLINIKKA

SUUN TERVEYDENHUOLTOPALVELUT

Megaklinikka on suun terveydenhuoltopalveluita tarjoava yritys. Panostaja hankki yrityksen 2/2015.

LIIKEVAIHTO

3,4 M€

HENKILÖSTÖ

86

DIGITAALISET PAINOPALVELUT

YHDESSÄ ETEENPÄIN

LIIKEVAIHTO

69,9 M€

LIIKEVOITTO

5,9 M€

HENKILÖSTÖ

775 hlö

Digitaaliset painopalvelut -segmentin voimakas kasvu jatkui, kun Grano yhdistyi alan toisen vahvan toimijan Multiprintin kanssa kesäkuussa.

Segmentin kannattavuus pysyi edellisvuoden tasolla, mutta fuusion järjestelyistä tulleet kertaluonteiset erät laskivat liikevoittoa. Yhdistyminen teki Granosta toimialansa ehdottoman markkinajohtajan sekä liikevaihdolla että henkilöstön määrällä mitattuna. Samalla Granon painoarvo Panostajan omistuksissa vahvistui merkittävästi.

Lähtökohdat neuvotteluille Granon ja Multiprintin yhdistymisestä olivat suotuisat, koska yritysten tarjonta, osaaminen ja asiakaspeitto täydensivät toisiaan ja päällekkäisiä toimintoja oli vain vähän. Granon palveluverkoston painopiste oli pääkaupunkiseudun lisäksi Keski- ja Itä-Suomessa ja Multiprintin taas vastaavasti Etelä- ja Länsi-Suomessa. Yhdistymisen jälkeen yrityksen toimipisteitä on 23 kaupungissa kattuen Suomen Oulusta Helsinkiin. Molemmat yritykset olivat toimialansa edelläkävijöitä digitaalisen tulostamisen ja modernin offset-painamisen alalla. Granon erityisosaamista olivat sähköiset aineiston hallintajärjestelmät ja markkinoinnin toteutukset, Multiprintin suurkuva-puolen teippi- ja 3D-tulostuspalvelu. Grano ja Multiprintin yhdistyessä markkinoille syntyikin

yritys, jolla on tehokas tuotanto ja korkea teknologinen osaaminen sekä asiakaslähtöisesti toimiva ja maantieteellisesti kattava palveluverkosto.

PANOSTAJALLE ENEMMISTÖ

Järjestely toteutettiin yhdistämällä Granon emoyhtiö Digiprint Finland Oy ja Multiprint Group Oy. Panostajan omistusosuus yhdistyneestä yrityksestä on 52 prosenttia, Multiprintin suurimman omistajan eli partiolippukunta Turun Metsänkävijöiden 16 prosenttia, toimivan johdon 23 prosenttia ja muiden omistajien 9 %.

NOPEA INTEGRAATIO

Toukokuussa julkistettu yrityskauppa eteni nopeasti toteutumisvaiheeseen, kun omistajien lopullinen hyväksyntä oli saatu. Uuden Granon toimitusjohtajan tehtävät otti vastaan Multiprint Groupin toimitusjohtaja Jaakko Hirvonen, kun taas Granon toimitusjohtaja Heimo Viinanen siirtyi hallituksen jäseneksi toimien kuitenkin johdon tukena vielä integraation ajan.

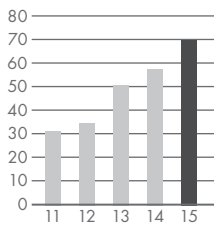
Henkilöstö otti tiedon Granon ja Multiprintin yhdistymisestä vastaan erittäin myönteisesti. Yrityksen kulttuurit olivat jo lähtökohtaisesti samantapaisia. Yhteisen tekemisen kautta lähdettiin hakemaan entistä vahvempaa omaa yritysidentiteettiä. Strategian luominen ja brändityö käynnistyivätkin nopeasti. Nimenvälillä päädyttiin Granoon, koska se melko tuoreena nimenä mahdollisesti paremmin uuden

GRANO |

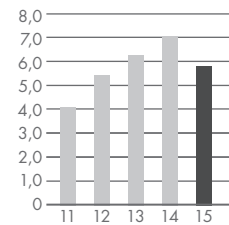
Digitaaliset painopalvelut

Grano on markkinointiviestintä-, paino- ja tulostuspalveluja tarjoava yritys, joka on alansa markkinajohtaja Suomessa. Henkilömäärä on n. 800. Sen palvelut ovat saatavilla valtakunnallisesti 23 eri paikkakunnalla Suomessa. Lisäksi Grano toimii Tallinnassa ja Pietarissa. Panostajan omistusosuus Granosta on 52 % ja toimivan johdon 23 %.

LIKEVAIHTO, M€

LIKEVOITTO, M€

www.grano.fi

GRANO

MONIPUOLINEN TARJONTA

- Painopalvelut
- Markkinoinnin palvelut
- Tapahtuma- ja myymäläpalvelut
- Logistiikka ja ulkoistukset
- Rakentamisen ja teollisuuden palvelut
- 3D
- Käännöspalvelut
- Digitointi
- Sähköiset palvelut

rakentamisen. Organisaation uudelleen luominen oli mittava työ, mutta se eteni suunnitelmien mukaan. Toimipisteitä yhdisteltiin monissa kaupungeissa ja päällekkäisyyksiä jouduttiin karsimaan myös henkilöstövähennyksin, jotka lopulta koskivat 25 henkilön vuosityöpanosta.

Toimintatapojen ja prosessien yhtenäistämisen lähtökohdanna oli tarkastella erilaisia käytäntöjä kriittisesti ja valita niistä toimivimmat tai tarpeen mukaan luoda kokonaan uusia. Haastavimmaksi tehtäväksi osoittautui ICT-

---

”Nyt keskitymme palvelutarjonnamme kehittämiseen. Sähköisten ratkaisujen tarve kasvaa ja meillä on kykyä olla mukana asiakkaidemme koko arvoketjussa ennen ja jälkeen painamisen.”

Toimitusjohtaja Jaakko Hirvonen

---

ympäristön yhtenäistäminen. Erilaisten ohjelmistojen yhteensovittaminen ei onnistunut aivan aiotussa aikataulussa ja sen osalta prosessi saadaan päätökseen vuoden 2016 aikana. Muilta osin integraatio sujui hyvin ja asetetun aikataulun mukaan. Työt uudessa Granossa ovat jatkuneet hyvällä yhteistyöllä ja tekemisen innolla. Sisäisten muutosten jälkeen painopiste on siirtynyt asiakkaisiin ja palvelutarjonnan kehittämiseen.

LAAJA ASIAKASKUNTA

Myös molempien yritysten asiakkaat kokivat yhdistymisen pääosin myönteisenä asiana, joka mahdollistaa laajemman palvelutarjonnan saamisen samalta toimittajalta. Toimialan asiakaskunta on hyvin monipuolinen yksityishenkilöistä aina kansainvälisiin pörssiyrityksiin. Keskitämällä paino- ja tulostustyönsä asiakkaat säästävät kustannuksissa ja myös omassa ajankäytössään.

UUSIA INNOVATIIVISIA RATKAISUJA

Painamisen ja digitaalisen tulostamisen toimialan murros on voimakas perinteisen painamisen vähentyessä ja digitaalisen tulostamisen ja sähköisten aineistohallintaratkaisujen vallatessa alaa. Muutokset edellyttävät uudenlaisten palvelujen ja parempien asiakasratkaisujen kehittämistä. Yhdistyminen antaakin uudelle Granolle entistä paremmat mahdollisuudet vastata asiakkaiden tarpeisiin ja koko toimialan kehittämiseen jatkossa. Osaaminen ja resurssit innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen ja niiden myyntiin ovat aiempaa suuremmat. Keskeisessä osassa tulevat olemaan palvelut, jotka yhdistävät digitaalisen ja perinteisen painamisen ja laajentavat Granon tarjontaa ennen ja jälkeen tulostuksen.

KASVU JATKUU

Granon tavoitteena on olla halutuin kumppani ja seuratuin edelläkävijä. Toimialan yleiset näkymät ovat heikot, kun Suomen huono taloustilanne on kiihdyttänyt paino- ja tulostusmarkkinoiden supistumista. Toimialalla on selkeästi ylikapasiteettia, joka näkyy tiukkana hintakilpailuna. Toisaalta digitaalinen murros luo uudenlaisia mahdollisuuksia. Tietomäärän valtava kasvu, siirtyminen paperista sähköiseen muotoon, markkinoinnin automaatio ja monikanavaisuus tarjoavat mahdollisuuden laajentaa tarjontaa ja kehittää entistä korkeamman jalostusarvon palveluita. Kasvun tukeminen myös yritysostoin on houkutteleva vaihtoehto.

LÄMMITYS- JA KÄYTTÖVESIPUTKISTON KUNNOSTAJA

VAHVASTI KASVAVAT
MARKKINAT

LIIKEVAIHTO

23,7 M€

LIIKEVOITTO

4,2 M€

HENKILÖSTÖ

139 hlö

KotiSunin palveluiden kysyntä jatkui erittäin voimakkaana, vaikka yleinen taloustilanne säilyi heikkona. Lämmitys- ja käyttövesiputkistojen kunnostamisen tarpeessa olevien pientalojen määrä on Suomessa suuri ja tulevaisuudessa edelleen kasvava. Yksityisasiakkaiden päätöksentekoa aktivoikin enemmän tarve toteuttaa remonti ennen mittavia vaurioita kuin suhdannenäkymät.

KotiSunin vuosi oli työntäyteinen ja onnistunut. Liikevaihdon kasvu jatkui vahvana ja myös kannattavuus oli erinomainen kasvupanostuksista huolimatta. Liiketulosta rasittaa Panostajan KotiSunista maksama lisäkauppahinta. Liiketoiminnan maantieteellistä peittoa täydennettiin perustamalla uusia toimipisteitä Lappeenrantaan ja Kajaaniin. Henkilöstön määrä kasvoi selvästi. KotiSun palkkasi alan kokeneita ammattilaisia ja myös nuoria tekijöitä myyntiin, asennustyöhön ja työnjohtoon. Kaikki uudet työntekijät saivat koulutusta tehtävään ja yrityksen tapaan toimia.

AINUTLAATUINEN KONSEPTI

KotiSunin asema Suomen suurimpana konseptoituja käyttövesi- ja lämpöverkkoremontteja tarjoavana toimijana vahvistui. Alan yritykset ovat perinteisesti olleet pieniä ja paikallisia, mutta nyt markkinoille on tullut muutamia hieman suurempia kilpailijoita. KotiSunin konsepti on markkinoilla poikkeuksellinen. Se kattaa koko toimintatavan palvelujen markkinoinnista, hinnoittelun, suunnittelun, materiaalien ja tarvikkeiden hankintaan, asennustyöhön ja aikataulutukseen. Konsepti mahdollistaa hyvän

kokonaistehokkuuden ja korkeiden laatuksenteiden täyttämisen. Sen ansiosta asiakkaalle voidaan antaa kiinteä hintatarjous ja tarkka aikataulu ja takuu lopputulokselle, joka on alan kilpailutekijänä poikkeuksellinen. Toimintatapoja kehitetään jatkuvasti toimituksista saatujen kokemusten myötä.

TYTYVÄISET ASIAKKAAT

KotiSunin oman tietokannan mukaan pientalojen putkistojen korjaustarve kasvaa edelleen, koska putkistojen käyttöikä tulee väijäämättä

”Markkinajohtajan aseman pitäminen edellyttää toimintatapojen kyseenalaistamista ja toiminnan jatkuvaa kehittämistä.”

Toimitusjohtaja Kalle Lahtinen

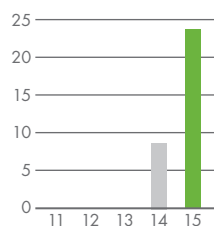
täyteen 50–80-luvulla rakennetuissa taloissa. Kasvupotentiaali on siten merkittävää vuosiksi eteenpäin, vaikka kuluttajien luottamus talouskehitykseen hidastaa päätöksentekoa. KotiSunin tavoitteena on vahvistaa asemaansa kehittämällä palveluverkostoaan ja tunnettuuttaan. Jo nyt uusasiakashankinta perustuu osittain suureen määrään onnistuneita projekteja ja tyytyväisiltä asiakkailta saatuihin suosituksiin. Myös tarjonnan laajentaminen konseptia hyödyntämällä on mahdollista. Toisaalta kasvavat markkinat houkuttelevat alalle uusia kilpailijoita, joten kilpailu tulee kovenemaan.

kotisun kotisun

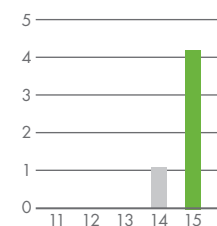
KOTISUN | Talotekniikkaremontointi

KotiSun tarjoaa konseptoituja käyttövesi- ja lämpöverkkoremontteja kuluttajille avaimet käteen -palveluna. Yritys on alan suurin ja tunnetuin toimija Suomessa. Sen palveluverkosto kattaa koko Suomen. Panostaja omistaa KotiSunista 58 % ja loput 42 % omistuksesta on toimivalla johdolla.

LIIKEVAIHTO, ME

LIKEVOITTO, ME

www.kotisun.fi

kotisun

kotisun

VOIMANSIIRRON TEKNOLOGIAA

KESKITTÄMINEN
ASIAKASTYÖHÖN

LIIKEVAIHTO

13,2 M€

LIIKEVOITTO

-0,7 M€

HENKILÖSTÖ

90 hlö

Takoman toimintaympäristö säilyi haastavana tilikauden ajan. Öljyn alhainen maailmanmarkkinahinta lähes jäädytti offshore-alan investoinnit. Sen sijaan muu teollisuus ja erityisesti meriteollisuus tasasivat tilannetta. Markkinatilanteeseen nähden Takoman liikevaihto kehittyi kohtuullisesti ja vuoden loppua kohden tilauskanta kasvoi hieman. Kannattavuus parani, vaikka tulos jäi vielä tappiolliseksi osittain kertaluonteisten kulujen takia. Myös joidenkin projektien laskutusta siirtyi alkavalle tilikaudelle toimitusten aikataulumuutosten vuoksi.

TOIMINTA SELKEYTETTY

Takomassa on toteutettu viimeisten vuosien aikana merkittäviä muutoksia, sopeutustoimia ja uudelleenjärjestelyjä, kuten luopumisia tappiollisista toiminnoista ja tuotannon keskittäminen Parkanoon. Myös kustannusten karsimiseen ja myynnin tehostamiseen on panostettu vahvasti. Vaikeiden vaiheiden jälkeen yritys pääsi keskittymään liiketoiminnan kehittämiseen elokuussa uutena toimitusjohtajana aloittaneen Jari Liljan johdolla. Vuoden 2013 aloitettu saneerausmenettely edistyi suunnitelmien mukaan, mikä vahvisti asiakkaiden ja toimittajien luottamusta Takomaa kohtaan.

Takoman tuote- ja palvelutarjonta pohjautuu toimitusketjun hallintaan, tehokkaaseen valmistusprosessiin ja verkostoitumiseen. Asiakkaiden tarpeiden ymmärtäminen, korkea laatu ja toimi-

tusvarmuus ovat sen tärkeimmät kilpailutekijät. Etuja ovat myös hyvä maine asiakaskunnan keskuudessa ja toimiminen laivanrakennuksen vahvoilla markkina-alueilla Suomessa ja Norjassa.

AKTIIVINEN KEHITTÄMINEN JATKUU

Alkavan tilikauden markkinoiden suunta on edelleen epävarma. Kilpailu jatkuu kovana, koska muutkin toimijat kärsivät kysynnän supistumisesta. Takoman erikoisosaaminen,

”Takomalle Panostajan tuki on ollut erittäin tärkeää toiminnan ja johtamisen kehittämisessä sekä rahoituksen hankkimisessa viime vuosien aikana.”

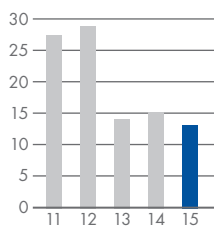
Toimitusjohtaja Jari Lilja

motivoitunut henkilöstö ja korkeatasoiset tuotteet ja palvelut luovat kuitenkin uskoa myönteiseen kehitykseen tulevaisuudessa. Aktiivista kehittämistä jatketaan panostamalla myyntiin ja tuotteistamalla tarjontaa. Vaikka markkinoiden ennustettavuus on vaikeaa, joidenkin asiakassegmenttien aiempaa paremmat näkymät antavat viitteitä kasvupotentiaalista.

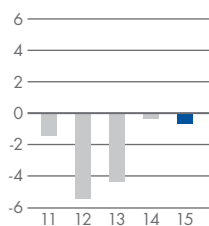
TAKOMA

Takoma on konepajayhtiö, joka tarjoaa mekaanisen voimansiirron tuotteita ja palveluita meri- ja offshore-ollisuudelle sekä kaivosteollisuudelle. Tuotteet valmistetaan pääosin asiakkaiden suunnitelmien pohjalta, mutta Takoma tarjoaa aktiivisesti myös tuotekehityspalveluja asiakkaiden haasteiden ratkaisemiseen. Yritys toimii kansainvälisesti, mutta sen vahvinta markkina-aluetta on Itämeren alue. Takoma on noteerattu Nasdaq Helsingissä. Panostaja omistaa Takomasta 63 %.

LIKEVAIHTO, M€

LIKEVOITTO, M€

www.takoma.fi

ALKUPERÄISVARAOSIA HENKILÖAUTOIHIN

HARKITTUJA PANOSTUKSIA KASVUUN

 LIIKEVAIHTO

11,8 M€

LIIKEVOITTO

0,5 M€

HENKILÖSTÖ

47 hlö

Kotimaisen kysynnän heikko kehitys heijastui selvästi autovaraosien kauppaan. Tiukan taloustilanteen takia kuluttajat harkitsivat tarkkaan autonsa korjaustoimenpiteitä ja niiden ajoitusta. Tämä näkyi kysynnän vaihteluina ja korjausvelan kasvuna, mutta myös korjaamoiden aiempaa lyhyempinä tilauskantoina.

KL-Varaosien liikevaihto kasvoi odotetusti palveluverkon ja tuotteiston laajentamisen ansiosta. Samalla kannattavuus laski toteutettujen investointien takia. Toimintaa laajennettiin avaamalla uusi toimipiste Vantaalle ja tarjontaa lisättiin Volvon henkilöautojen varaosilla. Tammiukuussa avatun Vantaan myymälän liikkeellelähtö ylitti odotukset. Volvo-tuotteisto toi merkittävän lisäyksen asiakaskuntaan. KL-Varaosat on omassa segmentissään selvä markkinajohtaja ja sen palvelema automerkit, Mercedes Benz, BMW ja Volvo, edustavat noin 18 prosenttia Suomen henkilöautokannasta.

VERKKOKAUPASTA KILPAILUETUA

KL-Varaosat palvelee valittujen automerkkien omistajia ja korjaamoita ylivoimaisella merkki-osaamisellaan ja nopeilla toimituksilla sekä kilpailukykyisellä hinnoittelulla. Palvelujen kehittäminen on jatkuvaa. Vuoden aikana käynnistettiin merkittävä projekti verkkokauppaa palvelevan sähköisen tuoteluettelon jatkokehittämiseksi. Uusi tuoteluettelo mahdollistaa täsmällisen oikean osan valinnan annettujen hakutietojen perusteella entistä tehokkaammin. Uusi ratkaisu edellyttää usean ohjelmiston ja tietokannan yhteensovittamista ja tulee sisältämään mittavan määrän erilaista tietoa, sillä KL-Varaosilla on yli 20 000 suoraan varastosta toimitet-

tavaa tuotenimikettä ja toimitusmyyntinä yli 800 000 nimikettä. Kehitystyö tulee jatkumaan vielä vuoden 2016 aikana.

MONIA KASVUPOLKUJA

Ennusteissa on pientä toiveikkuutta markkinoiden elpymisestä vuonna 2016. KL-Varaosien pitkäaikainen kokemus varaosakaupasta ja edustuksessa olevat merkit, joiden osuus ensirekisteröinneistä on kasvanut, vahvistavat myönteisiä odotuksia. Toisaalta kansantalouden heikot kehitysnäkymät tiukentavat edelleen vara-

”Olemme toteuttaneet Panostajan tuella merkittäviä hankkeita toimintamme kasvattamiseksi ja kehittämiseksi.”

Juha Kivinen Toimitusjohtaja

osien hintavertailua ja alan kilpailua.

KL-varaosat on kuitenkin laajentanut toimintaansa viime vuosina nopeaan tahtiin ja vahva konsepti tarjoaa tulevaisuudessakin kilpailuetua ja monia kasvupolkuja, kuten esimerkiksi jo käynnistetty verkkokaupan kehittäminen ja korjaamoyhteistyön syventäminen. Myös maantieteellisiä laajenemismahdollisuuksia ja uuden merkin edustusta harkitaan aina tilanteen mukaan. Tilikaudella 2015 toteutetut kasvuhankkeet on jakson aikana saatu vahvalle kasvu-uralle.

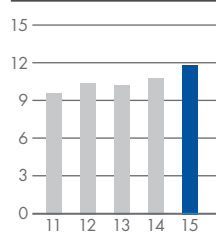
Scheibenwischer
Wiper blades
Torkarblad
Pyyhkienkulat
Стеклоочистители

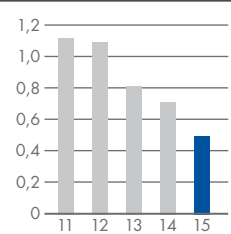
KL-VARAOSAT | Autovaraosat

KL-Varaosat varaosaliike, joka tuo maahan ja jälleenmyy alkuperäisvaraosia ja tarvikkeita Mercedes-Benzin, BMW:n ja Volvon henkilöautoihin sekä Mercedes Benzin pakettiautoihin. Yhtiö palvelee autokorjaamoita, jälleenmyyjiä, muita yritysasiakkaita sekä vähittäismyynnin asiakkaita. Toimipaikat ovat Tampereella, Jyväskylässä, Turussa, Rovaniemellä ja Vantaalla. Panostaja omistaa KL-Varaosista 75 % ja toimiva johto 25 %.

LIKEVAIHTO, M€

LIKEVOITTO, M€

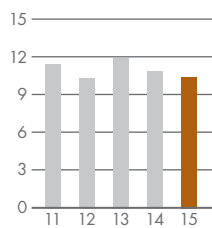

www.kl-varaosat.fi

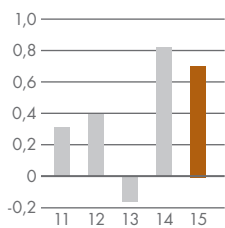
SUOMEN HELAKESKUS & RAKENNUSHELASTO | Helat

Suomen Helasto jakaantuu kahteen tukkukauppaan, joista Suomen Helakeskus maahantuo ja myy kalusteteollisuuden helatarvikkeita ja Rakennushelasto markkinoi ovi- ja ikkunateollisuuden tarvikkeita sekä rakennuslevyjä. Suomen Helakeskuksen tarjonta kattaa kaikki säilytysjärjestelmiin tarvittavat komponentit saranoista peilioviin kalusteiden runkoja lukuun ottamatta. Panostaja omistaa Hela-segmentistä 95 % ja toimitusjohtaja Hannu Rantanen 5 %.

LIKEVAIHTO, M€

LIKEVOITTO, M€

www.helakeskus.fi

SUOMEN HELAKESKUS & RAKENNUSHELASTO

UUSILLA PALVELUILLA KORKEAMPAA JALOSTUSARVOA

Markkinatilanne rakentamisessa jatkui haastavana toimialan supistuessa edelleen. Suuntaus näkyi myös Helat-segmentin liikevaihdon hienoisenä laskuna. Kannattavuus parani hieman, koska jo aiemmin toimintaa oli sopeutettu kysyntää vastaavaksi. Sen sijaan liikevoitto heikkeni johtuen panostuksista uusiin palvelutoimintoihin. Suomen Helakeskus säilytti asemansa yhtenä toimialansa suurimmista yrityksistä. Myös Rakennushelaston markkinaosuus tiettyjen tuotteiden toimituksista pysyi ennallaan. Vaikka alan taloudelliset haasteet näkyivät asiakaskunnassa konkurssina ja saneerausmenettelyinä, merkittävilta luottotappioilta kuitenkin vältyttiin tehokkaan seurannan ansiosta.

Suomen Helasto laajensi palvelutarjontaansa puolivalmisteisiin ja kokoonpanoon perustamalla yksikön, joka tuottaa nykyaikaisen menetelmän sahaus-, osakokoonpano- ja pussituspalveluja asiakkaille. Helakeskus onkin toimialan ainoa tukkukauppa, joka tarjoaa ammattimaista pussituspalvelua teollisuudelle ja kauppoille. Lisäksi yhtiö kehitti internetin yli toimivan mittausjärjestelmän oville, työpöytäsoille ja keittiöaltille.

ASIAKASKUNTA LAAJENI

Suomen Helakeskuksen tarjonta kattaa kaikki säilytysjärjestelmiin tarvittavat komponentit saranoista laatikostoihin ja vetimistä peiliöviin kalusteiden runkoja lukuunottamatta. Sen asiakaskuntaa ovat keittiökalusteteollisuus, huonekaluteollisuus ja puusepät. Rakennushelasto Oy palvelee rakennusteollisuutta eli ovi- ja ikkunatehtaita sekä rakennusliikkeitä.

Vuoden aikana tehdyt panostukset myynti- ja palveluorganisaation vahvistamiseen ja uusasiakashankintaan tuottivat jo tulosta. Tilikauden loppupuolella Helasto teki päänavauksen kaupakettujen suuntaan saaden kolme merkittävää asiakasta. Toimitukset käynnistyivät jo tilikauden lopussa ja kasvanut asiakasmäärä vahvistaa tulevan kauden näkymiä.

KOHTI VALMIIMPAA KOKONAISSUUKSIA

Teknisen Kaupan liiton laatimat arviot ennakoivat rakennusteollisuudelle hienoista piristymistä vuoden 2016 aikana. Markkinoiden muutos ei kuitenkaan tuo merkittäviä kasvumahdollisuuksia, vaan niitä on luotava tarjonnan ja asiakaskunnan laajentamisella. Asiakkaat edel-

”Panostajan kehittämät johtamisjärjestelmät ja työkalut ovat meillä aktiivisessa käytössä”

Toimitusjohtaja Hannu Rantanen

lyttävät yhä valmiimpia kokonaisuuksia, asennusvalmiimpia tuotteita ja yksilöllisempiä pakkauspalveluita. Asiakaskuntaa on myös mahdollista laajentaa perinteisten kaluste-, ovi- ja ikkunateollisuuden lisäksi muille toimialoille.

LIKEVAIHTO

10,4 M€

LIKEVOITTO

0,7 M€

HENKILÖSTÖ

28 hlö

JOHTAVA SISÄKATTOMATERIAALIEN TUKKULIIKE

OSAAVAA PALVELUA JA UUSIA ASIAKKAITA

 LIKEYVAIHTO

9,9 M€

 LIKEVOITTO

0,5 M€

 HENKILÖSTÖ

14 hlö

Rakennusalalla edelleen jatkunut lama vaikutti selvästi sisäkattojen tukkuliikkeen Selogin toimintaan vuoden 2015 aikana. Kysyntä säilyi alhaisella tasolla ja hintakilpailu jatkui kiivaana. Selogin liikevaihto laski hieman, mutta yritys säilytti markkina-asemansa. Tiukan talousseurannan ja lievien sopeutustoimien ansiosta myös kannattavuus säilyi kohtuullisella tasolla.

Selogin asiakaskunta koostuu pääosin sisäkattoja rakentavista urakoitsijoista ja asentajista. Vuoden 2015 aikana asiakaskuntaa laadettiin laajentamaan uusiasiakashankinnalla tarjoamalla palveluja myös rakennusliikkeille ja rautakaupoille. Panostukset tuottivat jo hienoista tulosta, joten myynnin aktivointia uusiin asiakasryhmiin tullaan jatkamaan.

KILPAILUTEKIJÄNÄ ASIAANTUNTEMUS

Selogin toiminta tukkuliikkeenä pohjautuu tiiviiseen asiakasyhteistyöhön ja hyviin toimittajasuhteisiin. Materiaalien ja rakentamisen vaatimusten ymmärtäminen sekä laajan toimittajakaartin tarjonnan ja kyvykkyyden tunteminen ovatkin merkittävä osa Selogin ammattitaitoa.

Selog palvelee asiakkaitaan monipuolisesti tarjoten laajan tuotelajitelman ja lisäksi suunnittelupalvelua. Kilpailijoistaan poiketen se ei tarjoa asennuspalvelua, joten se ei kilpaile asiakkaidensa kanssa. Selog tarjoaa asiakkail-

leen neuvoja ja osaamistaan ja etsii markkinoilta tarpeeseen parhaiten sopivat ratkaisut ja tuotteet. Usein kattomateriaaleilla on saavutettava sekä arkkitehtien toivoma ulkonäkö että akustiikka-asiantuntijoiden tavoittelema äänen- vaimennus. Jos vaadittavia ominaisuuksia ei ole mahdollista saavuttaa valmiilla tuotteilla, Selog valmistuttaa ne tilauksen mukaan.

”Vuosi oli taistelua markkinaa vastaan, mutta teimme silti positiivisen tuloksen.”

Toimitusjohtaja Simo Tuokko

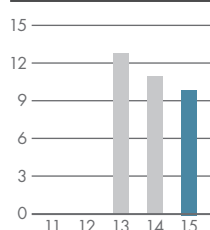
YLÖS AALLONPOHJASTA

Selogin asiakaskentässä ei ole näkyvissä merkkejä kysynnän suunnan kääntymisestä selvään kasvuun vielä vuoden 2016 aikana. Toisaalta markkinoilla on tietoa uusista ja suuristakin liike- ja toimistorakennuskohteista, kuten esimerkiksi Keski-Pasilan ja Kalasataman hankkeista. Yksittäisten hankkeiden merkitys toimialalle tai Selogin toimintaan ei ole merkittävä, mutta alan ennusteiden perusteella voisi olettaa suhdanteen syvimmän kohdan olevan jo käännekohtassa.

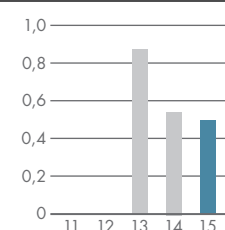
SELOG | Sisäkattomateriaalit

Selog on sisäkattomateriaalien tukkuliike, joka palvelee alan urakoitsijoita ja asentajia sekä rautakauppoja ja rakennusliikkeitä. Palvelutarjontaan kuuluvat laskenta-, suunnittelu- ja logistiikkapalvelut. Sisäkattomateriaalien lisäksi Selog toimittaa myös akustiikkalevyjä ja -paneeleita seiniin ja käytäviin. Selogin osaaminen kattaa niin pienet kohteet kuin suuret ja vaativat tilat kouluista sairaaloihin ja hotelleista tavarataloihin. Selogin toimipiste sijaitsee Malmilla ja lisäksi se palvelee Tampereen ja Lappeenrannan alueilla. Panostaja omistaa Selogista 60 %, toimitusjohtaja Simo Tuokko 15 % ja Marko Seppä 25 %.

LIKEVAIHTO, ME

LIKEVOITTO, ME

www.selog.fi

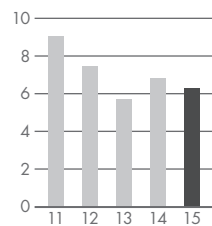

HEATMASTERS |

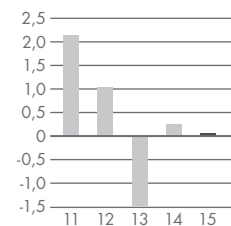
Lämpökäsittely

Heatmasters tarjoaa lämpökäsittelyä palveluna ja valmistaa lämpökäsittelylaitteita. Lämpökäsittelyä tarvitaan muun muassa poistamaan metallista hitsauksen aikaansaamia jännityksiä ja palauttamaan metallien alkuperäiset ominaisuudet. Heatmastersin loppusiukkaat edustavat energia-, kemia- ja konepajateollisuutta. Sen markkina-alue kattaa laiteoimituksessa koko maailman ja palveluissa Euroopan. Sen toimipisteet ovat Suomessa Lahdessa ja Varkaudessa, Ruotsissa Göteborgissa ja Puolassa Bedzinissä. Lisäksi yhtiöllä on yhteisyritys Virossa. Panostaja omistaa Heatmastersista 80 % ja toimitusjohtaja Ilkka Mujunen 20 %

LIKEVAIHTO, M€

LIKEVOITTO, M€

www.heatmasters.fi

LÄMPÖKÄSITTELYN ASiantuntija

PAINOPISTE PALVELUISSA

Lämpökäsittelypalveluiden kysyntä kehittyi pääosin myönteisesti Euroopassa vuoden 2015 aikana. Heatmastersille tärkeimmissä toimintamaissa kehitys kuitenkin vaihteli. Suomessa, Virossa ja Puolassa markkinat olivat aktiiviset, mutta Ruotsissa ja Norjasta hiljaiset. Lämpökäsittelykoneiden ja -laitteiden markkinoilla ja varsinkin uunituoteryhmän osalta oli hiljaista vuoden 2015 aikana.

Heatmastersin liikevaihto kehittyi kokonaisuudessaan odotusten mukaisesti päätyen edellisvuoden tasolle. Myynti muodostui enemmässä määrin palveluista laitevalmistuksen palaututtua normaaliin edellisvuoden ennätyksestä. Suomessa kasvu oli poikkeuksellisen hyvää muun muassa mittavan Nesteen Kilpilahden öljyjalostamolla keväällä toteutetun projektin ansiosta. Myös monissa muissa maissa kehitys oli myönteistä, mutta Ruotsissa liikevaihto laski jyrkästi. Vuoden 2014 aikana aloitetut toimenpiteet kustannustehokkuuden parantamiseksi alkoivat tehoja ja Heatmastersin kannattavuus kehittyi myönteisesti muilta osin, mutta Ruotsin yksikkö painui selvästi tappiolle vaikuttaen merkittävästi koko Heatmastersin kannattavuuteen. Tilikauden loppupuolella Ruotsissa käynnistettiin toiminnan uudelleenjärjestely.

LAATU KORKEALLA

Heatmastersin vahva markkina-asema sekä palvelu- että laitetoimittajana säilyi, mutta kilpailu erityisesti mittavista palveluprojekteista koveni selvästi. Markkinoille tuli uusia toimijoita, joista suurin osa sai kilpailuetua tuomalla työvoimansa edullisemman kustannustason maista. Heatmasters vastasi kovenemaan kilpailuun kehittämällä

henkilöstönsä osaamista ja palvelunsa laatua. Lämpökäsittelyn korkea laatutaso onkin asiakkaiden vaatimuslistalla aina korkealla, ja Heatmastersilla on käytössään sertifioidut laatujärjestelmät, jotka antavat selvää kilpailuetua useisiin muihin toimijoihin verrattuna.

Laitetarjonnassa Heatmastersin kilpailuetuna ovat tuotteiden kestävyys ja tekniset ominaisuudet. Teknologian kehittämisessä keskityttiin lämpötilansäätäjiin ja lämpökäsittelyautomaatteihin. Uusia tuotteita onkin tulossa markkinoille vuoden 2016 aikana.

TAVOITTEET KORKEAMMALLE

Näkyvät lämpökäsittelyn palveluiden ja laitteiden markkinoilla ovat pääosin myönteiset. Merkittävä optimismia ylläpitävä tekijä on keskieurooppalaisten voimalaitosten kunnossa-

”Panostajan järjestämät tilaisuudet ja koulutukset ovat hyviä forumeja myös verkostoitumista ajatellen.”

Toimitusjohtaja Ilkka Mujunen

pito, jossa on odotettavissa uusia mittavia projekteja. Myös koneiden- ja laitteiden kysynnän voidaan ennakoida vahvistuvan jo käytyjen neuvottelujen perusteella. Heatmastersin tavoitteena on liikevaihdon ja -voiton kasvattaminen panostamalla tarjonnan kehittämiseen, suuriin hankkeisiin ja kansainvälisiin asiakkaisiin sekä jatkamalla maantieteellistä laajentumista.

LIKEVAIHTO

6,3 M€

LIKEVOITTO

0,1 M€

HENKILÖSTÖ

51 hlö

TEHOKKAAN PALVELUKONSEPTIN HAMMASHUOLTOA

POHJAA KASVULLE
JA LAAJENTUMISELLE

LIIKEVAIHTO

3,4 M€

LIIKEVOITTO

-0,5 M€

HENKILÖSTÖ

86 hlö

Suun terveydenhuollon palveluita tarjoava Megaklinikka siirtyi Panostajan enemmistöomistukseen helmikuussa. Vuonna 2010 perustettu yritys on täysin uudenlaisen palvelukonseptin hammaslääkäriasema, joka on kasvanut nopeasti toimialansa innovatiiviseksi uudistajaksi ja tunnetuksi toimijaksi pääkaupunkiseudulla. Panostajan tavoitteena on rakentaa Megaklinikasta toimialan käytäntöjä mullistava yhtiö ja laajentaa liiketoimintaa Suomen ulkopuolelle.

Megaklinikan vuoteen 2015 mahtui monia merkittäviä muutoksia. Omistajanvaihdoksen lisäksi toimintaa kehitettiin ja laajennettiin. Erikoishammashuollon palveluita vahvistettiin Helsingin Kampin hammaslääkäriasemalla. Jyväskylän Palokassa aloitettiin kokeilu, jossa julkisen sektorin hammashoitola otti käyttöönsä Megaklinikan toiminnanohjausjärjestelmän. Pilottihanke lähti liikkeelle erittäin hyvin ja jonot hoitoon lyhenivät merkittävästi. Myös toimenpiteitä maantieteellisen laajentumisen edistämiseksi jatkettiin.

Toimialan markkinat olivat melko haastavat. Heikko taloustilanne ja Kela-korvausten supistukset näkyivät hampaiden hoidossa. Samaan aikaan alalle tuli uusia kilpailijoita ja olemassa olevat laajensivat toimintaansa. Megaklinikan liikevaihto supistuikin hieman vuoden 2014 tasosta ja liiketulos jäi tappiolliseksi johtuen osittain yritysjärjestelyn kuluista, mutta myös laajenemissuunnitelman toteuttamisesta.

AINUTLAATUINEN TOIMINTATAPA

Megaklinikan asiakaslähtöinen palvelukonsepti on ainutlaatuinen. Asiakkaalle tarjotaan kaikki hammashuollon palvelut yhdellä käynnillä,

laadukkaasti, kustannustehokkaasti ja ilman jonotusta. Palvelun tehokkuus perustuu itse kehitettyyn toiminnanohjausjärjestelmään, joka mahdollistaa kysynnän vaihteluiden tasaamisen ja kapasiteetin paremman hallinnan, mutta ottaa myös hammaslääkärien henkilökohtaiset kyvyt huomioon.

Megaklinikan toimintatapa on saanut kiitosta sekä asiakaskunnalta että henkilöstöltä. Peräti 90 prosenttia asiakkaista voisi suositella palvelua ystävilleen. Asiakaskunta laajenee koko ajan, vaikka vakioasiakkaiden osuus onkin jo

”Toiminnan ohjattavuus on tärkeää, sillä suuri osa ajanvarauksista tehdään samalle tai lähipäiville.”

Toimitusjohtaja Christoffer Nordström

suurin. Toimintatapa tuo vaihtelua työntekijöiden arkeen ja vahvistaa ammattitaidon kehittymistä. Työssä viihtymiseen ja hyvinvointiin panostetaan monin keinoin.

MONTA SUUNTAA KASVUUN

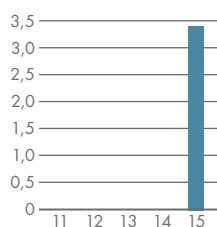
Vaikka arvio yksityisen hammashuollon markkinakehityksestä Suomessa on alkavalle vuodelle melko pessimistinen, Megaklinikalla on selkeät kasvusuunnitelmat. Kansainvälistyminen, lisenssiliiketoiminnan kehittäminen ja konseptin laajentaminen mahdollistavat markkinoita paremman kasvun tulevana vuosina.

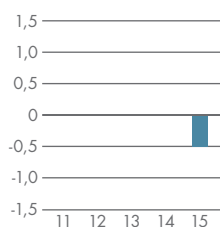
MEGAKLINIKKA | Suun terveydenhuoltopalvelut

Megaklinikka on täysin uudenlaisen palvelukonseptin hammaslääkäriasema, joka tarjoaa kaikki hammas- huollon palvelut yhdellä käynnillä, laadukkaasti ilman jonoja. Asiakaslähtöisyyttä tukee yrityksen kehittämä tehokas toiminnanohjausjärjestelmä. Megaklinikan pääkonttori on Helsingissä. Panostaja omistaa Megaklinikasta 75 % ja toimiva johto 25 %.

LIKEVAIHTO, M€

LIKEVOITTO, M€

LUE
LISÄÄ

megaklinikka

www.megaklinikka.fi

PERINTEISESTÄ LUKKO- LIIKKEESTÄ TURVALLISUUS- TEKNOLOGIA-ALAN HUIPULLE

Hankinta

Kehittäminen

1 Lukitusala oli 2000-luvun puolivälissä suurissa vaikeuksissa, eivätkä Lukkoliikkeet muodostaneet poikkeusta. Suomen Helasto Oy:llä oli seitsemän itsenäistä lukkoliikettä, jotka kaikki olivat erikoistuneet omiin tuotteisiinsa. Liiketoiminnan toimialajohtaja Jukka Laakso ymmärsi, miten yrityksiä olisi kehitettävä. Hän sulautti lukkoliikkeet yhteen LukkoExpert Security Oy:ksi, joka tarjosi palveluitaan Lukkoliike-ketjun alla. Vakava kassakriisi esti kuitenkin muut tarvittavat toimenpiteet. Vuonna 2007 Panostaja hankki enemmistöomistuksen Helastosta, johon LukkoExpert Security kuului. Tuolloin lukkoliiketoiminnan liikevaihto oli noin 8 miljoonaa euroa. Yhteistyö Panostajan kanssa mahdollisti yrityksen vision ja tavoitteen kääntämisen perinteisestä lukkoliikkeestä turvallisuusteknologia-alan huipulle. Muutos ei ollut tehtävissä hetkessä ja se vaati kaikilta omistajilta pitkäjänteisyyttä ja aktiivista strategista otetta.

2 Panostajan mukaan tulon jälkeen yritys keskittyi täysillä oviympäristöön ja liikkumisen hallintaan. Samalla palvelutarjontaa kehitettiin aivan uudelle tasolle. Aiemmin tuotekehitys oli ollut tavarantoimittajien varassa, mutta nyt osamista tuotiin saman katon alle. Vuonna 2009 yritys osti Siemens Bewator Oy:n Suomen toiminnot ja otti nimekseen Flexim Security Oy. Samalla se aloitti oman moderneihin teknologiaratkaisuihin ja digitalisaatioon perustuvan tuotekehityksen. Tuotekehitykseen investoitiin kymmenisen prosenttia liikevaihdosta vuosittain ja pääosassa olivat ohjelmistojen ja palveluiden kehittäminen. Samalla Flexim Security kasvoi vahvasti orgaanisesti ja myös yrityskauppojen avulla.

Lähes 10 vuoden ajan Panostaja toi Flexim Securitylle osaamista muun muassa rahoituksen kokonaisjärjestelyissä, aktiivisessa hallitustyöskentelyssä, strategioiden luomisessa sekä talouden, markkinoinnin ja johtamisjärjestelmien kehittämisessä.

Flexim Security

Vuodesta 2007 Panostajan omistuksessa ollut Flexim Security kasvoi menestyksekkäästi selkeän vision, vahvan tuotekehityksen ja monien yhdistymisien myötä alansa johtavaksi asiantuntijaksi huolettoman ja turvallisen kulkemisen kehittäjänä. Yksi tuotekehityksen helmistä on edistyksellinen ja globaalistikin toimialalla huomiota saanut Safea-tuote. Omistaja-arvon maksimoimiseksi Panostaja luopui omistuksestaan ja myi Flexim Securityn Assa Abloylle kesällä 2015. Flexim Securityn menestyksenkäs kehityskaari on yksi osoitus Panostajan toimintamallin toimivuudesta.

Luopuminen

3 Kesällä 2015 Flexim Security oli valmis lentämään sijoittajaomistajan suojista. Sen liikevaihto oli noussut 34 miljoonaan euroon ja henkilöstön määrä 249:ään. Fleximin kehittämä edistyksellinen Safea -turvallisuusratkaisu herätti kiinnostusta maailman laajuisesti. Seuraava kasvupyrähdys on mahdollista tehdä kansainvälisillä markkinoilla. Panostaja ja vähemmistöomistajat luopuivat Flexim Securitystä ja myivät koko osakekannan Assa Abloy Oy:lle 27,0 miljoonalla eurolla. Lisäksi myyjillä on mahdollisuus enintään 8,0 miljoonan euron lisäkauppahintaan, joka määräytyy 1.5.2015 alkaneelta 12 kk:n ajanjaksolta. Assa Abloy on markkinajohtaja mekaanisessa ja elektromeaanisessa lukituksessa Suomessa ja osa maailman suurinta turvallisuusalan konsernia, Assa Abloy Groupia. Assa Abloyta kiehtoivat erityisesti Flexim Securityn digitaaliset ratkaisut. Tuotekehitysten yhdistäminen tuo uutta osaamista myös palveluiden kehittämiseen kuin tuotteistamiseen. Flexim Securitylle uusi omistaja tarjoaa kansainvälisen myyntiverkoston Safean markkinointiin. Kaikki edellytykset seuraavan kasvupyrähdykseen ovat olemassa.

”Tämä on ollut kaikin puolin mahtava retki. Panostaja on sijoitusyhtiö, joka pyrkii oikeasti kehittämään ajattelua. En voi tarpeeksi korostaa heidän merkitystään sparraajana ja verkoston kasvattajana”

Jukka Laakso, toimitusjohtaja, Flexim Security

Kuvassa vasemmalta oikealle: Eero Eriksson, Jukka Terhonen, Antero (Antti) Virtanen, Hannu Tarkkonen, Mikko Koskenkorva ja Jukka Ala-Mello

Hallituksen tiedot
kokonaisuudessaan
osoitteessa
www.panostaja.fi

JUKKA ALA-MELLO,
S. 1963

*Hallituksen puheenjohtaja
vuodesta 2011, hallituksen
jäsen vuodesta 2006*
KTM ja KHT

NYKYINEN TYÖTEHTÄVÄ:
KONE Oyj:n johtaja ja
hallituksen sihteeri.
RIIPPUMATON YHTIÖSTÄ JA
MERKITTÄVISTÄ OSAKKEENOMIS-
TAJISTA.

**ANTERO (ANTTI)
VIRTANEN, S. 1954**

*Hallituksen jäsen
vuodesta 2013*
KTM

NYKYINEN TYÖTEHTÄVÄ:
Jesura Oy:n toimitusjohtaja.
RIIPPUMATON YHTIÖSTÄ JA
MERKITTÄVISTÄ OSAKKEENOMIS-
TAJISTA.

EERO ERIKSSON,
S. 1963

*Hallituksen jäsen
vuodesta 2011*
VTM

NYKYINEN TYÖTEHTÄVÄ:
Fennian varatoimitusjohtaja.
RIIPPUMATON YHTIÖSTÄ JA
MERKITTÄVISTÄ OSAKKEENOMIS-
TAJISTA.

HANNU TARKKONEN,
S. 1950

*Hallituksen jäsen
vuodesta 2014*
Yo.merk.

EDELLINEN TYÖTEHTÄVÄ:
Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö
Etera (LEL Työeläkekassa)
toimitusjohtaja 2010–2014.
RIIPPUMATON YHTIÖSTÄ JA
MERKITTÄVISTÄ OSAKKEENOMIS-
TAJISTA.

JUKKA TERHONEN,
S. 1954

*Hallituksen jäsen
vuodesta 2013*
DI, Rakennusneuvos

EDELLINEN TYÖTEHTÄVÄ:
Lemminkäinen Talo Oy:n
toimitusjohtaja 2009–2013.
RIIPPUMATON YHTIÖSTÄ JA
MERKITTÄVISTÄ OSAKKEENOMIS-
TAJISTA.

MIKKO KOSKENKORVA,
S. 1982

*Hallituksen jäsen
vuodesta 2011*
Datanomi

NYKYINEN TYÖTEHTÄVÄ:
Pajakulma Oy:n IT-projekti-
päällikkö.
RIIPPUMATON YHTIÖSTÄ.

Kuvassa vasemmalta oikealle:
Tapio Tommila, Minna Telanne,
Juha Sarsama ja Miikka Laine

JUHA SARSAMA,
S. 1965

*Toimitusjohtaja
vuodesta 2007*

*Varat., M.S.M
(Boston University
Brussels)*

AIKAISEMPI TYÖKOKEMUS:
toimitusjohtaja OpusCapita Oy,
hallintojohtaja Saarioinen Oy
talousjohtaja OpusCapita Oyj

MUUT LUOTTAMUSTEHTÄVÄT:
Keskuskauppakamarin valtuus-
kunnan jäsen, Keskinäinen
Eläkevakuutusyhtiö Eteran
hallituksen jäsen ja Fennia
Varainhoidon hallituksen jäsen

MINNA TELANNE,
S. 1964

*Kehitysjohtaja
vuodesta 2013*

HTL

AIKAISEMPI TYÖKOKEMUS:
liiketoimintajohtaja
Leading Partners Oy,
henkilöstöjohtaja
OpusCapita Oy, tulosityksikön
päällikkö MPS Finland
Consulting Oy,
kehityspäällikkö Suomen
Posti Oy

MUUT LUOTTAMUSTEHTÄVÄT: –

TAPIO TOMMILA,
S. 1978

*Talous- ja rahoitusjohtaja
sekä varatoimitusjohtaja
vuodesta 2015*

KTM, eMBA

AIKAISEMPI TYÖKOKEMUS:
Panostaja Oyj sijoitusjohtaja,
Deloitte Corporate Finance Oy,
PricewaterhouseCoopers Oy

MUUT LUOTTAMUSTEHTÄVÄT: –

MIIKKA LAINE,
S. 1972

*Sijoitusjohtaja
vuodesta 2015*

KTM, OTK

AIKAISEMPI TYÖKOKEMUS:
osakas ja talousjohtaja
Finnsweet Holding Oy -kon-
serni, sijoitusjohtaja ja osakas
pääomasijoitusyhtiö Profita
Management Oy, johtaja
Nokia Oyj:n yrityskauppayksi-
kössä sekä eri tehtävissä inves-
tointipankkiliiketoiminnassa
(FIM, Pohjola)

MUUT LUOTTAMUSTEHTÄVÄT: –

ENEMMISTÖOMISTAJA PK-SEKTORILLA

Panostaja tarjoaa ainutlaatuisen kanavan sijoittaa pk-sektorin yrityksiin, joissa on korkeat tuotto-odotukset. Valitsemme omistukseemme eri toimialojensa kärkiyrityksiä ja hankimme niistä enemmistöosuuden. Kehitämme ja tuemme niiden kasvua tiiviissä yhteistyössä vähemmistöosakkaana olevan toimivan johdon kanssa. Tavoittemme on, että yrityksen arvo on selvästi kasvanut, kun irtaudumme siitä. Näin kasvatamme omistaja-arvoamme.

TALOUDELLISET TAVOITTEET

Panostajan tavoitteena on jatkuva omistaja- ja markkina-arvon kasvattaminen siten, että osakkeen kokonaistuotto ylittää NASDAQ Helsingin Small Cap Indeksinkin keskimääräisen pitkän aikajänteen tuoton.

▶ Oman pääoman tuotto on vähintään

20%

siten, että sisäinen IRR (internal rate of return) tavoite on jokaiselle segmentille yli 22 %.

▶ Kumulatiivinen osakekohtainen tulos (EPS) on

0,80 €

viisivuotiskaudella 2014–2018.

▶ Omavaraisuusaste on vähintään

40%

kun omaan pääomaan sisällytetään pääomalainat.

Voitonjako heijastaa konsernin tuloksen kehitystä pitkällä aikavälillä ja ensisijaisena tavoitteena on varmistaa konsernin sijoitustoiminnan jatkuvuus, jonka jälkeen voidaan jakaa vähintään puolet emoyhtiön osakkeenomistajille kohdistuvasta konsernin vuosittaisesta tuloksesta joko osinkoina, pääomanpalautuksina tai osakkeiden takaisinostoina.

Lue lisää osoitteesta
www.panostaja.fi

Tavoitteellinen omistaja-arvon kasvattaja

Ainutlaatuinen kanava sijoittaa suomalaiseen pk-sektoriin

Hajautettu ja tasapainoinen sijoitussalkku

Salkussa yrityksiä, joissa korkeat tuotto-odotukset

TIETOJA

OSAKKEENOMISTAJILLE

OSAKKEEN TIEDOT

Markkina	NASDAQ OMX Helsinki Oy
ISIN	F0009800379
Kaupankäyntitunnus	PNA1V (OMX)
Lista	OMXH Small Cap
Osakkeiden lukumäärä	51 733 110

Panostajan osakkeet on rekisteröity Euroclear Finland Oy:n ylläpitämässä arvo-osuusjärjestelmässä.

YHTIÖKOKOUS

Panostaja Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään tiistaina helmikuun 2. päivänä 2016 kello 13.00 Technopolis Yliopistonrinteen Häggman-salissa, osoitteessa Kalevantie 2, Tampere. Julkaisimme yhtiökokouskutsun 11.12.2015. Yhtiökokousasiakirjat ovat saatavilla osoitteessa www.panostaja.fi/yhtiokokous.

Oikeus osallistua yhtiökokoukseen on osakkeenomistajalla, joka 21.1.2016 on merkitty osakkeenomistajaksi Euroclear Finland Oy:n ylläpitämään yhtiön osakasluetteloon.

Osakkeenomistajan, joka haluaa osallistua yhtiökokoukseen, on ilmoittauduttava ennakoita yhtiölle viimeistään 28.1.2016 klo 16.00 mennessä kirjallisesti osoitteella Milla Store/Panostaja Oyj, Kalevantie 2, 33100 Tampere, puhelimitse Milla Storelle puh. 050-685 70 tai sähköpostitse yhtiokokous@panostaja.fi. Ilmoittautumiskirjeen tai -sähköpostin on oltava perillä ennen ilmoittautumisaajan päättymistä. Mahdolliset valtakirjat pyydetään toimittamaan ilmoittautumisen yhteydessä.

Hallintarekisteröityjen osakkeiden omistaja, joka haluaa osallistua yhtiökokoukseen, on ilmoitettava näiden osakkeiden nojalla merkittäväksi tilapäisesti yhtiön osakasluetteloon viimeistään 28.1.2016 klo 10.00. Ilmoituksen edellytys on, että osakkeenomistajalla olisi samojen osakkeiden perusteella ollut oikeus tulla merkityksi yhtiön osakasluetteloon yhtiökokouksen täsmäytyspäivänä 21.1.2016. Hallintarekisteröityjen osakkaiden omistajaa koskeva ilmoitus tilapäisestä merkitsemisestä yhtiön osakasluetteloon katsotaan samalla ilmoittautumiseksi yhtiökokoukseen.

OSINGONMAKSU

Panostaja Oyj:n jakokelpoiset varat, joihin on lisätty tilikauden voitto 21 633 647,12 euroa ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 15 820 933,39 euroa ovat 26 347 399,44 euroa.

Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että tilikaudelta 1.11.2014–31.10.2015 maksetaan osinkoa 0,05 euroa osakkeelta. Ehdotuksen mukaan osinko maksetaan osakkeenomistajalle, joka on osingonmaksun täsmäytyspäivänä 4.2.2016 merkittynä Euroclear Finland Oy:n pitämään yhtiön osakeluetteloon.

Lisäksi hallitus ehdottaa, että yhtiökokous valtuuttaisi hallituksen päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä 4 700 000 euroa.

Valtuutuksen ehdotetaan sisältävän hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjaon liittyvistä ehdoista. Valtuutuksen ehdotetaan olevan voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka.

YHTIÖKOKOUKSEEN LIITTYVÄT TÄRKEÄT PÄIVÄMÄÄRÄT

Yhtiökokouksen täsmäytyspäivä	21.1.2016
Yhtiökokouksen ilmoittautuminen päättyy	28.1.2016
Yhtiökokous	2.2.2016
Osinko irtoaa	3.2.2016
Osingonmaksun täsmäytyspäivä	4.2.2016
Osingonmaksu	11.2.2016

OSAVUOSIKATSAUKSET

Panostaja-konserni julkaisee tilikaudella 1.11.2015–31.10.2016 kolme osavuosisikatsausta seuraavasti:

Osavuosisikatsaus 1.11.2015–31.1.2016	3.3.2016
Osavuosisikatsaus 1.11.2015–30.4.2016	2.6.2016
Osavuosisikatsaus 1.11.2015–31.7.2016	1.9.2016

Osavuosisikatsaukset, vuosikertomus ja tiedotteet ovat julkaisemisen jälkeen luettavissa yhtiön kotisivuilla www.panostaja.fi

Kaksi viikkoa ennen vuosituloksen ja osavuosisikatsausten julkistamista yhtiö pitää niin sanotun hiljaisen jakson, jonka aikana yhtiö ei kommentoi taloudellista tilannetta tai markkinanäkymiä, eikä tapaa pääomamarkkinoiden edustajia.

SPECTRA YHTIÖT

Spectra tarjoaa suomalaisille kaupoille ja kauppakeskuksille erilaisia tukitoimintoja vartiointista huoltoon ja siivouksesta ja julkisivujen puhdistuksesta tilapäisen työvoimantarpeen täyttämiseen. Spectran monipuolinen palvelukenttä tukee asiakkaan jokapäiväistä toimintaa ja mahdollistaa kuluttajille laadukkaan palvelun ja miellyttävät ostokokemukset.

 LUE LISÄÄ www.spectra.fi

39%

Panostajan omistusosuus Spectrasta

Toimitusjohtaja
Olli Plaketti

ECOSIR GROUP

Ecosir Group on erikoistunut kiinteistöjen automaattisiin ja energiatehokkaisiin jätteen- ja pyykinsiirtojärjestelmiin. Yritys on alansa markkinajohtaja Suomessa ja sen järjestelmät on laajasti käytössä sairaaloissa, terveyskeskuksissa sekä nykyaikaisissa vanhusten palvelukeskuksissa. Automaattiset jätteiden siirto- ja keräysjärjestelmät soveltuvat myös erinomaisesti kauppakeskuksiin, ravintokeskuksiin sekä teollisuuteen. Viime vuosina Ecosir Group onkin laajentanut toimintaansa kansainvälisillä markkinoilla erityisesti Skandinaviassa, Aasiassa Venäjällä ja Lähi-idässä.

 LUE LISÄÄ www.ecosir.com

38,6%

Panostajan omistusosuus Spectrasta

Toimitusjohtaja
Mauri Leponen

JUURI PARTNERS

Juuri Partners on suomalainen pääomasijoitusyhtiö, joka rahoittaa vakiintuneita ja kannattavia pieniä ja keskiuuria yrityksiä Suomessa. Juuri tukee yrityksen kehittämisessä ja kasvattamisessa sekä rahoittajana että yritykseen voimakkaasti sitoutuneena ulkopuolisena sparraajana. Juuri toimii yrityksen omistajien ja johdon tukena strategian ja liiketoiminnan kehittämisessä kokonaisvaltaisesti hallitustyöskentelystä operatiivisen toiminnan kehittämiseen. Juuri Partners hallinnoi Juuri Rahastoa, jonka pääomat ovat kotimaisilta vakavaraisilta institutionaalisilta sijoittajilta.

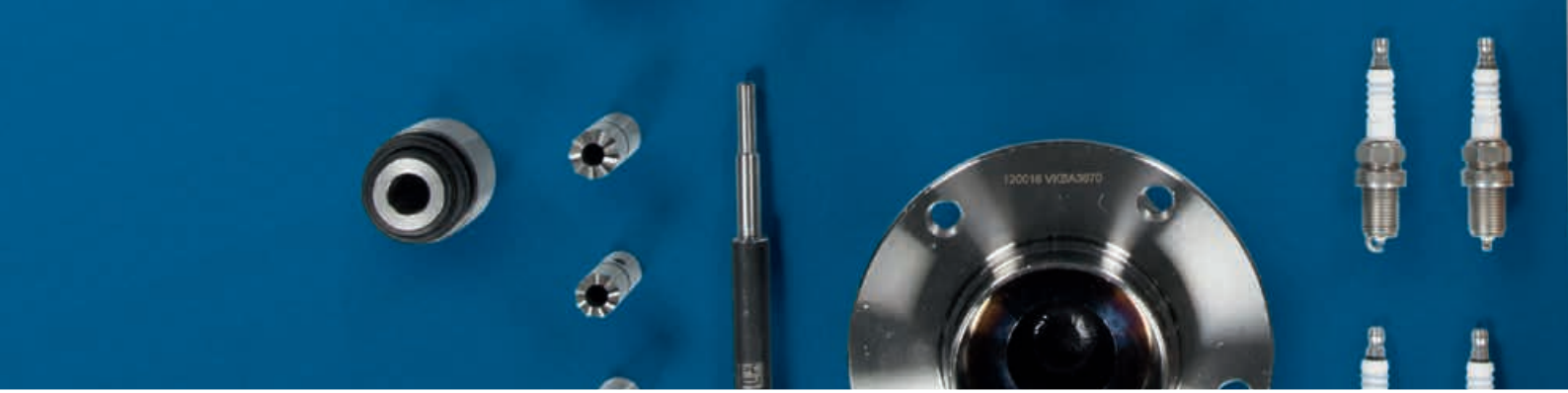
 LUE LISÄÄ www.juuripartners.fi

20%

Panostajan omistusosuus Juuresta

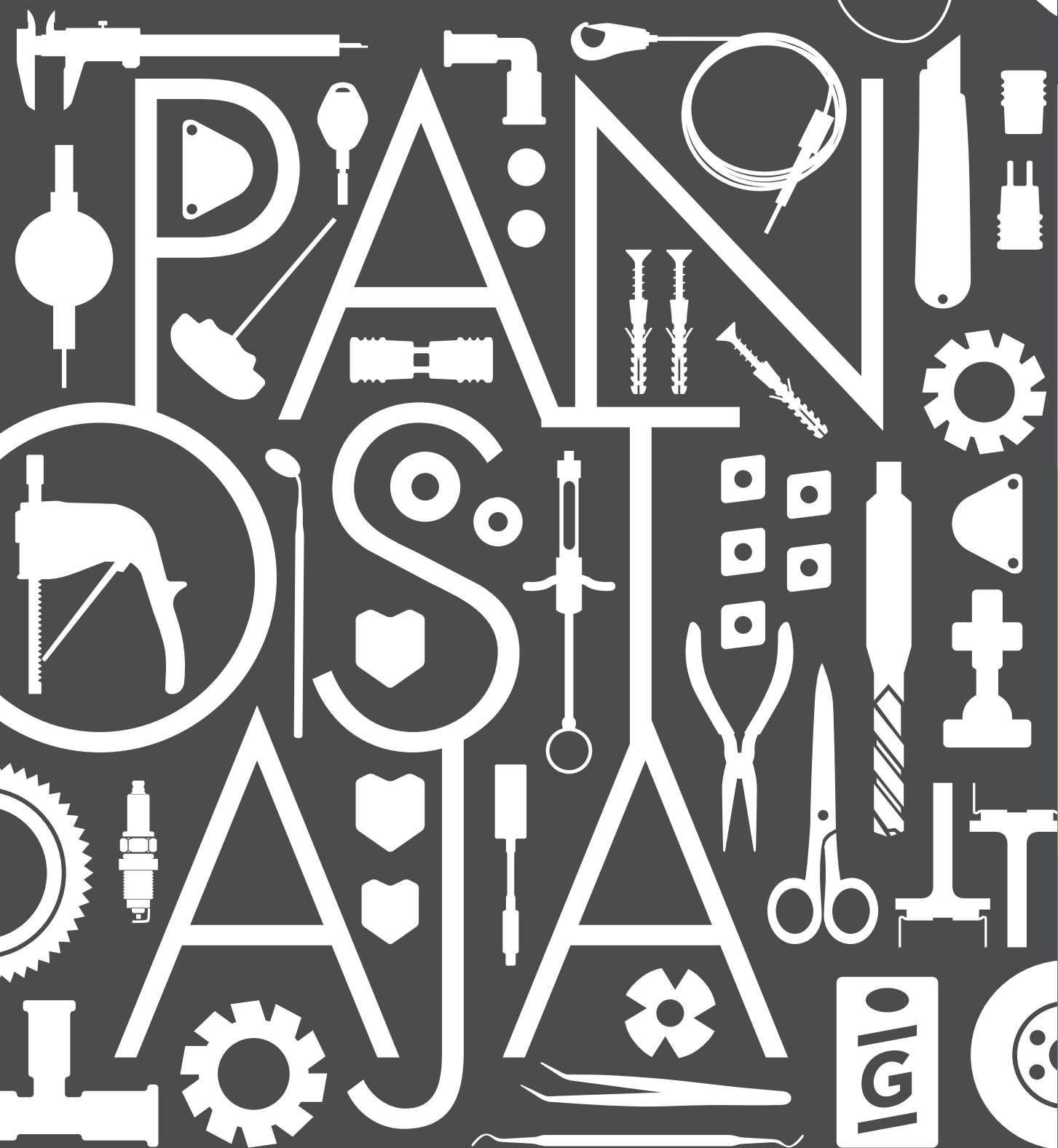
Toimitusjohtaja
Samuli Sipilä

panostaja TILINPÄÄTÖS 2015

IGI

2015

TILINPÄÄTÖS

TILIKAUDELTA 1.11.2014–31.10.2015

SISÄLLYS

8	Tuloslaskelma
9	Tase
10	Rahavirtalaskelma
11	Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista
12	Tilinpäätöksen liitetiedot
44	Taloudelliset tunnusluvut

EMOYHTIÖN TILINPÄÄTÖS 2015

46	Emoyhtiön tuloslaskelma
46	Emoyhtiön tase
47	Emoyhtiön rahoituslaskelma
48	Emoyhtiön tilinpäätöksen liitetiedot
52	Emoyhtiön hallituksen ehdotus tilikauden tuloksen käsittelyksi ja voitonjaoksi
53	Tilintarkastuskertomus
58	Tietoja osakkeista

PANOSTAJA OYJ:N HALLITUKSEN TOIMINTAKERTOMUS

KONSERNIN TALOUDELLINEN KEHITYS

Panostaja-konsernin liikevaihto oli päättyneellä katsauskaudella 148,2 milj. euroa (121,1 milj. euroa). Viennin osuus liikevaihdosta oli 6,5 milj. euroa eli 4,4 % (5,9 milj. euroa eli 5,3 %). Edellisen ja kuluvan tilikauden aikana toteutuneiden yritysostojen vaikutus 27,0 milj. euron liikevaihdon kasvuun oli 28,4 milj. euroa. Konsernin kahdeksasta liiketoimintaa harjoittavasta segmentistä kolme ylitti vertailukauden kumulatiivisen liikevaihtotason.

Liikevoitto laski ja oli 7,3 milj. euroa (8,1 milj. euroa). Tilikauden liikevoittoa rasittaa liiketoiminnan muihin kuluihin kirjattu KotiSun Oy:n lisäkauppahintarvion ja tilinpäätöshetkellä tehdyn arvion erotus -0,5 milj. euroa sekä Multiprintin hankinnasta aiheutuneet kulut 1,7 milj. euroa. Vertailukauden liikevoiton ylitti yksi segmentti kahdeksasta.

Tulos myydyistä liiketoiminnoista oli 9,5 milj. euroa. Flexim Security Oy myytiin 4.6.2015 ja kauppa saatettiin päätökseen 28.8.2015. Konsernin tuloslaskelma ei sisällä vertailuvuodelta 2014 myytyjen liiketoimintojen tuloslaskelmaa vaan niiden tulos on konsernin tuloslaskelmassa erotettu riville Tulos myydyistä liiketoiminnoista.

Ennen myydyin liiketoiminnan erottamista tuloslaskelmassa jatkuvista liiketoiminnoista, konsernin vertailuvuoden liikevaihto koko tilikaudelta oli 154,8 milj. euroa ja liikevoitto 10,2 milj. euroa.

Konsernin nettorahoituskulut katsauskaudella olivat -3,8 milj. euroa (-2,2 milj. euroa). Rahoituskulut sisältävät osakkuusyhtiö Ecosirin pääomallainan alakirjauksen 1,0 milj. euroa. Konsernin maksuvalmius säilyi hyvänä ja liiketoiminnan kassavirta oli 8,0 milj. euroa positiivinen.

Konsernin henkilöstön määrä tilikaudella oli keskimäärin 1 176 (1 204). Tilikauden lopussa konsernin henkilöstömäärä oli 1 239 (1 112).

Emoyhtiö Panostaja Oyj:n liikevaihto oli 0,0 milj. euroa (0,0 milj. euroa). Liikevoitto oli 23,0 milj. euroa (liikevoitto 5,7 milj. euroa). Emoyhtiön tilikauden voitto oli 21,6 milj. euroa (voitto 6,9 milj. euroa).

KONSERNIRAKENNE

Panostaja Oyj tiedotti 27.2.2015 allekirjoittaneensa sopimuksen suun terveydenhuoltopalveluita tarjoavan Megaklinikka Oy:n osakekannan ostosta. Kaupassa Panostaja osti 75 % omistusosuuden muodostuvasta kokonaisuudesta. Yrityskaupan myötä Panostaja laajensi liiketoimintaansa ja perusti konserniin uuden suun terveydenhuoltoon erikoistuvan segmentin. Megaklini-

kan avainhenkilöt jatkavat yhtiön vähemmistöomistajina 25 % omistuksella. Panostajan tavoitteena on rakentaa Megaklinikasta toimialan käytäntöjä muuttava yhtiö ja laajentaa liiketoimintaa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin.

Megaklinikka Oy:n koko osakekannasta maksettava kauppahinta oli noin 2,9 milj. euroa. Lisäksi myyjillä on mahdollisuus enintään 1,0 milj. euron lisäkauppahintaan, joka määräytyy kalenterivuosien 2015 ja 2016 käyttökatteen perusteella. Tilinpäätöshetkellä yhtiö on arvioinut kokonaishankintahinnaksi 2,9 milj. euroa. Hankintameno-laskelman perusteella hankittujen nettovarojen käypä arvo on 0,3 milj. euroa, jolloin liikearvoksi muodostui 2,6 milj. euroa.

Panostaja Oyj tiedotti 19.3.2015, että Panostaja-konserniin kuuluvan Heatmasters Group Oy:n osakkaaksi on kutsuttu yhtiön toimitusjohtaja Ilkka Mujunen. Hänen omistusosuutensa Heatmasters Group Oy:stä on järjestelyn jälkeen 20 %.

Panostaja Oyj tiedotti 4.6.2015, että Panostaja on yhdessä muiden Flexim Group Oy:n omistajien kanssa allekirjoittanut sopimuksen koko Flexim Security Oy:n osakekannan myynnistä Assa Abloy Oy:lle. Samalla Panostaja luopui turvallisuussegmentistä. Kauppa saatettiin päätökseen 28.8.2015. Konsernissa ei ole kirjattu Fleximin myyntiin liittyvää ehdollista lisäkauppahintaa.

Panostaja Oyj tiedotti 11.6.2015 Digiprint Finland Oy:n ja Multiprint Group Oy:n yhdistymisestä. Yhdistyminen toteutettiin järjestelyllä, jossa sekä Digiprint Finland Oy:n että Multiprint Group Oyn osakekannat myytiin uudelle perustetulle Digiprint Finland Group Oy:lle. Panostaja Oyj sai kauppahintana Digiprint Finland Oy:n osakkeista noin 32 miljoonaa euroa ja sijoitti takaisin Digiprint Finland Group Oy:öön noin 24,6 miljoonaa euroa. Panostaja-konsernissa järjestelyllä ei ole tulosvaikutusta, koska määräysvalta Digiprint Finland Group Oy:ssä jää edelleen Panostaja Oyj:lle, jonka omistusosuus Digiprint Finland Group Oy:stä on 51,9 %. Muut omistajat ovat partioliippukunta Turun Metsänkävijät ry noin 16 %:n omistuksella sekä pääosin yhtiön toimiva johto.

Konserni on arvioinut hankintahetkellä Multiprint Group Oy:n kokonaishankintahinnaksi 36,0 milj. euroa. Hankintameno-laskelman perusteella hankittujen nettovarojen käypä arvo on 4,8 milj. euroa, jolloin liikearvoksi muodostui 31,2 milj. euroa. Kauppahinnasta on kohdistettu asiakkaille 3,9 milj. euroa ja teknologiaan 0,9 milj. euroa.

PANOSTAJA-KONSERNIN LIIKETOIMINTASEGMENTIT

Panostaja-konsernin liiketoiminta raportoidaan katsauskaudella yhdeksässä segmentissä, jotka ovat Digitaaliset painopalvelut, Takoma, Sisäkattomateriaalit, Helat, Autovaraosat, Talotekniikkaremontointi, Lämpökäsittely, Suun terveydenhuolto sekä Muut (emoyhtiö ja osakkuusyhtiöt). Segmentit on muodostettu, koska ne tuottavat keskenään erilaisia tuotteita ja palveluja ja koska näitä segmenttejä seurataan erillisinä liiketoimintoina.

Konsernin segmenttiraportointi perustuu liiketoimintallisiin segmentteihin.

Digitaaliset painopalvelut

Digitaaliset painopalvelut -segmentti laajeni olennaisesti katsauskaudella, kun se hankki Multiprint-konsernin kesäkuussa. Panostajan omistusosuus konsernista on järjestelyn jälkeen 51,9 prosenttia. Konsernin toimitusjohtajana toimii Jaakko Hirvonen. Grano Oy on Suomen suurin ja vahvin graafisen alan yritys, joka tarjoaa markkinointiviestintä-, paino- ja tulostuspalveluja. Yhtiön toimipisteet sijaitsevat yli kahdellakymmenellä paikkakunnalla kattaen Suomen Oulusta Helsinkiin. Lisäksi konsernilla on toimintaa Tallinnassa ja Pietarissa.

Digitaaliset painopalvelut -segmentin liikevaihto kasvoi 21 %, 57,8 milj. eurosta 69,9 milj. euroon. Kasvun selittää Multiprint-yhtiöiden hankinta kesäkuussa. Paperin myynti on Suomessa laskenut edellisvuodesta yli 10 %. Myös hintakilpailu on edelleen kireää. Markkinatilanteeseen peilaten segmentti on kuitenkin pärjännyt hyvin. Segmentin liikevoitto heikkeni 7,1 milj. eurosta 5,9 milj. euroon, mikä aiheutui pääasiassa katsauskauden tulokseen sisältyvistä Multiprint-järjestelyyn liittyneistä kertaluonteisista kuluista arviolta 1,7 milj. euroa. Katsauskautta on leimannut Multiprint-hankinta ja sen jälkeen aloitettu toimintojen yhdistäminen. Konsernin yhtiörakennetta on yksinkertaistettu katsauskauden jälkeen, kun Multiprint Oy fuusioitiin Grano Oy:hyn 1.11.2015. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 775 (497).

Talotekniikkaremontointi

Talotekniikkaremontointi-segmentti tarjoaa konseptoituja käyttövesi- ja lämpöverkkoremontteja kuluttajille avaimet käteen -palveluna. KotiSun on kasvanut nopeassa tahdissa alan suurimmaksi ja tunnetuimmaksi toimijaksi Suomessa. Yhtiön toimitusjohtajana toimii Kalle Lahtinen. Panostajan omistusosuus konsernista oli katsauskauden lopussa 58,2 %. Talotekniikkaremontointi-segmentin luvut on konsolidoitu Panostaja-konserniin 1.5.2014 lähtien. Markkinatilanne on ollut hyvä koko katsauskauden. Segmentin liikevaihto kasvoi 8,8 milj. eurosta 23,7 milj. euroon ja liikevoitto 1,1 milj. eurosta 4,2 milj. euroon (vertailutiedot 6 kk:lta). Segmentin liikevoittoa rasittaa liiketoiminnan muihin kuluihin kirjattu KotiSun Oy:n lisäkauppahinta-arvion ja

tilinpäätöshetkellä 31.10.2014 tehdyn arvion erotus -0,5 milj. euroa, joka toteutui, koska yhtiön liiketoiminta kehittyi kaupantekohetkellä arvioitua paremmin. Yhtiö hankki katsauskauden lopussa enemmistön Pirkanmaan LVI-palvelu Oy:n osakkeista ja laajensi näin toimintaansa viemärisaneerauksiin. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 139 (113).

Takoma

Takoma-segmentin ainoa operatiivinen yksikkö on Takoma Gears Parkanossa, joka tarjoaa mekaanisen voimansiirron tuotteita ja palveluita meri- ja offshore-teollisuudelle sekä kaivosteollisuudelle. Takoma-konsernin emoyhtiönä toimii Panostajan 63,1 prosenttisesti omistama Takoma Oyj, jonka toimitusjohtajana on toiminut 3.8.2015 alkaen Jari Lilja.

Takoma Oyj:n ja Takoma Gears Oy:n saneerausmenettelyt alkoivat 17.1.2014 ja saneerausohjelmat vahvistettiin 30.9.2014 Pirkanmaan käräjäoikeudessa. Saneerausohjelmassa saneerausvelkojen takaisinmaksuaikataulua pidennettiin ja velkarakennetta kevennettiin. Saneerausohjelman vahvistaminen antaa mahdollisuuden Takoma Gears Oy:n toiminnan kehittämiseen. Tampereen Laatukoneistus Oy, Hervannan Koneistus Oy ja Takoma Systems Oy hakeutuivat vuoden 2014 aikana konkurssiin. Konkurssien seurauksena ko. yhtiöt on käsitelty Panostajan konsernitylityksessä lopetettuina toimintoina.

Takoman jatkuvien toimintojen liikevaihto heikkeni 15,3 milj. eurosta 13,2 milj. euroon. Segmentin jatkuvien toimintojen liiketulos heikkeni -0,4 milj. eurosta -0,7 milj. euroon. Tilauskanta oli 5,1 milj. euroa (6,5 milj. euroa) jossa on pienennystä 21,5 %. Tilauskanta Offshore-segmentillä on kehittynyt ennakoitua heikommin ja kireässä markkinatilanteessa myös hinnoitteluun kohdistuu painetta. Tuotannon sopeuttamistoimet ovat olleet käynnissä keväästä alkaen. Lopetettujen liiketoimintojen luvut on esitetty lopetetuissa liiketoimintoissa ja niistä aiheutui katsauskaudella 0,3 milj. euron suurinen voitto (-0,8 milj. euroa). Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 90 (92).

Sisäkattomateriaalit

Selog Oy on vuonna 2005 perustettu Suomen suurin sisäkattomateriaalien tukkuliike, joka palvelee alan urakoitsijoita ja asentajia. Palvelutarjontaan kuuluvat myös laskenta-, suunnittelu- ja logistiikkapalvelut. Selogin palvelut kattavat korjaus- ja saneeraushankkeita sekä uudisrakennuskohteita. Yhtiön toimipisteet ovat Helsingissä, Tampereella ja Lappeenrannassa. Selog Oy kuuluu Selog Group -konserniin, josta Panostajan omistusosuus on 60 %. Selog Oy:n toimitusjohtajana toimii Simo Tuokko. Sisäkattomateriaalit-segmentin liikevaihto heikkeni tilikaudella vaikeasta rakentamisen markkinatilanteesta johtuen 11,0 milj. eurosta 9,9 milj. euroon. Liikevaihdon laskusta huolimatta liikevoitto säilyi edellisvuoden tasolla 0,5 milj. euroa. Rakentamisen

suhdanne on heikko ja kilpailu kohteista erittäin kovaa. Liikevaihdon epäsuotuisaa kehitystä on pehmentänyt kustannusten sopeuttaminen. Vaikeasta rakentamisen tilanteesta huolimatta segmentin kehitys on pysynyt kohtuullisella tasolla kustannuksia sopeuttamalla sekä tehokkaan ostotoiminnan avulla. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 14 (13).

Helat

Suomen Helasto -konserni on rakennus- ja kalustehelosten keskeinen tukkukauppa Suomessa, johon kuuluu Suomen Helakeskus Oy ja Rakennushelasto Oy. Suomen Helakeskus maahantuo, markkinoi ja myy kalusteteollisuuden helatarvikkeita ja Rakennushelasto ovi- ja ikkunateollisuuden tarvikkeita sekä rakennuslevyjä. Panostajan omistusosuus Suomen Helasto -konsernista on 95,3 prosenttia. Yhtiöt toimivat Seinäjoella. Konsernin toimitusjohtajana toimii Hannu Rantanen. Helat-segmentin liikevaihto heikkeni katsauskaudella 10,9 milj. eurosta 10,4 milj. euroon. Rakentamisen alhainen volyymi aiheutti jättämää vertailuvuoteen. Markkinatilanne toimialalla on säilynyt vaikeana ja asiakasyritysten maksuvalmiusongelmat ovat lisääntyneet. Katsauskaudella Helakeskus sai uusia päänavauksia muutamissa merkittävässä kauppaketjuissa ja Rakennushelasto solmi jälleenmyyntisopimuksen maahantuomiensa invatuotteiden jakelusta. Yrityksen henkilöstö on sopeutettu nykyiselle kysynnän tasolle. Yritys on myös laajentanut toimintaansa jalostusarvon nostoon puolivalmisteiden kokoonpanolla. Katsauskauden liikevoitto heikkeni lievästi 0,8 milj. eurosta 0,7 milj. euroon. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 28 (33).

Autovaraosat

KL-Varaosat Oy on Tampereella, Jyväskylässä, Rovaniemellä, Turussa ja Vantaalla toimiva Mercedes Benz-, BMW- sekä Volvo-henkilöautojen alkuperäisvaraosien ja tarvikkeiden maahantuoja, tukkukauppa ja jälleenmyyjä. Segmentti on katsauskaudella laajentunut sekä maantieteellisesti että mallivalikoiman suhteen, kun KL-Varaosat Oy avasi Vantaalle uuden toimipisteen ja otti valtakunnallisesti myyntiin Volvo-varaosat. KL-Varaosat Oy kuuluu KL Parts -konserniin, josta Panostajan omistusosuus on 75 prosenttia. KL-Varaosat Oy:n toimitusjohtajana toimii Juha Kivinen. Autovaraosat-segmentin liikevaihto kasvoi 10 % edellisvuoden 10,8 milj. eurosta 11,8 milj. euroon. Myynti on kehittynyt positiiviseen suuntaan heikohkon kesän jälkeen. Volvo-osien myynnissä on saatu useita onnistumisia korjaamoasiakaspuolella ja Vantaan toimipaikan myynnin kehitys on ollut arvioitua nopeampaa. Liikevoitto heikkeni lievästi edellisvuoden 0,7 milj. eurosta 0,5 milj. euroon. Liikevoiton heikkeneminen heijastaa osaltaan voimakkaita panostuksia liiketoiminnan laajentumiseen. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 47 (47).

Lämpökäsittely

Heatmasters Group tarjoaa metallien lämpökäsittelypalvelua Suomessa ja kansainvälisesti sekä valmistaa, kehittää ja markkinoi lämpökäsittelyteknologiaa. Heatmasters Group -konserniin kuuluu Suomessa kaksi liiketoimintaa harjoittavaa yhtiötä Heatmasters Lämpökäsittely Finland Oy ja Heatmasters Technology Oy, jotka toimivat Lahdessa ja Kouvossa. Konsernilla on lisäksi tytäryhtiöt Puolassa ja Ruotsissa. Panostajan omistusosuus segmentistä oli tilikauden lopussa 80,0 %. Heatmasters Group Oy:n toimitusjohtajana toimii Ilkka Mujunen. Lämpökäsittely-segmentin liikevaihto heikkeni katsauskaudella 6,8 milj. eurosta 6,3 milj. euroon. Lämpökäsittelypalveluiden markkina jatkuu Suomessa normaalilla ja Keski-Euroopassa korkealla tasolla, mutta Skandinaviassa kysyntä on ollut heikkoa. Liikevoitto heikkeni 0,2 milj. eurosta 0,1 milj. euroon. Liikevaihdon sekä liikevoiton heikkenemiseen vaikutti erityisesti Skandinavian heikko markkina mikä näkyi erityisesti Ruotsin yksikön tappiollisena toimintana. Suomen markkinan liikevaihtoa ja tulosta kohensi erityisesti Neste Oyj:n työmaalla tehdyt isot projektit. Segmentin henkilöstömäärä oli tilikauden lopussa 51 (59).

Suun terveydenhuolto

Suun terveydenhuolto -segmentti syntyi, kun Panostaja hankki 75 % osuuden Megaklinikka Oy:stä maaliskuussa 2015. Yhtiö on täysin uudenlaisen palvelukonseptin hammaslääkäriasema. Sen toiminta perustuu asiakaslähtöiseen toimintatapaan, jossa asiakkaille tarjotaan kaikki hammashuollon palvelut yhdellä käynnillä, laadukkaasti ilman jonoja. Yhtiö tarjoaa myös toiminnanohjausjärjestelmäänsä lisensioituna palveluna julkisen puolen hammashoittoon. Suun terveydenhuolto on uusi segmentti, joten siitä ei ole vielä vertailutietoja. Yhtiön toimitusjohtajana toimii Christoffer Nordström. Segmentti on yhdistelty Panostaja-konserniin 1.3.2015 alkaen ja sen liikevaihto oli katsauskaudella 3,4 milj. euroa liikevoiton ollessa -0,5 milj. euroa. Segmentin tulosta rasittaa liiketoiminnan muihin kuluihin kirjatut yritysjärjestelyjen kustannukset -0,2 milj. euroa. Tilanne alalla on jatkunut haastavana. Asiakaskäynnit ovat yleisesti markkinassa laskeneet edellisvuodesta Helsingissä. Katsauskauden aikana lisensiliiketoiminnassa oli ensimmäinen pilottiasiakas ja saadut tulokset olivat hyviä. Kansainvälisen liiketoiminnan odotetaan käynnistyvän alkaneella tilikaudella. Katsauskauden päätyttyä on solmittu vuokrasopimus Tukholman klinikan toimitiloista ja Tukholman klinikan avaamisen odotetaan ajoittuvan 2016 vuoden syksyyn. Segmentin henkilöstömäärä oli katsauskauden lopussa 86. Panostajan omistusosuus segmentistä katsauskauden lopussa oli 74,8 %.

Muut liiketoiminnot

Muut-segmentin liikevaihdossa ei tapahtunut olennaisia muutoksia. Katsauskaudelta raportoi kolme osakkuusyhtiötä, Ecosir Group Oy, Spectra Yhtiöt Oy sekä Juuri

Partners Oy. Raportoitavien osakkuusyhtiöiden tulosvaikutus katsauskaudella oli -0,1 milj. euroa (-0,1 milj. euroa), joka esitetään omalla rivillään konsernin tuloslaskelmassa.

Verohallinto katsoi Panostaja Oyj:ssä vuonna 2014 suoritettussa verotarkastuksessa, että toimiessaan Panostaja-konsernin emoyhtiönä yhtiö ei harjoita arvonlisäverollista liiketoimintaa, eikä sillä ole arvonlisäveron vähennysoikeutta tähän toimintaan liittyen. Verohallinto kiisti yhtiön arvonlisävero-vähennykset myynnistä maksettavan arvonlisäveron määrän ylittäviltä osin, yhteensä 0,6 milj. euron osalta. Panostaja Oyj haakee muutosta päätöksiin Helsingin hallinto-oikeudelta.

Verohallinto myönsi Panostaja Oyj:n vaatimuksesta asiassa luottamuksensuojan tarkastuksen kohteena olleiden, vuosina 2011–2013 päättyneiden tilikausien osalta, koska verohallinto oli aiemmin myöntänyt yhtiölle täysimääräiset arvonlisäverovähennykset vastaavassa toiminnassa. Yhtiötä ei siten jälkiverotettu näiltä vuosilta. Konsernin emoyhtiön tulosta rasittaa aiemmin vähennettyjen ostojen arvonlisäverojen kirjaaminen kuluksi verottajan päätöksen mukaisesti, tulosvaikutus katsauskaudella -0,2 milj. euroa. Lisäksi aikaisempien tilikausien osalta taseeseen kirjattiin -0,2 milj. euroa tappioita.

RAHOITUS

Liiketoiminnan kassavirta heikkeni ja oli 8,0 milj. euroa (11,4 milj. euroa). Maksuvalmius säilyi hyvänä. Konsernin rahavarat olivat 30,6 milj. euroa (18,6 milj. euroa) ja korolliset nettovelat 45,7 milj. euroa (35,0 milj. euroa). Nettovelkaantumisasaste laski ja oli 65,2 % (73,7 %). Nettovelkaantumisasasteen lasku johtuu Multiprint järjestelystä. Konsernin nettorahoituskulut katsauskaudella olivat -3,8 milj. euroa (-2,2 milj. euroa), eli 2,6 % (1,8 %) liikevaihdosta. Rahoituskulut sisältävät osakkuusyhtiö Ecosirin pääomallainan alakirjauksen 1,0 milj. euroa.

Panostaja Oyj:n vaihdettavaa pääomallainaa oli nettoveloista 15 milj. euroa (15,0 milj. euroa). Konsernin omavaraisuusaste oli katsauskauden lopussa 37,5 % (33,3 %). Oman pääoman tuotto oli 23,0 % (17,5 %). Sijoitetun pääoman tuotto laski 12,4 %:iin (14,4 %).

Konsernin bruttoinvestoinnit olivat katsauskaudella 54,9 milj. euroa (19,9 milj. euroa), eli 37,0 % (16,5 %) liikevaihdosta. Investoinnit kohdistuivat pääasiassa yrityshankintoihin sekä aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin.

Panostaja Oyj tiedotti 13.1.2015 tehneensä sopimuksen 50 miljoonan euron kotimaisesta yritystodistusohjelmasta. Sen puitteissa yhtiö voi laskea liikkeelle alle vuoden mittaisia yritystodistuksia, joilla rahoitetaan Panostajan käyttöpääomaa ja muita lyhytaikaisia rahoitustarpeita.

INVESTOINNIT SEKÄ KEHITYSMENOT

Konsernin bruttoinvestoinnit olivat katsauskaudella 54,9 milj. euroa (19,9 milj. euroa). Investoinnit kohdistuivat pääasiassa yrityshankintoihin.

Kehitysmenoja ei aktivoitu tilikaudella.

LÄHIPIIRILAINAT JA -VASTUUT

Tilinpäätöshetkellä lainojen määrä lähipiiriin kuuluvalla yhtiöllä ovat 309 500 €. Lainojen korko on 6 %. Lainat ovat oman pääoman ehtoisia vaihtovelkakirjalainoja, joihin sovelletaan osakeyhtiölain 12 luvun säännöksiä. Mikäli yhtiö ei ole maksanut lainaa takaisin laina-ajan päätyttyä lainan antajalla on oikeus erityisten oikeuksien perusteella vaihtaa nämä vaihtovelkakirjalainat yhtiön osakkeisiin.

Yhtiöllä on noin 0,5 milj. euron suuruinen pääomallainasaaminen osakkuusyhtiöltä, joka eräänntyy kokonaisuudessaan maksettavaksi tilikauden 2016.

Johdolle annettujen lainojen summat ja pääasialliset lainaehdot ovat esitetty liitetiedossa 36.

RISKIT

Konserni ottaa hallittuja riskejä hyödyntääkseen liiketoimintamahdollisuudet optimaalisella tavalla. Konsernin tavanomaiset liiketaloudelliset riskit liittyvät konsernin eri segmenttien markkina- ja kilpailutilanteeseen, asiakas- ja toimittajariskeihin sekä yrityskauppoihin ja näiden rahoitukseen liittyviin riskeihin.

Konsernin kahdeksan segmenttiä toimivat erilaisilla toimialoilla. Tavoitteena on, ettei konsernin taloudellinen tulos ole olennaisesti riippuvainen yksittäisen segmentin kehityksestä ja tuloksesta, mutta suhdannetilanteesta riippuen ja liiketoimintasegmentin kasvaessa sen merkitys koko konsernin kannalta korostuu, jolloin riski voi olla olennainen. Konsernin taloudellinen tulos ja kehitys eivät ole normaalisti yksittäisestä asiakkaasta riippuvainen, mutta yksittäisen segmentin tulokseen ja kehitykseen yhden tai useamman merkittävän asiakkaan menettämisellä voi olla taloudellisia vaikutuksia.

Konsernin taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen yleisellä suhdannekehityksellä ja erityisesti Suomen talouden kehityksellä voi olla merkittävä vaikutus. Konsernin tulokseen ja kehitykseen vaikuttavat myös kausiluonteisuus. Liiketoimintojen kausivaihtelut vaikuttavat siten, että tavanomaisesti vuoden ensimmäinen vuosipuolisko on heikompi kuin vuoden jälkimmäinen vuosipuolisko. Kilpailutilanteen jatkuva muutos kuten hintakilpailu ja yksittäiselle segmentille tulevat uudet kilpailijat voivat vaikuttaa konsernin taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen, vaikka konserni ja sen segmentit kehittävät jatkuvasti toimintojaan kilpailutilanteen mukaisesti. Lisäksi konsernin eri segmenttien liiketoiminnassaan käyttämien raaka-aineiden hinta- ja saatavuusriskit voivat vaikuttaa merkittävästi yksittäisen segmentin taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen, muttei normaalisti merkittävästi koko konsernin kehitykseen ja tulokseen.

Konsernin taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen ei normaalisti ole merkittävää vaikutusta valuuttakurssi-, korko-, rahoitus- ja luottotappioriskillä, mutta yksittäisen segmentin taloudelliseen tulokseen ja kehitykseen näillä riskeillä voi olla merkittävä vaikutus. Konserni ja sen eri segmentit ovat pyrkineet suojautumaan näiltä riskeiltä merkittävilta osin eri tavoin, mutta aina suojaaminen ei ole mahdollista.

Konsernin henkilöstöön liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja segmenttien kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli avainhenkilöiden ja henkilöstön rekrytoinneissa tai sitouttamisessa epäonnistutaan.

Ympäristöön liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja segmenttien kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli kyseisten riskien hallinnassa epäonnistutaan. Konserni huomioi ympäristöasioihin liittyvän lainsäädännön ja sen mukanaan tuomat vastuut erityisen huolellisesti ja pyrkii toiminnassaan noudattamaan kestäväen kehityksen periaatteita. Konsernin tiedossa ei ole mitään merkittäviä ympäristöasioihin liittyviä riskejä.

Konsernilla on laaja vakuutusturva, joka kattaa aineelliset vahingot vakuutusehtojen mukaisesti. Omaisuusriskien vakuutustasoa seurataan säännöllisesti. Takuu-, keskeytys-, tuotevastuu- ja korjausriskeihin liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja segmenttien kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli kyseisten riskien hallinnassa epäonnistutaan. Konsernin yhtiöt pyrkivät varautumaan näihin riskeihin panostamalla toimitusketjun hallintaan, oman toiminnan laatuun ja tuotekehitykseen sekä riskien säännönmukaiseen arviointiin. Mikäli mahdollista nämä riskit katetaan myös vakuutusturvalla.

Yrityskaappoihin liittyvät riskit voivat vaikuttaa konsernin ja segmenttien kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen, mikäli kyseisten riskien hallinnassa epäonnistutaan. Konsernin tavoitteena on kasvaa myös yritysostojen kautta. Yritystosiin liittyvää konsernin taseeseen kirjattua liikearvoa on n. 78,0 milj. euroa. Liikearvoa ei poisteta säännöllisesti vuosittain, vaan poistojen sijaan tehdään arvonalentumistestaus vähintään vuosittain tai silloin, kun on viitteitä arvonalentumisesta. Arvoja tarkistetaan normaalisti viimeisen vuosipuoliskon aikana budjetointiprosessin yhteydessä. Taloustilanteen epävarmuus voi edelleen pitkittyessään johtaa erityisesti teknologiatoimintaa ja rakentamista edustavien segmenttien liikearvotestauksen perusteena olevien ennusteiden muuttumiseen. Tällaisesta muutoksesta saattaisi aiheutua liikearvojen alaskirjaustarvetta.

Viranomaisten määräykset voivat vaikuttaa konsernin ja segmenttien kehitykseen ja taloudelliseen tulokseen. Konsernissa ja eri segmenteissä seurataan määräyksien muutoksia ja niihin pyritään reagoimaan ennakolta mikäli mahdollista.

HALLINTO JA YHTIÖKOKOUS

Panostaja Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidettiin 5. helmikuuta 2015 Tampereella. Hallituksen jäsenten lukumääräksi vahvistettiin kuusi ja hallitukseen valittiin uudelleen Jukka Ala-Mello, Eero Eriksson, Mikko Koskenkorva, Jukka Terhonen, Antero (Antti) Virtanen sekä Hannu Tarkkonen toimikaudeksi, joka päättyy vuoden 2016 varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

Tilitarkastajiksi valittiin KHT-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy ja KHT Markku Launis toimikaudeksi, joka päättyy vuoden 2016 varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. KHT-yhteisö PricewaterhouseCoopers Oy on ilmoittanut, että päävastaullisena tilintarkastajana toimii KHT Lauri Kallaskari.

Yhtiökokous vahvisti esitetyn tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen tilikaudelta 1.11.2013–31.10.2014 ja päätti, että päättäneeltä tilikaudelta osakkeenomistajille maksetaan pääoman palautusta sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta 0,04 euroa osakkeelta.

Lisäksi yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti, että hallitus valtuutetaan päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä enintään 4 700 000 euroa. Yhtiökokous päätti valtuutuksen sisältävän hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakoön liittyvistä ehdoista ja että valtuutus on voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka.

Yhtiökokous myönsi vastuuvapauden hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle. Yhtiökokous päätti, että hallituksen palkkiot pidetään ennallaan ja että vuoden 2016 varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä päättävältä toimikaudelta hallituksen puheenjohtajalle maksetaan palkkiona 40 000 euroa ja muille hallituksen jäsenille kullekin 20 000 euroa. Lisäksi päätettiin, että hallituksen puheenjohtajan ja jäsenten matkakulut korvataan verohallituksen vahvistaman kulloisenkin matkakorvausperusteen enimmäismäärän mukaisena. Yhtiökokous päätti edelleen, että noin 40 % hallituksen jäsenille maksettavista palkkioista maksetaan hallitukselle annetun osakeantivaltuutuksen perusteella antamalla hallituksen jäsenille yhtiön osakkeita, mikäli hallituksen jäsen ei yhtiökokouspäivänä omista yli yhtä prosenttia (1 %) yhtiön kaikista osakkeista. Mikäli hallituksen jäsenen omistusosuus yhtiökokouspäivänä on yli yksi prosentti (1 %) yhtiön kaikista osakkeista, maksetaan palkkio kokonaisuudessaan rahana.

Lisäksi hallitus valtuutettiin päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta yhdessä tai useammassa erässä siten, että hankittavien omien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 5 100 000 osaketta, mikä vastaa noin 9,86 % yhtiön kaikista osakkeista. Omia osakkeita voidaan valtuutuksen nojalla hankkia vain vapaalla omalla pääomalla. Omia osakkeita voi-

daan hankkia hankintapäivänä NASDAQ OMX Helsinki Oy:n järjestämässä julkisessa kaupankäynnissä muodostuvaan hintaan tai muuten markkinoilla muodostuvaan hintaan. Hallitus päättää, miten omia osakkeita hankitaan. Omia osakkeita voidaan hankkia muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa (suunnattu hankkiminen). Valtuutus kumoaa varsinaisen yhtiökokouksen 29.1.2014 antaman valtuutuksen päättää omien osakkeiden hankkimisesta. Valtuutus on voimassa 5.8.2016 saakka.

Edelleen yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään yhdessä tai useammassa erässä osakeanneista sekä optio-oikeuksien ja muiden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta siten, että valtuutuksen nojalla annettavien osakkeiden lukumäärä voi olla enintään 30 000 000 osaketta. Hallitus päättää kaikista osakeantien ja optioiden sekä muiden osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisen ehdoista. Valtuutus koskee sekä uusien osakkeiden antamista että omien osakkeiden luovuttamista. Osakeannit ja optio-oikeuksien sekä muiden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antaminen voivat tapahtua osakkeenomistajien merkintätuokeudesta poiketen (suunnattu anti). Valtuutus kumoaa varsinaisen yhtiökokouksen 27.1.2011 antaman valtuutuksen päättää osakeanneista ja osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta. Valtuutus on voimassa 5.2.2020 asti.

Yhtiön hallitus piti välittömästi yhtiökokouksen päätyttyä järjestäytymiskokouksen, jossa hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Jukka Ala-Mello ja varapuheenjohtajaksi Eero Eriksson.

Hallitus ei ole käyttänyt yhtiökokouksen antamaa valtuutusta omien osakkeiden hankinnasta katsauskauden aikana.

OSAKEPÄÄOMA JA OMAT OSAKKEET

Katsauskauden päättyessä Panostaja Oyj:n osakepääoma oli 5 568 681,60 euroa. Osakkeiden lukumäärä on yhteensä 51 733 110 kappaletta.

Yhtiön hallussa oleva omien osakkeiden määrä katsauskauden lopussa oli 342 398 kappaletta (tilikauden alussa 429 058 kappaletta). Omien osakkeiden määrä vastasi 0,7 prosenttia koko katsauskauden lopun osakemäärästä ja äänimäärästä.

Yhtiökokouksen 29.1.2014 ja hallituksen päätösten mukaisesti Panostaja Oyj luovutti 11.12.2014 yhtiön johdolle osakepalkkioina yhteensä 30 000 kappaletta osakkeita. Yhtiö luovutti hallituksen jäsenille 15.12.2014 yhteensä 14 634 kappaletta, 5.3.2015 yhteensä 14 118 kappaletta, 4.6.2015 yhteensä 13 954 kappaletta ja 3.9.2015 yhteensä 13 954 kappaletta osakkeita hallituspalkkioiden maksuna.

OSAKEKURSSIN KEHITYS JA OSAKKEENOMISTUS

Panostaja Oyj:n osakkeen päättöskurssi vaihteli tilikauden aikana 0,77 euron (alin noteeraus) ja 0,94 euron (ylin noteeraus) välillä. Osakkeiden osakevaihto tarkastelujaksolla oli 6 508 111 kappaletta, mikä edustaa 10,7 % osakekannasta. Osakkeen lokakuun 2015 päättöskurssi oli 0,86 euroa. Yhtiön osakekannan markkina-arvo lokakuun 2015 lopussa oli 44,5 milj. euroa (42,4 milj. euroa). Yhtiöllä oli lokakuun 2015 lopussa 3 660 osakasta (3 493).

OMAN PÄÄOMAN EHTOINEN VAIHTOVELKAKIRJALAINA JA HYBRIDILAINA

Vaihdettavaa pääomalainaa 2011 oli katsauskauden lopussa jäljellä 15,0 milj. euroa. Lainan korko on 6,5 prosenttia ja laina-aika 7.2.2011–1.4.2016. Osakkeen alkuperäinen vaihtokurssi on 2,20 euroa ja lainaosuudet voidaan vaihtaa enintään 6 818 181 yhtiön osakkeeseen. Lainaosuuksia on yhteensä 300 kappaletta ja ne ovat kaupankäynnin kohteena Nasdaq OMX Helsinki Oy:n pörssilistalla. Osakkeiden vaihtokurssi merkitään yhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.

Konserni laski 27.5.2013 liikkeeseen 7,5 milj. euron suuruisen oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan. Oman pääoman ehtoisen lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin neljän vuoden kuluttua. Sopimuksen mukainen vuotuinen korko on 9,75 %. Korko maksetaan vain, jos yhtiö päättää jakaa osinkoa. Mikäli osinkoa ei jaeta, konserni päättää koron maksusta erikseen. Konsernitilin päätöksessä laina on luokiteltu omaksi pääomaksi ja korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona. Panostaja Oyj:n hallitus päätti maksaa hybridilainan koron 0,7 milj. euroa, joka maksettiin 27.5.2015.

HALLITUKSEN EHDOTUS YHTIÖKOKOUKSELLE

Yhtiön hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että päätyneeltä tilikaudelta maksetaan osinkoa 0,05 euroa osakkeelta.

Lisäksi hallitus ehdottaa, että yhtiökokous valtuuttaisi hallituksen päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä enintään 4 700 000 euroa.

Valtuutuksen ehdotetaan sisältävän hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakoon liittyvistä ehdoista. Valtuutuksen ehdotetaan olevan voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka.

Panostaja Oyj:n varsinainen yhtiökokous pidetään 2.2.2016 Tampereella.

TILIKAUDEN JÄLKEISET TAPAHTUMAT

Panostaja solmi 8.12.2015 sopimukset yhteensä 30 miljoonan euron rahoituskokonaisuudesta. Kokonaisuus koostuu 20 miljoonan euron lainoista ja 10 miljoonan euron yritysostolimiitistä. Lainat ovat vieraan pääoman ehtoisia vakuudellisia lainoja. Lainoista 5 miljoonaa euroa erääntyy kolmen vuoden kuluttua lainan nostohetkestä ja 15 miljoonaa euroa erääntyy 31.10.2019. Sitovien lainasopimusten mukaisesti lainat nostetaan viimeistään 30.4.2016. Yritysostolimiitti on voimassa kolme vuotta ja limiitistä voi nostaa kahden vuoden pituisia lainoja Panostajan tekemien yritysostojen rahoittamiseksi.

NÄKYMÄT TULEVALLE TILIKAUDELLE

Panostaja keskittyy strategiansa mukaisesti aktiiviseen omistaja-arvon kasvattamiseen omistamissaan segmenteissä. Omistaja-arvon kehittymistä seurataan jatkuvasti osana muuttuvaa toimintaympäristöä ja päätöksiä segmenttien kehittämisestä tai luopumisista tehdään omistaja-arvon maksimoimiseksi. Aktiivinen omistaja-arvon kehittäminen, pääomien tehokas allokoiminen ja hyvät

yritysostojen rahoitusmahdollisuudet luovat hyvän perustan toiminnan laajentamiselle.

Yrityskauppamarkkinoilla Panostajan tavoitekokoluokassa aktiviteetti on säilynyt aikaisemmalla tasolla. Omistusjärjestelyjen ja kasvumahdollisuuksien hyödyntämisen tarve pk-yrityksissä säilyy ja oman aktiivisen toiminnan myötä markkinoilla on edelleen riittävästi yritysostomahdollisuuksia. Panostajan strategiaa on tarkoitus toteuttaa sijoittamalla tilikauden aikana 1–2 uuteen segmenttiin sekä myös yritysostoilla valittuihin nykyisiin segmentteihin. Myös irtaantumisten mahdollisuuksia arvioidaan aktiivisesti osana segmenttien omistajastrategioita.

Suhdanneodotuksia nykyisten segmenttien toimialoilla leimaa edelleen yleisen taloudellisen kehityksen epävarmuus sekä heikko ennustettavuus. Panostajan eri segmenteissä näkymät vaihtelevat positiivisista heikkoihin. Epävarmasta markkinatilanteesta huolimatta tehdyt kasvu- ja kehitystoimet tukevat segmenttien kehitystä.

Konsernin liikevoiton arvioidaan paranevan merkittävästi tilikaudella 2016.

KONSERNIN TULOSLASKELMA, IFRS

1 000 euroa	Liitetieto	1.11.2014–31.10.2015	1.11.2013–31.10.2014
Liikevaihto		148 218	121 131
Liiketoiminnan muut tuotot	9	674	1 056
Materiaalit ja palvelut		60 174	52 114
Henkilöstökulut	11	48 541	37 605
Poistot ja arvonalentumiset	12	6 049	4 539
Liiketoiminnan muut kulut	13	26 805	19 872
Liiketulos		7 323	8 057
Rahoitustuotot	14	167	559
Rahoituskulut	15	-4 000	-2 900
Osuus osakkuusyhtiöiden tuloksesta	10	-53	-137
Tulos ennen veroja		3 437	5 580
Tuloverot	16	277	-3 603
Tulos jatkuvista liiketoiminnoista		3 714	1 977
Tulos myydyistä ja lopetetuista liiketoiminnoista	7	9 785	6 257
Tilikauden tulos		13 499	8 234
Jakautuminen			
Emoyhtiön osakkeenomistajille		7 834	5 385
Määräysvallattomille		5 665	2 849
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos:			
Tulos/osake jatkuvista liiketoiminnoista €	17		
Laimentamaton		0,008	-0,034
Laimennettu		0,008	-0,034
Tulos/osake myydyistä ja lopetetuista liiketoiminnoista	17		
Laimentamaton		0,133	0,128
Laimennettu		0,117	0,113
Tulos/osake jatkuvista sekä myydyistä ja lopetetuista liiketoiminnoista			
liiketoiminnoista	17		
Laimentamaton		0,141	0,094
Laimennettu		0,138	0,094
Laaja konsernin tuloslaskelma			
Kauden tulos		13 499	8 234
Laajan tuloslaskelman erät			
Muuntoerot		28	-79
Kauden laaja tulos		13 527	8 155
Jakautuminen			
Emoyhtiön osakkeenomistajille		7 862	5 306
Määräysvallattomille		5 665	2 849

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä

KONSERNIN TASE, IFRS

1 000 euroa	Liitetieto	31.10.2015	31.10.2014
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Liikearvo	18	78 042	49 692
Muut aineettomat hyödykkeet	18	11 252	8 707
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	19	10 167	9 129
Osuudet osakkuusyhtiöissä	20	3 666	3 611
Muut pitkäaikaiset varat	21	6 861	8 129
Laskennalliset verosaamiset	23	5 911	2 514
Pitkäaikaiset varat yhteensä		115 898	81 781
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	24	12 596	14 932
Myyntisaamiset ja muut saamiset	25	28 914	27 311
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verosaamiset	25	128	150
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat	22	6 606	9 490
Rahavarat	26	24 001	9 146
Lyhytaikaiset varat yhteensä		72 245	61 029
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat		0	0
Myytävänä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät	7		
Varat yhteensä		188 143	142 810
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	27	5 569	5 569
Ylikurssirahasto	27	4 646	4 646
Muut rahastot	27	7 390	7 390
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	27	12 602	14 569
Muuntoero		-124	-152
Kertyneet voittovarot		7 992	-29
Yhteensä		38 075	31 993
Määräysvallattomien omistajien osuus		32 001	15 378
Oma pääoma yhteensä		70 076	47 371
Pitkäaikaiset velat			
Laskennalliset verovelat	23	1 836	996
Vaihtovelkakirjalaina	28	0	14 691
Rahoitusvelat	28	59 636	34 247
Pitkäaikaiset velat yhteensä		61 473	49 934
Lyhytaikaiset velat			
Vaihtovelkakirjalaina	27	15 000	0
Lyhytaikaiset rahoitusvelat	28	8 968	13 636
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verovelat	29	3 887	509
Ostovelat ja muut velat	29	28 552	31 209*
Varaukset	30	189	151
Lyhytaikaiset velat yhteensä		56 596	45 506
Myytävänä oleviin pitkäaikaisiin omaisuuseriin liittyvät velat			
Velat yhteensä		118 068	95 440
Oma pääoma ja velat yhteensä		188 143	142 810

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä

* Edelliseen tilikauteen kohdistuvia veroja oikaistu tilinpäätöksen 2014 liitetietohin

KONSERNIN RAHAVIRTALASKELMA, IFRS

1 000 euroa	Liitetieto	2015	2014
Liiketoiminta			
Tilikauden tulos		13 499	8 234
Oikaisut:			
Poistot	12	6 049	5 408
Rahoitustuotot ja -kulut	14,15	3 832	3 255
Osuus osakkuusyhtiön tuloksesta	10	53	137
Verot	16	-277	3 763
Käyttöomaisuushyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	9,13	-10 424	-6 381
Muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua		3 383	1 665
Liiketoiminnan rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta		16 116	16 080
Käyttöpääoman muutos			
Korottomien saamisten muutos		3 003	707
Korottomien velkojen muutos		-3 694	909
Vaihto-omaisuuden muutos		-835	6
Käyttöpääoman muutos		-1 526	1 622
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		14 590	17 702
Rahoituserät ja verot:			
Maksetut korot		-4 141	-3 941
Saadut korot		379	262
Maksetut verot		-2 847	-2 630
Rahoituserät ja verot		-6 609	-6 309
Liiketoiminnan nettorahavirta		7 981	11 393
Investoinnit			
Investoinnit aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin		-6 488	-5 356
Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden myynti		865	2 195
Tytäryritysten hankinta vähennettynä hankintahetken rahavaroilla	6	-48 272	-14 349
Tytäryritysten myynti vähennettynä myyntihetken rahavaroilla	7	24 270	9 881
Osakkuusyhtiöiden hankinta		-134	-235
Käypään arvoon tulosvaikuttaisesti kirjattavien rahoitusvarojen hankinnat ja myynnit		2 884	-1 000
Muiden osakkeiden myynnin luovutusvoitot		70	13
Myönnetyt lainasaamiset ja takaisinmaksut		-102	-409
Investointien nettorahavirta		-26 908	-9 260
Rahoitus			
Osakeanti		23 241	1 224
Hybridilaina		0	0
Lainojen nostot		46 936	13 638
Lainojen takaisinmaksut		-33 199	-14 502
Omien osakkeiden myynti		73	48
Maksetut osingot		-3 267	-1 577
Rahoituksen nettorahavirta		33 784	-1 169
Rahavarojen muutos		14 857	965
Rahavarat kauden alussa		9 146	8 193
Valuuttakurssien vaikutus		-2	-12
Rahavarat kauden lopussa		24 001	9 146

Liitetiedot muodostavat olennaisen osan tilinpäätöstä

LASKELMA KONSERNIN OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSISTA, IFRS

EMOYRITYKSEN OMISTAJILLE KUULUVA OMA PÄÄOMA

milj. euroa	Liitetieto	Osake- pääoma	Ylikurssi- rahasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Muut rahastot	Muuntoerot	Kertyneet voittovarot	Yhteensä	Määräys- vallattomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.11.2013		5 569	4 646	14 508	7 390	-73	-1 979	30 061	19 017	49 079
Laaaja tulos										
Tilikauden tulos							5 385	5 385	2 849	8 234
Muuntoerot						-79	14	-65		-65
Tilikauden laaja tulos yhteensä		0	0	0	0	-79	5 399	5 320	2 849	8 169
Liiketoimet omistajien kanssa										
Osingonjako	27							0	-1 577	-1 577
Pääoman palautus	27							0		0
Oman pääoman ehtoisen lainan korko							-731	-731		-731
Omien osakkeiden myynti	27, 35			48				48		48
Palkitsemisjärjestelmä	35			13				13		13
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä		0	0	61	0	0	-731	-670	-1 577	-2 247
Oman pääoman ehtoisen lainan nosto								0		0
Tytäryhtiöomistusosuuksien muutokset										
Tytäryritysten hankinnasta syntynyt määräysvallattomien omistajien osuus									1 224	1 224
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka ovat johtaneet määräysvallan menettämiseen								0	-3 866	-3 866
Määräysvallattomien omistusosuuksien hankinnat	8						-2 594	-2 594	-2 269	-4 863
Virheen korjaus							-124	-124		-124
Oikaistu oma pääoma 31.10.2014		5 569	4 646	14 569	7 390	-152	-29	31 993	15 378	47 370
Oikaistu oma pääoma 1.11.2014		5 569	4 646	14 569	7 390	-152	-29	31 993	15 378	47 370
Laaaja tulos										
Tilikauden tulos							7 834	7 834	5 665	13 499
Muuntoerot				3		28		31		31
Tilikauden laaja tulos yhteensä		0	0	3	0	28	7 834	7 865	5 665	13 530
Liiketoimet omistajien kanssa										
Osingonjako	27							0	-1 189	-1 189
Pääoman palautus	27			-2 047				-2 047		-2 047
Oman pääoman ehtoisen lainan korko							-731	-731		-731
Omien osakkeiden myynti	27, 35			74				74		74
Palkitsemisjärjestelmä	35			3				3		3
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä		0	0	-1 970	0	0	-731	-2 701	-1 189	-3 890
Oman pääoman ehtoisen lainan nosto	28							0		0
Tytäryhtiöomistusosuuksien muutokset										
Tytäryritysten hankinnasta syntynyt määräysvallattomien omistajien osuus	8							0	11 721	11 721
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka eivät johtaneet muutokseen määräysvallassa.							1 393	1 393		1 393
Tytäryritysomistusosuuksien myynnit, jotka ovat johtaneet määräysvallan menettämiseen								0	-101	-101
Määräysvallattomien omistusosuuksien hankinnat	8						-475	-475	527	52
Oma pääoma 31.10.2015		5 569	4 646	12 602	7 390	-124	7 992	38 075	32 001	70 076

KONSERNIN TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

1. YRITYKSEN PERUSTIEDOT

Panostaja Oyj yhdessä sen tytäryritysten kanssa ("Panostaja" tai "konserni") muodostavat konsernin, jonka päämarkkina-alue on Suomi. Konserni toimii tilinpäätöshetkellä kahdeksassa segmentissä. Emoyhtiö Panostaja Oyj sijoittaa suomalaisiin pieniin ja keskisuurisiin yrityksiin hankkimalla näistä enemmistöomistuksia.

Panostaja Oyj on suomalainen julkinen osakeyhtiö, joka toimii Suomen valtion lainsäädännön alaisena. Yhtiön osakkeet on noteerattu julkisesti vuodesta 1989. Yhtiön osakkeet on noteerattu NASDAQ OMX Helsingissä. Yhtiön kotipaikka on Tampere ja sen pääkonttorin osoite on Kalevantie 2, 33100 Tampere, mistä jäljennös konsernitilinpäätöksestä on saatavissa. Panostaja Oyj:n hallitus on kokouksessaan 10. joulukuuta 2015 hyväksynyt tämän konsernitilinpäätöksen julkistettavaksi. Suomen osakeyhtiölain mukaan osakkeenomistajilla on mahdollisuus hyväksyä tai hylätä tilinpäätös sen julkistamisen jälkeen 2.2.2016 pidettävässä yhtiökokouksessa. Yhtiökokouksella on myös mahdollisuus tehdä päätös tilinpäätöksen muuttamisesta.

2. TILINPÄÄTÖKSEN LAATIMISPERIAATTEET

LAATIMISPERIAATTEET

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.10.2015 voimassa olevia IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpito-laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettaviksi hyväksytyjä standardeja ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-säännöksiä täydentävien kirjanpito- ja yhteisölaainsäädännön vaatimusten mukaiset.

Konsernitilinpäätös on laadittu alkuperäisiin hankintamenoihin perustuen lukuun ottamatta käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavia rahoitusvaroja ja -velkoja. Tilinpäätöksen laatiminen IFRS-standardien mukaisesti edellyttää konsernin johdolta tiettyjen arvioiden tekemistä ja harkintaa laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Tietoa harkinnasta, jota johto on käyttänyt konsernin noudattamien tilinpäätöksen laatimisperiaatteita soveltaessaan ja jolla on eniten vaikutusta tilinpäätöksessä esitettäviin lukuihin, on esitetty kohdassa "Joh-

don harkintaa edellyttävät laatimisperiaatteet ja arvioidin liittyvät keskeiset epävarmuustekijät".

TYTÄRYRITYKSET

Konsernitilinpäätökseen sisältyvät emoyritys Panostaja Oyj ja kaikki sen tytäryritykset.

Tytäryritykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on määräysvalta. Määräysvalta syntyy, kun konserni omistaa yli puolet äänivallasta tai sillä on muutoin määräysvalta. Myös potentiaalisen äänivallan olemassaolo on otettu huomioon määräysvallan syntymisen ehtoja arvioidessa silloin, kun potentiaaliseen äänivaltaan oikeuttavat instrumentit ovat tarkasteluhetkellä toteutettavissa. Määräysvallalla tarkoitetaan oikeutta määrätä yrityksen talouden ja liiketoiminnan periaatteista hyödyn saamiseksi sen toiminnasta.

Konsernin keskinäinen osakkeenomistus on eliminoitu hankintamenetelmällä. Luovutettu vastike ja hankitun yrityksen yksilöitävissä olevat varat ja vastattavaksi otetut velat on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä. Hankintaan liittyvät menot, lukuun ottamatta vieraan tai oman pääomanehtoisten arvopapereiden liikkeeseen laskusta aiheutuvia menoja, on kirjattu kuluksi. Luovutettu vastike ei sisällä hankinnasta erillisenä käsiteltäviä liiketoimia. Näiden vaikutus on huomioitu hankinnan yhteydessä tulosvaikutteisesti. Mahdollinen ehdollinen lisäkauppahinta on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä ja se on luokiteltu joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon jokaisen raportointikauden päättymispäivänä ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti tai muihin laajan tuloksen eriin. Omaksi pääomaksi luokiteltua lisäkauppahintaa ei arvosteta uudelleen.

Hankitut tytäryritykset yhdistellään konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, kun konserni on saanut määräysvallan, ja luovutetut tytäryritykset siihen saakka, jolloin määräysvalta lakkaa. Kaikki konsernin sisäiset liiketapahtumat, saamiset, velat ja realisoitumat voitot sekä sisäinen voitonjako eliminoidaan konsernitilinpäätöstä laadittaessa. Realisoitumattomia tappioita ei eliminoida siinä tapauksessa, että tappio johtuu arvonalentumisesta. Tilikauden voiton tai tappion jakautuminen emoyrityksen omistajille ja määräysvallattomille omistajille esitetään erillisessä tuloslaskelmassa sekä laajan tuloksen jakautuminen emoyrityksen omistajille ja määräysvallattomien omistajille esitetään laajan tuloslaskelman yhteydessä. Mahdollinen määräysvallattomien omistajien osuus

hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien osuuden suhteellista osuutta hankinnan kohteen yksilöitävissä olevasta nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määritetään erikseen kullekin yritys-hankinnalle. Laaja tulos kohdistetaan emoyrityksen omistajille ja määräysvallattomille omistajille, vaikka tämä johtaisi siihen, että määräysvallattomien omistajien osuudesta tulisi negatiivinen. Määräysvallattomille omistajille kuuluva osuus omasta pääomasta esitetään omana eräänä taseessa oman pääoman osana. Emoyrityksellä tytäryrityksessä olevan omistusosuuden muutokset, jotka eivät johda määräysvallan menettämiseen, käsitellään omaa pääomaa koskevinä liiketoimina.

Vaiheittain toteutuvan hankinnan yhteydessä aiempi omistusosuus arvostetaan käypään arvoon ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Konsernin menettäessä määräysvallan tytäryhtiössä, arvostetaan jäljelle jäävä sijoitus määräysvallan menettämispäivän käypään arvoon ja tästä syntyvä erotus kirjataan tulosvaikutteisesti.

OSAKKUUSYRITYKSET

Osakkuusyrietykset ovat yrityksiä, joissa konsernilla on huomattava vaikutusvalta. Huomattava vaikutusvalta toteutuu, kun konserni omistaa yli 20 % yrityksen äänivallasta tai kun konsernilla on muutoin huomattava vaikutusvalta, mutta ei määräysvaltaa. Osakkuusyrietykset on yhdistelty konsernitilinpäätökseen pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Jos konsernin osuus osakkuusyrietyksen tappiosta ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon eikä kirjanpitoarvon ylittäviä tappioita yhdistellä, ellei konserni ole sitoutunut osakkuusyrietyksen velvoitteiden täyttämiseen.

Realisoitumattomat voitot konsernin ja osakkuusyrietyksen välillä on eliminoitu konsernin omistusosuuden mukaisesti. Osakkuusyrietyssijoitus sisältää sen hankinnasta syntyneen liikearvon. Konsernin omistusosuutta vastaava tulos esitetään konsernin tuloslaskelmassa rivillä Osuus osakkuus- ja yhteisyrietysten tuloksesta.

SEGMENTTIRAPORTOINTI

Konsernin segmenttiraportointi perustuu liiketoiminnallisiin segmentteihin. Toimintasegmentit raportoidaan tavalla, joka on yhdenmukainen ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa.

VALUUTTAMÄÄRÄISET ERÄT

Konsernitilinpäätös on esitetty euroina, joka on konsernin emoyhtiön toiminta- ja esittämismuuttua. Valuuttamääräiset liiketapahtumat merkitään toimintavaluutan määräisinä käyttäen tapahtumapäivän kurssia. Tilinpäätöshetkellä monetaariset saamiset ja velat muunnetaan tilinpäätöspäivän kurssiin. Muuntamisesta syntyneet kurssierot kirjataan tuloslaskelmaan. Liiketoiminnan kurssivoitot ja -tappiot sisältyvät vastaaviin eriin liike-

voiton yläpuolelle. Ei-monetaariset erät on arvostettu tapahtumapäivän kurssiin.

Ulkomaisten konserniyritysten tuloslaskelmien tuloslaskelmat on muunnettu euroiksi kauden keski-kurssia ja taseet tilinpäätöspäivän päättymiskurssija käyttäen. Tilikauden tuloksen muuntaminen eri kurssilla tuloslaskelmassa, laajassa tuloslaskelmassa ja omassa pääomassa aiheuttavat muuntoeron, joka kirjataan muihin laajan tuloslaskelman eriin ja se sisältyy omassa pääomassa erään muuntoerot. Ulkomaisten tytäryritysten hankintamenon eliminoinnista sekä hankinnan jälkeen kertyneiden oman pääoman erien muuntamisesta syntyvät muuntoerot kirjataan laajan tuloslaskelman eriin. Kun ulkomainen yksikkö myydään osittain tai kokonaan, omaan pääomaan kertyneet muuntoerot siirretään tulosvaikutteisiksi luokittelun oikaisuna osana myyntivoittoa tai -tappiota.

LIKEVAIHTO JA TULOUTUSPERIAATTEET

Liikevaihtoa esitettäessä myyntituotoista on vähennetty välilliset verot ja alennukset.

Tuotot kirjataan saadun tai saatavan vastikkeen käyvän arvon perusteella. Tavaroiden myynti kirjataan, kun konserniyritys myy tuotteen asiakkaalle. Palveluiden myynti kirjataan sille kaudelle, jonka aikana palvelu suoritetaan.

LIKEVOITTO

IAS 1 – Tilinpäätöksen esittäminen ei määrittele liikevoiton tai -tappion käsitettä. Konserni on määrittänyt sen seuraavasti: liikevoitto on nettosumma, joka muodostuu kun liikevaihtoon lisätään liiketoiminnan muut tuotot, vähennetään ostokulut valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutoksella sekä omaan käyttöön valmistuksesta syntyneillä kuluilla oikaistuna, vähennetään työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut, poistot ja mahdolliset arvonalentumiset sekä liiketoiminnan muut kulut. Kaikki muut kuin edellä mainitut tuloslaskelman erät esitetään liikevoiton alapuolella. Kurssierot sisältyvät liikevoittoon, mikäli ne syntyvät liiketoimintaan liittyvistä eristä, muuten ne ovat kirjattu rahoituseriin.

TULOVEROT

Verokulu muodostuu kauden verotettavaan tuloon perustuvasta verosta ja laskennallisesta verosta. Verot kirjataan tulosvaikutteisesti, paitsi milloin ne liittyvät suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin tai muihin laajan tuloksen eriin. Tällöin myös vero kirjataan kyseisiin eriin.

Laskennalliset verot lasketaan väliaikaisista eroista kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välillä. Laskennallinen vero on kirjattu tilinpäätöspäivään mennessä säädetyillä verokannoilla. Laskennallista verovelkaa ei kuitenkaan kirjata, kun kyseessä on alun perin kirjanpitoon merkittävä omaisuus- tai velka eikä kyseessä ole liiketoimintojen yhdistäminen eikä tällaisen omaisuus- tai velkaerän kirjaaminen vaikuta kirjanpidon tulokseen

eikä verotettavaan tuloon liiketoimen toteutumisaikaan kohtana.

Merkittävimmät väliaikaiset erot syntyvät käyttöomaisuudesta, tilinpäätössiirroista ja käyttämättömistä verotuksellisista tappioista. Laskennallinen verosaaminen kirjataan siihen määrään asti, kun on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää. Laskennallisen verosaamisen kirjaamisedellytykset arvioidaan tältä osin aina jokaisen raportointikauden päättämispäivänä.

MYYTÄVÄNÄ OLEVAT PITKÄAIKAISET OMAISUUSERÄT JA MYYDYT TOIMINNOT

Pitkäaikaiset omaisuuserät (tai luovutettavien erien ryhmät) luokitellaan myytävänä oleviksi, kun niiden kirjanpitoarvoa vastaava määrä tulee kertymään pääasiassa niiden myynnistä ja myynti on erittäin todennäköinen. Jos niiden kirjanpitoarvoa vastaava määrä tulee kertymään pääasiassa niiden myynnistä sen sijaan, että se kertyisi niiden jatkuvasta käytöstä, ne esitetään kirjanpitoarvoonsa tai käypään arvoon vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla sen mukaan, kumpi näistä on pienempi. Poistot pitkäaikaisista omaisuus-eristä lopetetaan luokitteluhetkellä.

Lopetettu toiminto on konsernin osa, josta on luovuttu tai joka on luokiteltu myytävänä olevaksi ja joka edustaa erillistä merkittävää liiketoiminta-aluetta tai maantieteellistä toiminta-aluetta, on osa yhtä koordinoitua suunnitelmaa, joka koskee luopumista erillisestä merkittävästä liiketoiminta-alueesta tai maantieteellisestä toiminta-alueesta, tai on tytäryritys, joka on hankittu yksinomaan tarkoituksena myydä se edelleen. Myytyjen toimintojen tulos esitetään omalla rivilläään konsernin tuloslaskelmassa.

LIKEARVO JA MUUT AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

1.11.2009 jälkeen tapahtuneiden liiketoimintojen yhdistämissä syntyvä liikearvo kirjataan määrään, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa ja aiemmin omistettu osuus yhteen laskettuina ylittävät hankitun nettovarallisuuden käyvästä arvosta.

Liikearvo testataan vähintään vuosittain arvonalentumisen varalta ja se arvostetaan alkuperäiseen hankintamenoon vähennettynä arvonalentumisilla. Arvonalentumistestausta varten liikearvo on kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille.

Tutkimusmenot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan kaudelle, jolla ne syntyvät. Kehittämismenot aktivoidaan, kun niiden voidaan luotettavasti odottaa tuottavan konsernille taloudellista hyötyä tulevaisuudessa sekä kun hankintameno pystytään luotettavasti määrittämään ja myös muut IAS 38:n kriteerit, kuten tuotteen tekniset ja taloudelliset toteuttamiskriteerit, täyttyvät. Muut kehittämismenot kirjataan kuluksi. Aiemmin kuluksi kirjattuja kehittämismenoja ei aktivoida myöhempinä tilikausina.

Muut aineettomat hyödykkeet, joilla on rajallinen taloudellinen vaikutusaika, merkitään taseeseen ja kirjataan tasapoistoina kuluksi tuloslaskelmaan niiden taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Yhtiön kaikilla aineettomilla hyödykkeillä on rajallinen taloudellinen vaikutusaika.

Aineettomia oikeuksia ovat ohjelmistolisenssit, liittymismaksut ja asiakassuhteet. Muut aineettomat hyödykkeet sisältävät atk-ohjelmia.

Aineettomien hyödykkeiden suunnitelmanmukaiset ohjeelliset poistoajat:

Kehittämismenot	5 vuotta
Aineettomat oikeudet	3–5 vuotta
Muut aineettomat hyödykkeet	5–10 vuotta

AINEELLISET KÄYTTÖOMAISUUSHYÖDYKKEET

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet on arvostettu poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenoon. Hyödykkeistä tehdään tasapoistot arvioidun taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Maa-alueista ei tehdä poistoja.

Arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat seuraavat:

Rakennukset	20–25 vuotta
Koneet ja kalusto	3–5 vuotta
Muut aineelliset hyödykkeet	3–10 vuotta

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden jäännösarvot ja taloudelliset vaikutusajat arvioidaan ja oikaistaan vähintään jokaisen tilikauden lopussa ja jos ne eroavat merkittävästi aikaisemmista arvioista, niitä muutetaan vastaavasti.

Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot määritetään vertaamalla myyntihintaa kirjanpitoarvoon, ja ne esitetään tuloslaskelmassa liiketoiminnan muina tuottoina tai kuluina.

VUOKRASOPIMUKSET

Vuokrasopimukset, joissa konsernille on siirtynyt olennainen osa omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista, luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi. Rahoitusleasingsopimus merkitään taseeseen vuokra-ajan alkamisajankohtana vuokratun hyödykkeen käypään arvoon tai sitä alempaan vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Rahoitusleasingsopimuksella hankitusta hyödykkeestä tehdään poistot hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa. Maksettavat leasingvuokrat jaetaan rahoitusmenoon ja velan vähennykseen. Vastaavat leasingvuokravastuut rahoituskustannuksella vähennettynä sisältyvät pitkä- ja lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin erääntymisensä mukaan. Rahoitusmenon korko-osuus kirjataan tuloslaskelmaan vuokrasopimuksen aikana, siten että jäljellä olevalle velalle tulee kullakin tilikaudella samansuuruinen korkoprosentti.

Vuokrasopimukset, joissa olennainen osa omistamiselle ominaisista riskeistä ja eduista jää vuokranantajan

kannettavaksi, luokitellaan muiksi vuokrasopimuksiksi. Vuokrat merkitään tuloslaskelmaan kuluksi tasasuuruksina erinä vuokra-ajan kuluessa.

AINEELLISTEN JA AINEETTOMIEN HYÖDYKKEIDEN ARVON ALENTUMINEN

Konserni arvioi jokaisena tilikauden päättymispäivänä, onko viitteitä siitä, että jonkin omaisuuserän arvo on alentunut. Jos viitteitä havaitaan, arvioidaan kyseisestä omaisuuserästä kerrytettävissä oleva rahamäärä. Kerrytettävissä oleva rahamäärä arvioidaan lisäksi vuosittain seuraavista omaisuuseristä riippumatta siitä, onko arvonalentumisesta viitteitä: liikearvo, taloudelliselta vaikutusajaltaan rajoittamattomat aineettomat hyödykkeet sekä keskeneräiset aineettomat hyödykkeet. Arvonalentumistarvetta tarkastellaan rahavirtaa tuottavien yksikköjen tasolla.

Arvonalentumistappio kirjataan, jos omaisuuserän tai rahavirtaa tuottavan yksikön kirjanpitoarvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän. Arvonalentumistappiot kirjataan tuloslaskelmaan. Rahavirtaa tuottavan yksikön arvonalentumistappio kohdistetaan ensin vähentämään rahavirtaa tuottavalle yksikölle kohdistettua liikearvoa ja sen jälkeen vähentämään tasasuhteisesti muita yksikön omaisuuseriä. Arvonalentumistappion kirjaamisen yhteydessä poistojen kohteena olevan omaisuuserän taloudellinen vaikutusaika arvioidaan uudelleen.

Aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden kerrytettävissä oleva rahamäärä määritetään joko niin, että se on käypä arvo vähennettynä myynnistä aiheutuvilla menoilla tai tätä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvoa määritettäessä arvioidut vastaiset rahavirrat diskontataan nykyarvoonsa perustuen diskonttaus korkoihin, jotka kuvastavat kyseisen rahavirtaa tuottavan yksikön keskimääräistä pääomakustannusta ennen veroja. Käytetyt diskonttauskorot on määritelty ennen veroja ja niissä on otettu huomioon myös kyseisten rahavirtaa tuottavien yksiköiden erityinen riski.

Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin sekä muihin aineettomiin hyödykkeisiin paitsi liikearvoon liittyvä arvonalentumistappio peruutetaan, jos omaisuuserästä kerrytettävissä olevaa rahamäärää määritettäessä käytetyissä arvioissa on tapahtunut muutos. Arvonalentumistappio peruutetaan korkeintaan siihen määrään asti, joka omaisuuserälle olisi määritetty kirjanpitoarvoksi (poistoilla vähennettynä), jos siitä ei olisi aikaisempina vuosina kirjattu arvonalentumistappiota. Liikearvosta kirjattua arvonalentumistappiota ei peruuteta.

JULKISET AVUSTUKSET

Aineettomien hyödykkeiden tai aineellisten hyödykkeiden hankintaan liittyvät avustukset vähennetään asianomaisen omaisuuserän kirjanpitoarvosta silloin, kun on kohtuullisen varmaa, että ne tullaan saamaan ja että konserni täyttää avustuksen saamisen ehdot. Avustukset tuloutuvat pienempien poistojen muodossa omaisuuserän käyttöaikana.

VAIHTO-OMAISUUS

Vaihto-omaisuus on arvostettu hankintamenoon tai sitä alempaan nettorealisointiarvoon. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty arvioidut valmiiksi saattamisesta johtuvat menot sekä arvioidut myynnin toteutumiseksi välttämättömät menot.

Vaihto-omaisuuden arvo on määritetty FIFO-menetelmää käyttäen ja se sisältää kaikki hankinnasta aiheutuneet välittömät menot sekä muut välilliset kohdistettavat menot. Valmistetun vaihto-omaisuuden hankintameno luetaan materiaalien ostomenon, välittömän työn ja muiden välittömien menojen lisäksi myös osuus tuotannon yleiskustannuksista, mutta ei myynnin tai rahoituksen kustannuksia. Vaihto-omaisuuden arvoa on alennettu epäkurantin omaisuuden osalta.

RAHOITUSJOHDANNAISET

Konsernilla ei ole muita oleellisia johdannaisoppimuksia kuin koronvaihtosopimuksia.

Johdannaisoppimukset merkitään kirjanpitoon alun perin käypään arvoon sinä päivänä, jona konsernista tulee sopimusosapuoli ja ne arvostetaan myöhemmin edelleen käypään arvoon. Konserni ei sovelta suojauslaskentaa koronvaihtosopimukseen, koska koronvaihtosopimukset eivät täytä IAS 39:ssä määriteltyjä suojauslaskennan ehtoja. Tällöin suojausinstrumenttien käyvän arvon muutos kirjataan välittömästi tulosvaikutteisesti rahoitustuottoihin tai -kuluhin.

RAHOITUSVARAT JA RAHOITUSVELAT

Rahoitusvarat

Rahoitusvarat luokitellaan seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat, lainat ja muut saamiset ja myytävissä olevat rahavarat. Luokittelu tapahtuu alkuperäisen hankinnan yhteydessä rahoitusvarojen käyttötarkoituksen perusteella.

Rahoitusvarojen ostot ja myynnit kirjataan kaupankäyntipäivän perusteella – päivänä, jona konserni sitoutuu ostamaan tai myymään omaisuuserän. Sijoitukset rahoitusvaroihin, joita ei kirjata käypään arvoon tulosvaikutteisesti, kirjataan alun perin käypään arvoon, johon lisätään transaktiomenot. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat kirjataan alun perin käypään arvoon, ja transaktiomenot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan. Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun oikeudet sijoituksen rahavirtoihin ovat lakanneet tai siirretty toiselle osapuolelle ja konserni on siirtänyt omistukseen liittyvät riskit ja edut olennaisilta osin toiselle osapuolelle.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat koostuvat kaupankäyntitarkoituksessa pidettävistä rahoitusvaroista sekä rahoitusvaroista, jotka konserni luokittelee alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä tähän luokkaan. Kaupankäyntitarkoituksessa pidettävien rahoitusinstrumentteihin sisältyvät vain konsernin johdannaiset. Jälkimmäiseen ryhmään sisältyvät noteeratut korkorahasto-osuudet, koska yhtiö hallinnoi niitä

ja niiden tuloksellisuutta arvioidaan käyvän arvon pohjalta dokumentoidun riskienhallintastrategian mukaisesti, ja ryhmää koskevaa informaatiota tuotetaan sisäisesti tältä pohjalta yhteisön johtoon kuuluville avainhenkilöille.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti pidettävät rahoitusvarat kuuluvat lyhytaikaisiin varoihin, paitsi milloin niiden erääntymiseen on yli 12 kuukautta tai johdolla ei ole aikomusta luopua niistä 12 kuukauden kuluessa raportointipäivästä. Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavien rahoitusvarojen käyvän arvon muutokset kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin sillä tilikaudella jonka aikana ne syntyvät.

Lainat ja muut saamiset ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla, eikä konserni pidä niitä kaupankäyntitaroituksessa tai alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä myytävissä oleviksi. Lainat ja muut saamiset arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmää käyttäen ja ne, joilla ei ole kiinteää eräpäivää, arvostetaan hankintahintaan. Lainat ja muut saamiset sisältyvät taseeseen luonteensa mukaisesti lyhyt- tai pitkäaikaisiin varoihin: viimeksi mainittuihin, mikäli ne erääntyvät yli 12 kuukauden kuluttua raportointikauden päättymispäivästä. Myyntisaamiset arvostetaan alkuperäisen laskutetun määrän mukaisesti vähennettynä mahdollisella arvonalentumisella.

Myytävissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaisvaroihin kuulumattomia rahoitusvaroja, jotka on joko nimenomaisesti luokiteltu tähän ryhmään tai joita ei ole luokiteltu mihinkään muuhun ryhmään. Ne kuuluvat lyhytaikaisiin varoihin, ellei johdolla ole aikomusta pitää kyseistä sijoitusta kauemmin kuin 12 kuukautta tilinpäätöspäivästä lukien. Myytävissä olevien rahavarojen käyvän arvon muutokset kirjataan muihin laajan tuloksen eriin ja esitetään oman pääoman erään Voittovarat sisältyvässä käyvän arvon rahastossa verovaiikutus huomioon ottaen. Listaamattomat osakkeet, joiden käypä arvo ei ole luotettavasti määritettävissä, merkitään taseeseen hankinta-arvoon. Kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään omasta pääomasta tulosvaikutteisiksi luokittelun muutoksista johtuvina oikaisuna silloin, kun sijoitus myydään tai kun sen arvo on alentunut siten, että sijoituksesta tulee kirjata arvonalentumistappio.

Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisvaroista, lyhytaikaisista pankkitalletuksista sekä muista lyhytaikaisista erittäin likvideistä sijoituksista, joiden alkuperäinen maturiteetti on korkeintaan kolme kuukautta. Shekkitililuotot on esitetty muissa lyhytaikaisissa veloissa.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvarojen ryhmän arvonalentumisesta objektiivista näyttöä.

Velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, konkurssin todennäköisyys ja maksujen laiminlyönti ovat näyttöjä arvonalentumisesta. Mikäli näyttöä on, lainoille ja muille saamisille (mukaan lukien myyntisaamiset) tehdään arvonalennus, mikäli niiden tasearvo on suurempi kuin arvioitu kerrytettävissä oleva rahamäärä.

Tuloslaskelmaan kirjattavan arvonalentumistappion suuruus määritetään saamisen kirjanpitoarvon ja efektiivisellä korolla diskontattujen arvoitujen vastaisten rahavirtojen erotuksena. Mikäli arvonalentumistappion määrä pienenee jollakin myöhemmällä tilikaudella ja vähennyksen voidaan objektiivisesti katsoa liittyvän arvonalentumisen kirjaamisen jälkeiseen tapahtumaan, kirjattu tappio perutaan tulosvaikutteisesti.

Jos kyseessä ovat myytävissä oleviksi luokitellut osakesijoitukset, katsotaan käyvän arvon merkittävän tai pitkittyneen alentumisen alle hankintamenoa olevan myös näyttöä omaisuuserän arvon alentumisesta. Jos tällaista näyttöä on myytävissä olevista rahoitusvaroista, niin kertynyt tappio, joka määritetään hankintamenoa ja sen hetkisen käyvän arvon erotuksena vähennettynä kyseisestä rahoitusvaroihin kuuluvasta erästä aiemmin tulosvaikutteisesti kirjatulla arvonalentumistappiolla, poistetaan omasta pääomasta ja kirjataan tulosvaikutteisesti. Tuloslaskelmaan merkittyjä arvonalentumistappioita osakkeista ei peruuteta tuloslaskelman kautta.

Rahoitusvelat

Lainat kirjataan alun perin kirjanpitoon käypään arvoon transaktiomenoilla vähennettynä. Tämän jälkeen ne arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon käyttäen efektiivisen koron menetelmää; saadun maksun (transaktiomenoilla vähennettynä) ja takaisin maksettavan määrän välinen erotus kirjataan korkokuluksi laina-aikana.

Vaihtovelkakirjalaina on jaettu omaan ja vieraaseen pääomaan. Lainan vieraan pääoman komponentti kirjataan alun perin määrään, joka on määritelty diskonttaamalla tulevat rahavirrat käyttämällä vastaavan vaihto-oikeudettoman velan markkinakorkoa lainan liikkeellelaskuhetkellä. Oman pääoman komponentti kirjataan alun perin koko lainan käyvän arvon ja vieraan pääoman komponentin käyvän arvon erotuksena. Oman pääoman komponentti kirjataan verovaiikutuksilla vähennettynä. Alkuperäisen kirjaamisen jälkeen vaihtovelkakirjalainan vieraan pääoman komponentti arvostetaan jaksotettuun hankintamenoon efektiivisen koron menetelmällä. Lainan oman pääoman komponenttia ei arvosteta uudelleen alkuperäisen kirjaamisen jälkeen lukuun ottamatta tapauksia, joissa se vaihdetaan osakkeiksi tai sen voimassaolo lakkaa.

Lainat luokitellaan lyhytaikaisiksi, ellei konsernilla ole ehdotonta oikeutta lykätä niiden suorittamista vähintään 12 kuukauden päähän tilinpäätöspäivästä.

Vieraan pääoman menot kirjataan kuluiksi, kun ne toteutuvat. Ehdot täyttävän omaisuuserän hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta välittömästi johtuvat vieraan pääoman menot aktivoidaan osana

kyseisen omaisuuserän hankintamenoa silloin, kun on todennäköistä, että ne tuottavat vastaista taloudellista hyötyä, ja kun menot on määritettävissä luotettavasti.

OMA PÄÄOMA

Konserni luokittelee liikkeeseen laskemansa instrumentit niiden luonteen perusteella joko omaksi pääomaksi tai rahoitusvelaksi. Oman pääoman ehtoinen instrumentti on mikä tahansa sopimus, joka osoittaa oikeutta osuuteen yhteisön varoista sen kaikkien velkojen vähentämisen jälkeen. Menot, jotka liittyvät omien oman pääoman ehtoisten instrumenttien liikkeeseenlaskuun tai hankintaan, esitetään oman pääoman vähennyseränä. Jos konserni hankkii takaisin omia oman pääoman ehtoisia instrumenttejaan, näiden instrumenttien hankintameno vähennetään omasta pääomasta.

Oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina (nk. hybridilaina) kirjataan yhtiön omaan pääomaan, koska lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin. Korko maksetaan vain jos yhtiökokous päättää jakaa osinkoa. Jos osinkoa ei jaeta, konserni päättää mahdollisesta koron maksusta erikseen. Korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona.

ELÄKEVASTUUT

Konsernin eläkejärjestelyt on luokiteltu maksupohjaisiksi järjestelyiksi. Maksupohjaisella eläkejärjestelyllä tarkoitetaan järjestelyä, jossa yhtiö suorittaa kiinteitä maksuja erilliselle yhteisölle. Yhtiöllä ei ole oikeudellista eikä tosiasiallista velvoitetta lisämaksujen suorittamiseen, jos kyseisellä erillisellä yhteisöllä ei ole riittävästi varoja suorittaakseen kaikille henkilöille heidän kuluvalle tai aikaisemmalla tilikaudella suorittamaansa työhön liittyviä etuuksia. Maksupohjaiseen järjestelyyn suoritettavat maksut kirjataan sen tilikauden kuluksi, jolta maksu suoritetaan.

OSAKEPERUSTEISET MAKSUT

Konsernilla on kannustinjärjestelyjä, joissa maksut suoritetaan oman pääoman ehtoisina instrumentteina. Omaana pääomana maksettavista liiketoimista aiheutuva meno määritetään myöntämispäivän käyvän arvon perusteella. Yhtiö määrittää käyvän arvon asianmukaista hinnoittelumenetelmää käyttäen. Omaana pääomana maksettavista liiketoimista johtuva meno ja vastaava oman pääoman lisäys kirjataan sen ajanjakson kuluessa, jona työtä suoritetaan ja/tai työn suorittamiseen perustuvat ehdot täyttyvät. Kyseinen ajanjakso päättyy päivänä, jona asianomaiset henkilöt ovat täysin oikeutettuja palkitsemiseen ("oikeuden syntymisajankohta"). Omaana pääomana maksettavista liiketoimista kuhunkin tilinpäätöspäivään mennessä kirjatut kertyneet kulut kuvastavat sitä, miltä osin oikeuden syntymisajankohta on kulunut loppuun, sekä konsernin parasta arviota niiden oman pääomanehtoisien instrumenttien lukumäärästä, joihin lopulta syntyy oikeus.

Tulosvaikutus esitetään konsernin tuloslaskelmassa henkilöstökuluissa.

VARAUKSET

Varaukset kirjataan kun yrityksellä on aikaisempien tapahtumien seurauksena laillinen tai tosiasiallinen velvoite, maksuvelvoitteen toteutuminen on todennäköistä ja velvoitteen suuruus on arvioitavissa luotettavasti. Varauksena kirjattava määrä vastaa parasta arviota menoista, joita olemassa olevan velvoitteen täyttäminen edellyttää tilinpäätöspäivänä.

SOVELLETUT UUDET JA UUDISTETUT STANDARDIT JA TULKINNAT

Konserni on soveltanut 1.11.2014 alkaen seuraavia uusia ja uudistettuja standardeja ja tulkintoja, joilla on ollut merkitystä konsernin tilinpäätökseen:

- IFRS 12 Tilinpäätöksessä esitettävät tiedot osuuksista muissa yhteisöissä (voimaan 1.1.2014 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Standardi sisältää liitetietovaatimukset koskien erilaisia osuuksia muissa yhteisöissä, mukaan lukien osakkuusyhtiöt, yhteiset järjestelyt, erityistä tarkoitusta varten perustetut yhtiöt ja muut, taseen ulkopuolelle jäävät yhtiöt.

Konserni on soveltanut 1.11.2014 alkaen seuraavia uusia ja uudistettuja standardeja ja tulkintoja, joilla ei ole ollut merkitystä konsernin tilinpäätökseen:

- IFRS 10 Konsernitilinpäätös (voimaan 1.1.2014 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Standardi määrittää olemassa olevien periaatteiden mukaisesti määräysvalan keskeiseksi tekijäksi, kun ratkaistaan, tuleeko yhteisö yhdistellä konsernitilinpäätökseen. Lisäksi standardissa annetaan lisäohjeistusta määräysvallan määrittelystä silloin, kun sitä on vaikea arvioida
- IAS 27 (uudistettu 2011) Erillistilinpäätös (voimaan 1.1.2014 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Uudistettu standardi sisältää erillistilinpäätöstä koskevat vaatimukset, jotka ovat jääneet jäljelle, kun määräysvaltaa koskevat kohdat on sisällytetty uuteen IFRS 10:een.
- IAS 36:n Omaisuuserien arvon alentuminen muutos Recoverable Amount Disclosures for Non-Financial Assets (sovellettava 1.1.2014 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutos täsmentää liitetietovaatimuksia, jotka koskevat sellaisia rahavirtaa tuottavia yksiköitä, joihin on kohdistunut arvonalentumiskirjauksia.
- Muutos IFRS 10:n, 11:n ja 12:n siirtymäsääntöihin. IFRS 10:n, 11:n ja 12:n siirtymäsääntöjä helpotetaan siten, että oikaistuja vertailutietoja vaaditaan vain yhdeltä tilikaudelta. Konsernitilinpäätökseen yhdistelemättömiä strukturoituja yhteisöjä koskevia vertailutietoja ei tarvitse esittää IFRS 12:n käyttöönottoa edeltäviltä tilikausilta.
- IFRS 11 Yhteisjärjestelyt (voimaan 1.1.2014 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Standardi painottaa yhteisten järjestelyiden kirjanpidollisessa käsittelyssä niistä seuraavia oikeuksia ja velvoitteita enemmän

kuin niiden oikeudellista muotoa. Yhteisjärjestelyjä on kahden tyyppisiä: yhteiset toiminnot ja yhteisyritykset. Standardi lisäksi edellyttää yhteisyritysten raportoinnissa yhtä menetelmää, pääomaosuusmenetelmää, eikä aiempi suhteellisen yhdistelyn vaihtoehto ole enää sallittu.

- IAS 28 (uudistettu 2011) Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä (voimaan 1.1.2014 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Uudistettu standardi sisältää vaatimukset sekä osakkuus- että yhteisyritysten käsittelystä pääomaosuusmenetelmällä IFRS 11:n julkaisemisen seurauksena.
- IAS 39:n Rahoitusinstrumentit: kirjaaminen ja arvostaminen muutos Novation of Derivatives and Continuation of Hedge Accounting (sovellettava 1.1.2014 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutos koskee suojauslaskennan soveltamisedellytyksiä tilanteissa, joissa johdannaisopimus siirretään ns. keskusvastapuolelle. Standardimuutoksen myötä suojauslaskentaa voidaan jatkaa tiettyjen ehtojen täyttyessä kyseisissä siirtotilanteissa.
- IFRIC 21 Levies (sovellettava 1.1.2014 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Tulkinta käsittelee julkisista maksuista maksajaosapuolelle mahdollisesti syntyvän velvoitteen kirjanpitoikäisyyttä. Tulkinnalla ei tule olemaan vaikutusta konsernin tilinpäätökseen.
- Työntekijöiden tai kolmansien osapuolten maksusuurituksia koskeva muutos IAS 19:ään ”Työsuhde-etuudet” (sovellettava 1.7.2014 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla).
- Muutos IAS 32:een rahoitusinstrumentit: esittämis-tapa (voimaan 1.1.2014 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutos tarkentaa rahoitusvarojen ja -velkojen nettomääristä esittämistä koskevia sääntöjä ja lisää aihetta koskevaa soveltamisohjeistusta. Standardin muutosta ei ole vielä hyväksytty sovellettavaksi EU:ssa.
- IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset 2012–2013 (voimaan 1.1.2014 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla), jotka aiheuttavat muutoksia seuraaviin standardeihin: IFRS 1, IFRS 2, IFRS 3, IFRS 8, IFRS 13, IAS 16, IAS 38, IAS 24, IAS 40
- IFRS-standardeihin tehdyt parannukset (Annual Improvements to IFRSs 2010–2012 ja 2011–2013, joulukuun 2013, voimaan 1.7.2014). Hankkeeseen kuuluvat muutokset koskevat yhteensä kahdeksaa standardia.

MYÖHEMMIN SOVELLETTAVAT UUDET JA UUDISTETUT STANDARDIT JA TULKINNAT

IASB on julkistanut seuraavat uudet tai uudistetut standardit ja tulkinnat, joita konserni ei vielä ole soveltanut.

- IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset 2014 aiheuttavat muutoksia seuraaviin standardeihin: IFRS 5, IFRS 7, IAS 19, IAS 34 (voimaan 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)
- Tilinpäätöksen esittäminen – muutokset IAS 1:een (voimaan 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Muutoksella selkeytetään useita asioita, mm.

olennaisuuden huomioimista tietojen esittämisessä, liitetietojen, erittelyiden ja välisummien esittämistä.

- Sijoitusyhteisöt – muutokset IFRS 10:een, IFRS 12:een ja IAS 28:ään (voimaan 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla). Mikäli yhteisö määrittää standardin määritelmän mukaiseksi sijoitusyhteisöksi ja se arvostaa kaikki tytäryrityksensä käypään arvoon, sen ei tarvitse esittää konsernitilinpäätöstä.
- Yhteisestä toiminnosta hankittavan osuuden kirjanpitoikäisyyttä koskeva muutos IFRS 11:een ”Yhteisjärjestelyt” (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)
- Poistoja koskeva muutos IAS 16:een ”Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet” ja IAS 38:aan ”Aineettomat hyödykkeet” (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)
- Tuottavia kasveja koskeva muutos IAS 16:een ”Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet ja IAS 41:een ”Maatalous” (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)
- Sijoittajan ja sen osakkuus- tai yhteisyrityksen välisiä omaisuuserien myyntejä tai niiden antamista panoksena koskeva muutos IFRS 10:een ja IAS 28:aan (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla, voimaantuloa ehdotettu siirrettäväksi)
- Pääomaosuusmenetelmää koskeva muutos IAS 27:ään ”Erillistilinpäätös” (sovellettava 1.1.2016 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)
- IFRS 15 Revenue from contracts with customers (Myyntituotot asiakassopimuksista) (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla)
- IFRS 9 ”Rahoitusinstrumentit” (sovellettava 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavilla tilikausilla, aikaisempi soveltaminen sallittu)
- IFRS-standardeihin tehdyt parannukset (Annual Improvements to IFRSs 2012–2014, syyskuun 2014, voimaan 1.1.2016).

3. RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

RAHOITUSRISKIEN HALLINTA

Konsernin rahoitusriskit muodostuvat luotto- ja vastapuoliriskistä, valuuttariskistä, korkoriskistä ja maksuvalmiusriskistä. Luotto- ja vastapuoliriski muodostuu asiakkailta tulevista myyntisaamisten maksuista ja asiakkaiden keskittymisestä sekä vastapuoliksi hyväksytyistä yhteistyöpankeista. Alakonsernit altistuvat valuuttakurssivaihteluista johtuvalle transaktioriskille lähinnä vientitoimintansa johdosta. Konsernilla ei ole merkittäviä sijoituksia ulkomaisiin yhtiöihin, joten se ei altistu merkittäväälle translaatoriskille. Korkotason muutosten vaikutukset korollisten velkojen ja saatavien arvoon sekä tulevien korkomaksujen määrään aiheuttavat korkoriskin.

Konsernin rahoitustoiminnot on keskitetty emoyhtiölle, joka vastaa pankkisuhteista, pitkäaikaisen rahoituksen järjestelyistä, varojen sijoittamisesta sekä konser-

nin sisäisestä rahoituksen allokoinnista eri konserniyhtiöiden likviditeettitarpeen mukaisesti yhdessä alakonsernien johdon kanssa. Konsernin riskien hallinnan yleiset periaatteet hyväksyy hallitus ja niiden käytännön toteutuksesta vastaa emoyritys yhdessä tytäryritysten kanssa.

VALUUTTAKURSSIRISKI

Konserni toimii pääosin euroalueella ja on siten vain vähäisessä määrin alttiina valuuttakurssimuutoksista johtuvalle valuuttariskille.

KORKORISKI

Konsernin tulot sekä operatiiviset kassavirrat ovat pääosiltaan riippumattomia markkinakorkojen vaihtelusta. Konsernin korkoriski muodostuu pääosin lainanotosta, jotka ovat hajautettu vaihtuva- ja kiinteäkorkoisiin lainoihin. Tilikauden lopussa veloista vaihtuvakorkoisia oli 59 690 tuhatta euroa (33 423 tuhatta euroa) ja kiinteäkorkoisia 22 588 tuhatta euroa (27 818 tuhatta euroa).

Osa konsernin tytäryhtiöistä käyttää koronvaihtosopimuksia, joilla on suojattu 0,4 milj. euroa (3,3 milj. euroa) vaihtuvakorkoisista lainoista. Koronvaihtosopimuksella on se vaikutus, että ne muuntavat vaihtuvat korkomaksut kiinteiksi. Konserni ei sovelta suojauslaskentaa.

KORKORISKIN HERKKYYSANALYYSI

Seuraava taulukko havainnollistaa, miten korkojen kohtuullisen mahdollinen muutos, muiden muuttujien pysyessä vakiona, vaikuttaa konsernin tulokseen vaihtuvakorkoisten velkojen korkokustannuksen muutosten seurauksena. Korkoriskin herkkyys on esitetty verojen jälkeen.

1 000 euroa	1 %-yksikön korkeampi Tuloslaskelma	1 %-yksikön matalampi Tuloslaskelma
Korkomuutoksen vaikutus		
2015	-478	478
2014	-267	267

LUOTTORISKI

Luottoriskiä hallitaan konsernitasolla myyntisaamisiin liittyvää riskiä lukuun ottamatta. Konserniyritykset tarkistavat asiakkaiden luottokelpoisuuden vähintään asiakassuhdetta perustettaessa. Luottoriskin minimoimiseksi pyritään saamaan turvaava vakuus asiakkaan luottokelpoisuuden niin edellyttäessä. Konsernilla on merkittävimpien asiakkaidensa kanssa pitkään jatkuneet vakiintuneet liikesuhteet. Konsernilla ei ole merkittävää luottoriskikeskittymää.

Konsernin rahavaroihin ja johdannaissopeuksiin liittyvä luottoriski on alhainen, sillä kyseisiä rahoitussopeimuksia tahdään vain hyvän luottoluokituksen omaavien pankkien kanssa konsernin riskienhallinnan toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Konsernin luottoriskiä alentaa myös järjestely, jossa myyntisaamisia myydään rahoitusyhtiölle ja siirron yhteydessä kaikki olennaiset riskit ja edut, kuten luottotappioriski, ovat siirtyneet rahoitusyhtiölle. (katso liitetieto 25)

MAKSUVALMIUSRISKI

Konsernissa arvioidaan ja seurataan jatkuvasti liiketoiminnan edellyttämän rahoituksen määrää, jotta konsernilla olisi tarpeeksi likvidejä varoja toiminnan rahoittamiseksi ja eräänntyvien lainojen takaisinmaksuun. Rahoitusvelkojen maturiteettijakauma on esitetty liitetiedossa 29. Rahoituksen saatavuus ja joustavuus pyritään takaamaan riittäväillä luottolimiiteillä sekä käyttämällä rahoituksen hankinnassa useita rahoittajia ja eri rahoitusmuotoja. Tilinpäätöshetkellä konsernilla oli käytettävissä nostamattomia luottolimiittejä 4,6 milj. euroa. Lisäksi Panostajalla on tilinpäätöshetkellä 24,0 milj. euroa rahavaroja. Panostajalla on sijoituksia Fennian Varainhoito Oy:n rahastoissa, joka on konsernille merkittävä kassanhallinnan väline. Rahasto-osuudet ovat vähärisisiä ja sijoitus on nostettavissa haluttuna ajankohtana. Sijoitusten arvo tilinpäätöshetkellä oli 6,6 milj. euroa.

Vuonna 2011 yhtiö laski liikkeeseen vaihdettavan pääomalainan, jonka määrä oli 15 000 000 euroa, josta koko summa tuli merkityksi. Lainan pääomalle maksetaan kiinteää vuotuista korkoa 6,5 %. Laina-aika on 7.2.2011–1.4.2016. Laina maksetaan takaisin yhtenä eränä edellyttäen, että takaisinmaksuedellytykset täyttyvät.

Yhtiö on tilikauden päättymisen jälkeen solminut sopimukset 20 miljoonan euron lainajärjestelystä vaihdettavan pääomalainan takaisinmaksamiseksi sekä yhtiön rahoitusasemana vahvistamiseksi. Uudet lainat ovat vieraan pääoman ehtoisia vakuudellisia lainoja. Lainoista 5 miljoonaan euroa eräänntyy kolmen vuoden kuluttua lainan nostohetkestä ja 15 miljoonaa euroa eräänntyy 31.10.2019. Sitovien lainasopimusten mukaisesti lainat nostetaan viimeistään 30.4.2016.

Konserni on hallinnut maksuvalmiusriskiä myös sopimalla 3,0 milj. euron factoring-rahoituksesta, josta on tilinpäätöshetkellä käytössä 0,1 milj. euroa. Factoringrahoituksen lisäksi konserni on tilikauden aikana myynyt myyntisaamisiaan, mikä on osaltaan parantanut konsernin maksuvalmiutta.

Konsernin tärkeimmät lainakovenantit raportoidaan rahoittajille puolivuositain. Jos konserni rikkoo lainakovenanttiehtoja, velkoja voi vaatia lainojen nopeutettua takaisinmaksua. Johto tarkkailee lainakovenanttiehtojen täyttymistä säännöllisesti. Konsernin emoyhtiö on antanut vakuuksia rahoittajille tytäryhtiöiden puolesta velkojen vakuudeksi (Tilinpäätöksen liitetieto 29).

Lainojen kovenanttiehdot liittyvät konsernin erillisyyhtiön tai alakonsernin omaan tunnuslukuun korollisten velkojen ja käyttökateen väliseen suhdeluukuun (korolliset velat/käyttökate) sekä omavaraisuusasteisiin tai Panostaja-konsernin omavaraisuusasteeseen.

Velkoihin liittyvät laiminlyönnit ja sopimusehtojen rikkomiset:

Tilikauden aikana lainakovenanti rikkoutui kahdessa alakonsernissa. Rahoittajilta on saatu suostumus, että he eivät vaadi nopeutettua takaisinmaksua (liitetieto 28).

PÄÄOMAN HALLINTA

Konsernin pääoman hallinnan tavoitteena on varmistaa liiketoiminnan normaalit toimintaedellytykset ja kasvattaa osakkeen arvoa pitkällä aikavälillä. Pääomarakenteeseen vaikutetaan osingonjaon, omien osakkeiden oston, pääomanpalautusten sekä osakeantien kautta. Konserniin ei sovelleta ulkopuolisia pääomavaatimuksia.

Panostaja Oyj laski toukokuussa 2013 liikkeeseen 7,5 miljoonan euron suuruisen kotimaisen hybridilainan (oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina). Liikkeeseen lasketulla hybridilainalla on vahvistettu yhtiön vakavaraisuutta ja rahoitusasemaa. Hybridilaina on käsitelty IFRS:n mukaisesti oman pääoman ehtoisena lainana ja esitetty taseessa oman pääoman ryhmässä. Hybridilaina kirjataan yhtiön omaan pääomaan, koska lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin. Korko maksetaan vain jos yhtiökokous päättää jakaa osinkoa. Jos osinkoa ei jaeta, konserni päättää mahdollisesta koron maksusta erikseen. Korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona.

Panostaja Oyj tiedotti 13.1.2015 tehneensä sopimuksen 50 miljoonan euron kotimaisesta yritystodistusohjelmasta. Sen puitteissa yhtiö voi laskea liikkeelle alle vuoden mittaisia yritystodistuksia, joilla rahoitetaan Panostajan käyttöpääomaa ja muita lyhytaikaisia rahoitustarpeita.

Konsernin pääomarakenteen kehitystä seurataan omavaraisuusasteella ja nettovelkaantumisasteella. Konsernin omavaraisuusaste oli 37,5 prosenttia (33,3 %) ja nettovelkaantumisaste 65,2 prosenttia (73,7 %).

1 000 euroa	2015	2014
Korolliset rahoitusvelat	79 803	58 131
Korolliset saamiset	3 518	4 487
Rahavarat	30 607	18 636
Nettovelat	45 678	35 008
Oma pääoma yhteensä	70 076	47 371
Nettovelkaantumisaste	65,2 %	73,7 %

4. JOHDON HARKINTAA EDELLYTTÄVÄT LAADINTAPERIAATTEET JA ARVIOIHIN LIITTYVÄT KESKEISET EPÄVARMUUSTEKIJÄT

Tehdyt arviot ja käytetty harkinta perustuvat aikaisempaan kokemukseen ja muihin tekijöihin, kuten oletuksiin tulevaisuuden tapahtumista. Tehtyjä arvioita ja käytettyä harkintaa tarkastellaan säännöllisesti. Alla on kuvattu tärkeimpiä alueita, joissa arvioita ja harkintaa on käytetty.

HANKITTUJEN VAROJEN KÄYPÄÄN ARVOON ARVOSTAMINEN

IFRS 3 edellyttää hankkijaa kirjaamaan aineettoman hyödykkeen erikseen liikearvosta, mikäli kirjauskriteerit täyttyvät. Aineettoman oikeuden kirjaaminen käypään arvoon edellyttää johdon arvioita tulevasta kassavirroista. Johto on mahdollisuuksien mukaan käyttänyt hankintamenon kohdistamisen perusteena saatavilla olevia markkina-arvoja käypien arvojen määrittämisessä. Kun tämä ei ole mahdollista, mikä on tyypillistä erityisesti aineettomien hyödykkeiden kohdalla, arvostaminen perustuu omaisuuserän historialliseen tuottoon ja sen aiottuun käyttöön tulevassa liiketoiminnassa. Arvostukset perustuvat diskontattuihin kassavirtoihin sekä arvioituihin luovutus- tai jälleenhankintahintoihin ja edellyttävät johdon arvioita ja oletuksia omaisuuserien tulevasta käytöstä ja vaikutuksesta yhtiön taloudelliseen asemaan. Muutokset yhtiön liiketoimintojen painotuksessa ja suuntaamisessa voivat tulevaisuudessa aiheuttaa muutoksia alkuperäiseen arvostukseen (Tilinpäätöksen liitetieto 6,18).

Johto käyttää merkittävää harkintaa arvioidessaan jokaisena raportointikauden päättymispäivänä mahdollisten ehdollisten lisäkauppahintojen käypää arvoa.

YRITYSKAUPPOIHIN LIITTYVÄT EHDOLLISET KAUPPAHINNAT

Panostajan tytäryhtiö Megaklinikka Group Oy hankki suun terveydenhuoltopalveluita tarjoavan Megaklinikka Oy:n osakekannan. Megaklinikka Oy:n koko osakekannasta maksettava kauppahinta oli noin 2,9 milj. euroa. Lisäksi myyjillä on mahdollisuus enintään 1,0 milj. euron ehdolliseen kauppahintaan, joka määräytyy kalenterivuosien 2015 ja 2016 käyttökäteen perusteella. Tilinpäätöshetkellä yhtiö on arvioinut kokonais-hankintahinnaksi 2,9 milj. euroa.

Panostaja-konsernin tytäryritys Flexim Group Oy myi 4.6.2015 muiden omistajien kanssa Flexim Security Oy:n koko osakekannan 25,0 miljoonalla eurolla Assa Abloy Oy:lle. Panostajan osuus kauppahinnasta oli 17,5 milj. euroa. Lisäksi myyjillä on mahdollisuus enintään 8,0 milj. euron ehdolliseen kauppahintaan, joka määräytyy 1.5.2015 alkaneelta 12 kk:n ajanjaksolta. Panostaja ei ole kirjannut päättyneellä tilikaudella ehdollista kauppahintaa, koska Panostaja arvioi, että ehdollisen kauppahinnan edellytykset eivät tule täytymään.

KotiSun Group Oy hankki katsauskauden lopussa enemmistön Pirkanmaan LVI-palvelu Oy:n osakkeista. Kauppaan liittyy ehdollinen kauppahinta, joka määräytyy tilikauden 2016 tuloksen ja käyttökäteen perusteella. Johto on arvioinut ehdollisen lisäkauppahinnan tilinpäätöshetkellä 0,1 miljoonaksi euroksi.

ARVONALENTUMISTESTAUS

Konserni testaa vuosittain liikearvon sekä niiden aineettomien hyödykkeiden arvon, joilla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika, mahdollista arvonalentumista. Rahavirtaa tuottavien yksiköiden kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu käyttöarvolaskelmiin. Näiden laskelmien laatiminen edellyttää arvioiden käyttämistä. Vaikka yhtiön johdon näkemyksen mukaan käytetyt oletukset ovat asianmukaisia, saattavat arvioidut kerrytettävissä olevat rahamäärät erota olennaisesti tulevaisuudessa toteutuvista (Tilinpäätöksen liitetieto 18).

VAIHTO-OMAISUUDEN ARVOSTUS

Johdon periaatteena on kirjata arvonalentumisvähennys hitaasti liikkuvasta ja vanhentuneesta vaihto-omaisuudesta perustuen johdon parhaaseen arvioon tilinpäätöshetkellä hallussa olevasta mahdollisesti käyttökelpottomasta vaihto-omaisuudesta. Johto perustaa arvionsa systemaattiselle ja jatkuvalla seurannalle ja arvioinnille. Lisäksi yhtiössä on käytössä vaihto-omaisuuden kierto-opeuksiin perustuvat arvostussäännöt.

LASKENNALLISTEN VEROSAAMISTEN HYÖDYNNETTÄVYYS

Sen ratkaiseminen, merkitäänkö laskennalliset verosaamiset taseeseen, edellyttää harkintaa. Laskennallisia verosaamisia kirjataan vain, kun niiden realisoituminen on todennäköisempää kuin realisoitumatta jääminen, minkä puolestaan määrää se, kertyykö tulevaisuudessa riittävästi verotettavaa tuloa. Verotettavan tulon kertymistä koskevat oletukset perustuvat johdon tekemiin arvioihin ja oletuksiin.

Näihin arvioihin ja oletuksiin liittyy riskejä ja epävarmuutta, ja näin ollen on mahdollista, että olosuhteissa tapahtuvat muutokset aiheuttavat muutoksia odotuksiin, ja tämä voi puolestaan vaikuttaa taseeseen merkityihin laskennallisiin verosaamisiin samoin kuin mahdollisiin vielä kirjaamattomiin muihin verotuksellisiin tappioihin ja väliaikaisiin eroihin.

Jos Panostaja-konserniyhtiöiden verotettava tulo on tulevaisuudessa pienempi kuin mitä johto on ennakoinut kirjattavia laskennallisia verosaamisia määritettäessä, saamisten arvo alentuu tai ne käyvät kokonaan arvottomiksi. Tällöin taseeseen merkityt määrät voidaan mahdollisesti joutua peruuttamaan tulosvaikutteisesti.

Panostaja-konsernin taseessa on laskennallisia verosaamisia 5,9 miljoonaa euroa.

5. SEGMENTTI-INFORMAATIO

Panostaja-konsernin liiketoiminta raportoidaan yhdeksässä segmentissä, jotka ovat Digitaaliset painopalvelut, Takoma, Sisäkattomateriaalit, Helat, Autovaraosat, Talotekniikkaremontointi, Suun terveydenhuolto, Lämpökäsittely sekä muut. Raportoitavat segmentit on muodostettu, koska ne tuottavat keskenään erilaisia tuotteita ja palveluja. Segmenttien väliset liiketoimet ovat tapahtuneet normaalein kaupallisoin ehdoin.

Toimintasegmentit raportoidaan tavalla, joka on yhdenmukainen ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle toimitettavan sisäisen raportoinnin kanssa. Ylintä operatiivista päätöksentekijää edustaa Panostaja-konsernin johtoryhmä.

Konserni on määritelty IFRS 12:sta mukaisiksi alakonserneiksi, joihin liittyy merkittävä määräysvallattomien omistajien osuus Digiprint Finland Group -alakonsernin sekä KotiSun Group -alakonsernin. Digiprint Finland Group -alakonsernin taloudellinen informaatio esitetään tässä segmenttiliitetiedossa Digitaalisten painopalveluiden liiketoimintasegmentissä ja KotiSun Group -alakonsernin kyseinen taloudellinen informaatio esitetään Talotekniikkaremontointi liiketoimintasegmentissä. Tarkennuksena todetaan, että kyseisten alakonsernien taloudellinen informaatio vastaa kyseisiä segmenttikohdattaisia tietoja.

LIIKETOIMINTASEGMENTIT

- Digitaaliset Painopalvelut -segmentin tuotot muodostuvat pääasiassa digitaalisten painopalvelujen myynnistä.
- Takoma-segmentin tuotot muodostuvat Takoma Oyj:n harjoittamasta konepajaliiketoiminnasta.
- Sisäkattomateriaalit -segmentin tuotot muodostuvat sisäkattomateriaalien, metallialakattotuotteiden ja niiden kannatinjärjestelmien tukkukaupasta.
- Helat-segmentin tuotot muodostuvat rakennus- ja kalustehelojen tukkukaupasta.
- Autovaraosat-segmentin tuotot muodostuvat autojen alkuperäisvaraosien ja tarvikkeiden maahantuonnista, tukkukaupasta ja jälleenmyynnistä.
- Talotekniikkaremontointi -segmentin tuotot muodostuvat kiinteistöihin tehtävistä käyttövesi- ja lämpöverkkoremonteista.
- Lämpökäsittely-segmentin tuotot muodostuvat metallien lämpökäsittelypalveluista sekä metallien lämpökäsittelyssä tarvittavien koneiden ja laitteiden kehittämisestä, valmistamisesta ja markkinoimisesta.
- Suun terveydenhuolto -segmentin tuotot muodostuvat suun terveydenhuoltopalveluiden tuottamisesta.
- Muut-segmentissä on raportoitu konsernin emoyhtiö mukaan lukien osakkuusyhtiöt ja kohdistamattomat erät.

LIIKETOIMINTASEGMENTIT 2015

1 000 euroa	Liikevaihto yhteensä	Sisäinen liikevaihto	Ulkoinen liikevaihto	Poistot ja arvonalentumiset	Liiketulos	Rahoitustuotot ja -kulut	Osuus osakkuus-yhtiöiden tuloksesta	Tuloverot	Tulos jatkuvista liike-toiminnoista	Varat	Velat	Henkilöstö tilikauden lopussa
Digitaaliset painopalvelut	69 882	205	69 677	-3 404	5 931					89 001	58 993	775
Talotekniikkaremontointi	23 712	0	23 712	-734	4 192					19 782	13 147	139
Takoma	13 182	0	13 182	-649	-680					10 381	10 818	90
Sisäkatto	9 867	6	9 861	-205	529					4 463	2 313	14
Helat	10 365	23	10 342	-150	657					10 654	7 905	28
Autovaraosat	11 804	0	11 804	-116	472					5 017	3 603	47
Lämpökäsittely	6 300	0	6 300	-304	60					3 980	1 564	51
Suun terveydenhuolto	3 386	0	3 386	-400	-548					5 846	5 576	86
Muut	13	13	0	-57	23 021		-53			47 803	22 934	9
Eliminoinnit		-246	-47	-30	-26 312					-8 784	-8 784	
Konserni yhteensä	148 511	0	148 218	-6 049	7 323	-3 832	-53	277	3 714	188 143	118 068	1 239

LIIKETOIMINTASEGMENTIT 2014

1 000 euroa	Liikevaihto yhteensä	Sisäinen liikevaihto	Ulkoinen liikevaihto	Poistot ja arvonalentumiset	Liiketulos	Rahoitustuotot ja -kulut	Osuus osakkuus-yhtiöiden tuloksesta	Tuloverot	Tulos jatkuvista liike-toiminnoista	Varat	Velat	Henkilöstö tilikauden lopussa
Digitaaliset painopalvelut	57 795	81	57 714	-2 503	7 146		50			45 051	21 519	497
Talotekniikkaremontointi	8 758	0	8 758	-161	1 099					16 414	12 791	113
Takoma	15 339	0	15 339	-947	-365					13 292	13 048	92
Sisäkatto	10 989	3	10 986	-202	544					4 879	2 735	13
Helat	10 912	53	10 859	-177	818					10 538	8 000	33
Autovaraosat	10 768	0	10 768	-110	714					4 423	3 173	47
Lämpökäsittely	6 832	0	6 832	-358	239					4 269	1 854	59
Suun terveydenhuolto	0	0	0	0	0					0	0	0
Muut	0	0	0	-44	5 672		-186			51 624	39 876	258
Eliminoinnit		-136	-126	-37	-7 809					-7 681	-7 681	
Konserni yhteensä	121 394	0	121 131	-4 539	8 057	-2 359	-137	-3 603	1 977	142 810	95 316	1 112

* Vertailuvuonna Muut-rivi sisältää myyjien liiketoimintojen varat ja velat sekä henkilöstön.

6. HANKITUT LIIKETOIMINNOT

TYTÄRYHTIÖHANKINNAT

Panostaja Oyj tiedotti 27.2.2015 allekirjoittaneensa sopimuksen suun terveydenhuoltopalveluita tarjoavan Megaklinikka Oy:n osakekannan ostosta. Kaupassa Panostaja osti 75 % omistusosuuden muodostuvasta kokonaisuudesta.

Megaklinikka Oy:n koko osakekannasta maksettava kauppahinta oli noin 2,9 milj. euroa. Lisäksi myyjillä on mahdollisuus enintään 1,0 milj. euron lisäkauppahintaan, joka määräytyy kalenterivuosien 2015 ja 2016 käyttökäteen perusteella. Tilinpäätöshetkellä yhtiö on arvioinut kokonaishankintahinnaksi 2,9 milj. euroa.

Konserni on arvioinut hankintahetkellä kokonaishankintahinnaksi 3,9 milj. euroa. Hankintameno-laskelman perusteella hankittujen nettovarojen käypä arvo on 0,3 milj. euroa, jolloin liikearvoksi muodostui 2,6 milj. euroa. Megaklinikka on yhdistelty Panostajan -konserniin 1.3.2015.

	Liitetieto	milj.euroa
Maksettu vastike		2,9
Ehdollinen vastike		0,0
Luovutettu vastike yhteensä		2,9
Hankitut varat ja vastattavaksi otetut velat		
Pysyvät vastaavat	19	1,9
Vaihto-omaisuus	24	0,1
Lyhytaikaiset saamiset	25	0,4
Rahat ja pankkisaamiset	26	0,2
Vastaavaa yhteensä		2,6
Pitkäaikaiset velat	23	0,7
Lyhytaikaiset velat	29	1,6
Vastattavaa yhteensä		2,3
Nettovarot		0,3
Goodwill		2,6

RAHAVIRTALASKELMA	milj.euroa
Rahana maksettu kauppahinta	-2,9
Hankitut rahavarat	0,2
Hankinnan suorat kulut	-0,2
Rahavirtavaikutus	-2,9

Panostaja Oyj tiedotti 11.6.2015 Digiprint Finland Oy:n ja Multiprint Group Oy:n yhdistymisestä. Yhdistyminen toteutettiin järjestelyllä, jossa sekä Digiprint Finland Oy:n että Multiprint Group Oy:n osakekannat myytiin uudelle perustetulle Digiprint Finland Group Oy:lle. Panostaja Oyj sai kauppahintana Digiprint Finland Oy:n osakkeista noin 32 miljoonaa euroa ja sijoitti takaisin Digiprint Finland Group Oy:öön noin 24,6 miljoonaa euroa. Panostajan omistusosuus Digiprint Finland Group Oy:stä on 51,9 %. Multiprint on yhdistelty Panostaja-konserniin 1.6.2015 alkaen.

	Liitetieto	milj.euroa
Maksettu vastike		36,0
Ehdollinen vastike		0,0
Luovutettu vastike yhteensä		36,0
Hankitut varat ja vastattavaksi otetut velat		
Pysyvät vastaavat	19	6,8
Vaihto-omaisuus	24	1,1
Myyntisaamiset	25	5,7
Muut ja siirtosaamiset	25	0,9
Rahat ja pankkisaamiset	26	2,5
Vastaavaa yhteensä		17,0
Korolliset velat	23	5,9
Laskennallinen verovelka	29	1,0
Ostovelat	29	1,3
Saadut ennakot	30	0,0
Muut ja siirtovelat		4,0
Vastattavaa yhteensä		12,2
Nettovarot		4,8
Goodwill		31,2
RAHAVIRTALASKELMA		
		milj.euroa
Rahana maksettu kauppahinta		-25,9
Hankitut rahavarat		3,0
Hankinnan suorat kulut		-1,7
Rahavirtavaikutus		-24,6

TILIKAUDEN 2014 HANKINNAT

Tytäryhtiöhankinnat

Panostaja Oyj:n tytäryhtiö KotiSun Group Oy osti 7.5.2014 omakotitalojen käyttövesi- ja lämpöverkkoremontointipalveluita tarjoavan KotiSun Oy:n osakekannan. Yrityskaupan myötä Panostaja laajensi liiketoimintaansa ja perusti konserniin uuden pientalojen talotekniikkaremontointiin erikoistuvan segmentin. Osana järjestelyä KotiSun Oy:n omistajat jatkoivat uuden liiketoiminta-alueen vähemmistöomistajina. Tämän järjestelyn jälkeen Panostaja Oyj:n omistusosuus KotiSun Group Oy:ssä on 60 %.

Yhtiön koko osakekannasta maksettava kauppahinta oli 11,7 milj. euroa. Lisäksi myyjillä on mahdollisuus enintään 3,0 milj. euron lisäkauppahintaan, joka määräytyy 2014 kalenterivuoden käyttökäteen perusteella. Yhtiö arvioi hankintahetkellä kokonaishankintahinnaksi 14 milj. euroa. Tilinpäätöshetkellä yhtiö on arvioinut kokonaishankintahinnaksi 14,2 milj. euroa.

Hankittujen varojen ja vastattaviksi otettujen velkojen käyvät arvot hankintahetkellä olivat seuraavat:

	Liitetieto	milj.euroa
Aineelliset ja aineettomat käyttöomaisuushyödykkeet	19	1,0
Vaihto-omaisuus	24	0,4
Myyntisaamiset ja muut saamiset	25	1,1
Rahavarat	26	2,3
Varat yhteensä		4,8
Laskennalliset verovelat		
Rahoitusvelat	29	0,0
Muut velat	30	-2,0
Velat yhteensä		-2,0
Nettovarallisuus		2,8
LUOVUTETTU VASTIKE		milj.euroa
Käteinen raha		11,7
Ehdollinen vastike		2,4
Aiemman liiketoimen selvitys		
Kokonaishankintameno		14,1
LIKEARVON SYNTYMINEN HANKINNASSA		milj.euroa
Luovutettu vastike		14,1
Määräysvallattomien omistajien osuus perustuen suhteelliseen osuuteen yksilöitävissä olevasta nettovarallisuudesta		
Aiempi omistus käypään arvoon arvostettuna		
Hankitun kohteen yksilöitävissä oleva nettovarallisuus		2,8
Liikearvo		11,3
RAHAVIRTALASKELMA		milj.euroa
Rahana maksettu kauppahinta		-11,7
Hankitut rahavarat		2,3
Hankinnan suorat kulut		-0,1
Rahavirtavaikutus		-9,5

7. TYTÄRYRITYSTEN JA LIIKETOIMINTOJEN MYYNNIT

Panostaja-konsernin tytäryritys Flexim Group Oy myi 4.6.2015 muiden omistajien kanssa Flexim Security Oy:n koko osakekannan 25,0 miljoonalla eurolla Assa Abloy Oy:lle. Panostajan osuus kauppahinnasta oli 17,5 milj. euroa. Lisäksi myyjillä on mahdollisuus enintään 8,0 milj. euron lisäkauppahintaan, joka määräytyy 1.5.2015 alkaneelta 12 kk:n ajanjaksolta. Panostaja ei ole kirjannut päättyneellä tilikaudella lisäkauppahintaa. Panostaja Oy:n omisti tytäryhtiöstä 70 prosenttia. Kilpailuviranomaisten hyväksynnän jälkeen kauppa toteutui 28.8.2015. Panostaja-konserni kirjasi kaupasta 13,0 milj. euron myyntivoiton, josta emoyhtiön osakkeenomistajien osuus on 9,2 milj. euroa.

Turvallisuus -segmentin tulos tulos on konsernin tilinpäätöksessä esitetty kohdassa Tulos myydyistä liiketoiminnoista 31.10.2015 sekä 31.10.2014 päättyneiltä tilikausilta.

Myytyjen liiketoimintojen tulos, sen luovutuksesta johtuvat voitot sekä osuus rahavirroista olivat seuraavat:

TURVALLISUUS -SEGMENTIN TULOS, MILJ. EUROA	1.11.2014– 28.8.2015	1.11.2013– 31.10.2014
Tuotot	26,6	34,2
Kulut	-27,1	-33,0
Tulos ennen veroja	-0,5	1,2
Verot	-3,0	-0,2
Tulos verojen jälkeen	-3,5	1,0
Myyntivoitto	13,0	
Tulos myydyistä liiketoiminnoista	9,5	1,0

TURVALLISUUS -SEGMENTIN RAHAVIRRAT MYYNTIHETKEEN SAAKKA

	1.11.2014– 28.8.2015	1.11.2013– 31.10.2014
Liiketoiminnan rahavirta	2,5	1,6
Investointien rahavirta	3,5	-2,3
Rahoituksen rahavirta	-4,6	0,6
Rahavirrat yhteensä	1,4	-0,0

TURVALLISUUS -SEGMENTIN MYYNNIN VAIKUTUS KONSERNIN TALOUDELLISEEN ASEMAAN:

28.8.2015

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	1,5
Aineettomat hyödykkeet	8,4
Vaihto-omaisuus	4,4
Laskennalliset verosaamiset	0,0
Muut varat	4,6
Rahavarat	1,5
Myydyt velat	-8,5
Nettovarallisuus	11,9
Rahana saatu vastike	25,0
Luovutetun yksikön rahavarat	-1,5
Yritysmyyntien nettoraahavirta	23,5

TILIKAUSI 2014

Tytäryhtiömyynnit

Panostaja-konsernin myi 21.5.2014 yhdessä muiden Vindea Group Oy:n omistajien kanssa yhtiön koko osakekannan 16,7 miljoonalla eurolla Suomen Transval Group Oy:lle. Panostajan osuus kauppahinnasta oli 9,1 milj. euroa. Panostaja Oy omisti tytäryhtiöstä 54,22 prosenttia. Panostaja-konserni kirjasi kaupasta 5,5 milj. euron myyntivoiton.

Lisäarvologistiikka -segmentin tulos on konsernin tilinpäätöksessä esitetty kohdassa Tulos myydyistä liiketoiminnoista 31.10.2014 sekä 31.10.2013 päättyneiltä tilikausilta.

LISÄARVOLOGISTIikka -SEGMENTIN TULOS, MILJ. EUROA	1.11.2013– 21.5.2014	1.11.2012– 31.10.2013
Tuotot	16,8	29,9
Kulut	-16,1	-28,3
Tulos ennen veroja	0,7	1,6
Verot	-0,1	-0,4
Tulos verojen jälkeen	0,6	1,2
Myyntivoitto	5,5	
Tulos myydyistä liiketoiminnoista	6,1	1,2

LISÄARVOLOGISTIikka -SEGMENTIN RAHAVIRRAT MYYNTIHETKEEN SAAKKA

	1.11.2013– 21.5.2014	1.11.2012– 31.10.2013
Liiketoiminnan rahavirta	2,2	1,8
Investointien rahavirta	-0,8	-0,2
Rahoituksen rahavirta	-1,5	-1,6
Rahavirrat yhteensä	0,0	0,0

LISÄARVOLOGISTIikka -SEGMENTIN MYYNNIN VAIKUTUS KONSERNIN TALOUDELLISEEN ASEMAAN:

21.5.2014

Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	1,0
Aineettomat hyödykkeet	5,0
Vaihto-omaisuus	0,8
Laskennalliset verosaamiset	0,1
Muut varat	4,7
Rahavarat	0,5
Määräysvallattomien omistajien osuus	-3,2
Myydyt velat	-5,3
Nettovarallisuus	3,6
Rahana saatu vastike	9,1
Luovutetun yksikön rahavarat	0,5
Yritysmyyntien nettoraahavirta	8,6

Panostaja-konserni myi 3.12.2013 yhdessä muiden Toimex Oy:n omistajien kanssa Toimex Oy:n osakekannan. Kaupassa ostajille siirtyi noin 80 prosenttia Kannake Oy:n osakekannasta. Kannake Oy oli Panostajan 70,42 prosenttisesti omistama tytäryhtiö. Kaupan yhteydessä Panostaja luopuu koko omistusosuudestaan. Kaupasta ei syntynyt merkittävää myyntivoittoa.

Myytyjen liiketoimintojen tulos, sen luovutuksesta johtuvat voitot sekä osuus rahavirroista olivat seuraavat:

KANNAKE-SEGMENTIN TULOS, MILJ. EUROA	1.11.2013– 3.12.2013	1.11.2012– 31.10.2013
Tuotot	0,3	3,4
Kulut	-0,3	-3,2
Tulos ennen veroja	0,0	0,2
Verot	0,0	-0,0
Tulos verojen jälkeen	0,0	0,1
Myyntitappio	0,0	0,0
Tulos myydyistä liiketoiminnoista	0,0	0,1

KANNAKE-SEGMENTIN RAHAVIR RAT MYYNTIHETKEEN SAAKKA	1.11.2013– 3.12.2014	1.11.2012– 31.10.2013
Liiketoiminnan rahavirta	-0,1	0,2
Investointien rahavirta	0,0	0,0
Rahoituksen rahavirta	0,0	-0,2
Rahavirrat yhteensä	-0,1	0,1

KANNAKE-SEGMENTIN MYYNIN VAIKUTUS KONSERNIN TALOUDELLISEEN ASEMAAN:	3.12.2013
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	0,1
Aineettomat hyödykkeet	0,0
Vaihto-omaisuus	1,5
Laskennalliset verosaamiset	0,0
Muut varat	0,7
Rahavarat	0,1
Määräysvallattomien omistajien osuus	-0,6
Myydyt velat	-0,3
Nettovarallisuus	1,5
Rahana saatu vastike	1,5
Luovutetun yksikön rahavarat	0,1
Yritysmyyntien nettorahavirta	1,4

8. TYTÄRYHTIÖOMISTUSOSUUKSIEN MYYNIT JA HANKINNAT, JOTKA EIVÄT JOHTANEET MUUTOKSEEN MÄÄRÄYSVALLASSA

Digiprint Finland Oy:n osakkeiden hankinta Digiprint Finland Oy lunasti 31.1.2015 vähemmistö-osakkalta 423 tuhannella eurolla 0,7 % Digiprint Finland Oy:n osakekannasta. Konserni omisti yhtiöstä 65,3 % ennen hankintaa. Määräysvallattomien omistajien osuus Digiprint Finland Oy:n nettovaroista oli ostohetkellä 10,2 milj. euroa.

Seuraavissa taulukoissa on esitetty Digiprint Finland Oy:n omistusosuuden muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin:

	2015
Hankittu määräysvallattomien omistajien osuus	184 866
Maksettu vastike	(423 286)
Omistusosuuden muutoksen vaikutus voittovaroihin	(238 420)

Osana järjestelyä, jossa Digiprint Finland Oy:n että Multiprint Group Oy:n osakekannat myytiin kesäkuussa 2015 uudelle perustetulle Digiprint Finland Group Oy:lle Panostaja hankki Digiprint -konsernin vähemmistöosakkailta osakkeita. Hankinnan seurauksena Panostajan omistusosuus nousi 11,4 % ja oli järjestelyn jälkeen 76,7 % Digiprint -konsernista.

Seuraavissa taulukoissa on esitetty omistusosuuden muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin:

	2015
Hankittu määräysvallattomien omistajien osuus	3 244 177
Maksettu vastike	(3 527 910)
Omistusosuuden muutoksen vaikutus voittovaroihin	(283 733)

Osana Multiprint Group Oy:n hankintaa Panostaja luovutti järjestelyssä vastikkeena 24,8 %:a Digiprint Finland Oy:n osakkeista Multiprint Group Oy:n osakkeille. Järjestelyn jälkeen Panostajan omistusosuus Digiprint -konsernista on 51,9 %.

	2015
Luovutettu määräysvallattomien omistajien osuus	8 469 302
Saatu vastike	(7 076 130)
Omistusosuuden muutoksen vaikutus voittovaroihin	1 393 172

Megaklinikka Group Oy:n osakkeiden myynti

Konserin on myynyt 27.2.2015 252 tuhannella eurolla 25 % Megaklinikka Group Oy:n osakekannasta. Konserni omisti yhtiöstä 100 % ennen hankintaa. Määräysvallattomien omistajien osuus kasvoi myynnin seurauksena 252 tuhatta euroa. Kaupalla ei ollut vaikutusta konsernin voittovaroihin.

Seuraavissa taulukoissa on esitetty Megaklinikka Group Oy:n omistusosuuden muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin:

2015	
Luovutettu määräysvallattomien omistajien osuus	(251 598)
Saatu vastike	251 598
Omistusosuuden vähennyksen vaikutus voittovaroihin	-

Heatmasters Group Oy:n osakkeiden myynti

Panostaja Oyj myi 429 tuhannella eurolla 20 % Heatmasters Group Oy:n osakekannasta 19.3.2015 Konserni omisti Heatmasters Group Oy:sta 100 % ennen luovutusta. Määräysvallattomien omistajien osuus järjestelyn jälkeen on Heatmasters Group Oy:sta 20 %.

Seuraavassa taulukossa on esitetty Heatmasters Group Oy:n omistusosuuden muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin:

2015	
Luovutettu määräysvallattomien omistajien osuus	(468 219)
Saatu vastike	429 164
Omistusosuuden vähennyksen vaikutus voittovaroihin	(39 055)

Kotisun Group Oy:n osakeanti

Kotisun Group Oy toteutti kesäkuussa 2015 maksullisen osakeannin yhtiön avainhenkilöille. Osakeannin jälkeen Panostajan omistusosuus Kotisun Group Oy:sta dilutoitui 58,2 prosenttiin.

Seuraavassa taulukossa on esitetty Kotisun Group Oy:n omistusosuuden muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin:

2015	
Luovutettu määräysvallattomien omistajien osuus	(160 109)
Saatu vastike	149 902
Omistusosuuden vähennyksen vaikutus voittovaroihin	(10 207)

TILIKAUSI 2014

Panostaja Oyj on ostanut 325 tuhannella eurolla 0,9 % Digiprint Finland Oy:n osakekannasta 19.2.2014 Konserni omisti yhtiöstä 56,4 % ennen hankintaa. Määräysvallattomien omistajien osuus Digiprint Finland Oy:n nettovaroista oli ostohetkellä 10,0 milj. euroa.

Seuraavissa taulukoissa on esitetty Digiprint Finland Oy:n omistusosuuden muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin:

2014	
Hankittu määräysvallattomien omistajien osuus	204 793
Maksettu vastike	(325 186)
Omistusosuuden muutoksen vaikutus voittovaroihin	(120 393)

Digiprint Finland Oy lunasti 20.2.2014 vähemmistö-osakkaalta 4,1 milj. eurolla 9,8 % Digiprint Finland Oy:n osakekannasta. Konserni omisti yhtiöstä 57,3 % ennen hankintaa. Määräysvallattomien omistajien osuus Digiprint Finland Oy:n nettovaroista oli ostohetkellä 9,9 milj. euroa.

Seuraavissa taulukoissa on esitetty Digiprint Finland Oy:n omistusosuuden muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin:

2014	
Hankittu määräysvallattomien omistajien osuus	1 680 463
Maksettu vastike	(4 129 003)
Omistusosuuden muutoksen vaikutus voittovaroihin	(2 448 540)

Konserni on myynyt 1,2 miljoonalla eurolla 40 % KotiSun Group Oy:n osakekannasta 7.5.2014. Konserni omisti KotiSun Group Oy:sta 100 % ennen myyntiä. Määräysvallattomien omistajien osuus kasvoi myynnin seurauksena 1,2 miljoonaa euroa. Kaupalla ei ollut vaikutusta konsernin voittovaroihin.

Seuraavassa taulukossa on esitetty KotiSun Group Oy:n omistusosuuden muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin:

2014	
Luovutettu määräysvallattomien omistajien osuus	(1 224 000)
Saatu vastike	1 224 000
Omistusosuuden vähennyksen vaikutus voittovaroihin	0

Panostaja Oyj on ostanut 387 tuhannella eurolla 20 % Heatmasters Group Oy:n osakekannasta 10.10.2014. Konserni omisti Heatmasters Group Oy:stä 80 % ennen hankintaa. Määräysvallattomien omistajien osuus Heatmasters Group Oy:n nettovaroista oli ostohetkellä 462 tuhatta euroa.

Seuraavassa taulukossa on esitetty Heatmasters Group Oy:n omistusosuuden muutoksen vaikutus konsernin voittovaroihin:

	2014
Hankittu määräysvallattomien omistajien osuus	455 272
Maksettu vastike	(387 288)
Omistusosuuden muutoksen vaikutus voittovaroihin	67 984

9. LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT

1 000 euroa	2015	2014
Aineellisten hyödykkeiden myyntivoitot	154	143
Vakuutuskorvaukset	21	5
Muut tuotot	499	908
Yhteensä	674	1 056

10. OSUUS OSAKKUUSYHTIÖIDEN TULOKSESTA

Tiedot yhtiön osakkuusyhtiöistä on esitetty liitetieto kohdassa 20. Sijoitukset osakkuusyhtiöihin.

11. TYÖSUHDE-ETUUKSISTA AIHEUTUVAT KULUT

Konsernilla on maksupohjaisia eläkejärjestelyjä, joiden suoritus kirjataan tuloslaskelmaan sillä kaudella, jota veloitus koskee.

Tiedot lähipiiriin luettavan johdon työsuhde-etuuksista on esitetty liitetieto kohdassa 35. Lähipiiritapahtumat.

Konsernin palveluksessa oli tilikauden aikana keskimäärin 1 175 (1 204) henkilöä. Tilikauden lopussa henkilöstöä oli 1 239 (1 112).

1 000 euroa	2015	2014
Palkat ja palkkiot	39 124	30 399
Eläkekulut-maksupohjaiset järjestelyt	7 454	5 526
Muut henkilösivukulut	1 963	1 680
Yhteensä	48 541	37 605

12. POISTOT JA ARVONALENTUMISET

1 000 euroa	2015	2014
Poistot hyödykeryhmittäin:		
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet		
Koneet ja kalusto	2 676	2 194
Muut aineelliset hyödykkeet	3	21
Aineettomat hyödykkeet		
Liikearvo	0	0
Kehitysmenot	739	290
Aineettomat oikeudet	2 292	1 629
Muut pitkävaikutteiset menot	339	328
Yhteensä	6 049	4 462
Arvonalentumiset hyödykeryhmittäin:		
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat		
Koneet ja kalusto	0	77
Muut aineelliset hyödykkeet		
Aineettomat hyödykkeet		
Liikearvo	0	0
Kehitysmenot	0	0
Aineettomat oikeudet		
Muut pitkävaikutteiset menot		
Yhteensä	0	77
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä hyödykeryhmittäin:		
Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet		
Koneet ja kalusto	2 676	2 271
Muut aineelliset hyödykkeet	3	21
Aineettomat hyödykkeet		
Liikearvo	0	0
Kehitysmenot	739	290
Aineettomat oikeudet	2 292	1 629
Muut pitkävaikutteiset menot	339	328
Yhteensä	6 049	4 539

13. LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT

1 000 euroa	2015	2014
Aineellisten hyödykkeiden myyntitappiot ja romutukset	24	35
Vuokrakulut	7 064	5 393
Ulkopuoliset palvelut	5 971	4 583
Muut kuluerät	13 746	9 861
Yhteensä	26 805	19 872

14. RAHOITUSTUOTOT

1 000 euroa	2015	2014
Osinkotuotot myytävissä olevista rahoitusvaroista	11	10
Rahoitustuotot osakkuusyryksiltä	29	137
Korkotuotot	111	412
Arvonmuutokset käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavista rahoitusvaroista		
korkejohtannaiset, ei suojauslaskennassa	0	0
Rahoitusvaroista joita hallinnoidaan käypään arvoon perustuen	16	90
Yhteensä	167	559

15. RAHOITUSKULUT

1 000 euroa	2015	2014
Valuuttakurssitappiot	9	4
Arvon alentumistappiot lainasaamisista	1 143	201
Korkokulut rahoitusleasingveloista	40	35
Korkokulut muista rahoitusveloista	2 808	2 660
Yhteensä	4 000	2 900

16. TULOVEROT

1 000 euroa	2015	2014
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero	-3 292	-2 392
Edellisten tilikausien verot	-43	-261
Laskennalliset verot	3 612	-1 111
Tuloverot yhteensä	277	-3 763

Tuloslaskelman verokulun ja konsernin kotimaan verokannalla 20,0 % laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma:

	2015	2014
Tulos ennen veroja	3 437	6 778
Suomen verokannan mukainen tulovero konsernin tuloksesta ennen veroja	-687	-1 356
Verovapaat tulot	1 550	1
Vähennyskelvoittomat kulut	-665	-164
Kirjaamattomat laskennalliset verosaamiset verotuksellisista tappioista	-1 006	-1 279
Aiemmin kirjaamattomien verotuksellisten tappioiden käyttö	1 097	-123
Laskennallisen veron muutos Suomen verokannan muuttuminen	0	-491
Osuus osakkuusyryksen tuloksesta	-11	-27
Verot aikaisemmilta tilikausilta		-324
Verot tuloslaskelmassa	277	-3 763

Vertailuvuoden tiedoista ei ole erotettu myytyjen liiketoimintojen lukuja.

17. OSAKEKOHTAINEN TULOS

Laimentamaton osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyrityksen osakkeenomistajille kuuluva kauden voitto kauden aikana ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotetulla keskiarvolla. Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa on otettu huomioon laimentavana tekijänä emoyhtiön vaihtovelkakirjalaina. Oman pääoman ehtoisen hybridilainan koron määrällä on oikaistu osakekohtaista tulosta laskettaessa käytettävä tulos. Osakkeen käypä arvo perustuu osakkeiden tilikauden keskimääräiseen hintaan. Vaihtovelkakirjalainan osalta osuudet on katsottu vaihdettavaksi kaupparekisteriin merkitsemisajankohdasta. Kauden tulosta on oikaistu vaihtovelkakirjalainan verovaikutuksella vähennetyillä korkokuluilla.

1 000 euroa	2015	2014
Jatkuvat toiminnot	1 002	-1 180
Myydyt toiminnot	6 832	6 565
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden voitto (1 000 euroa),	7 834	5 384
Oman pääoman ehtoisen lainan korko (verovaikutus huomioon ottaen)	-585	-583
Osakekohtaista tulosta laskettaessa käytettävä tulos	7 249	4 801
Vaihtovelkakirjalainan korko	780	780
Tilikauden tulos laimennusvaikutuksella oikaistun osakekohtaisen		
Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa käytettävä tulos	8 029	5 581
Osakkeiden lukumäärä tilikauden lopussa	51 733	51 733
josta yhtiön hallussa	342	429
Ulkona olevien osakkeiden painotettu keskim. lukumäärä, 1 000 kpl	51 373	51 284
Vaihtovelkakirjalainan muunto osakkeiksi, 1000 kpl	6 818	6 818
Laimennettu ulkona olevien osakkeiden painotettu keskiarvo	58 191	58 102

	2015	2014
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluvasta voitosta laskettu osakekohtainen tulos:		
Tulos/osake jatkuvista liiketoiminnoista €		
Laimentamaton	0,008	-0,034
Laimennettu	0,008	-0,034
Tulos/osake myydyistä liiketoiminnoista		
Laimentamaton	0,133	0,128
Laimennettu	0,117	0,113
Tulos/osake jatkuvista ja myydyistä liiketoiminnoista		
Laimentamaton	0,141	0,094
Laimennettu	0,138	0,094

18. AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

1 000 euroa	Liikearvo	Aineettomat oikeudet	Kehitysmenot	Muut aineett. hyödykkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.11.2014	55 795	10 206	4 463	4 603	75 067
Lisäykset		831	303	554	1 688
Vähennys		-41	-55	-26	-122
Yrityksen hankinnan vaikutus	34 269	6 043	501	535	41 348
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus	-5 919	-919	-3 720		-10 558
Liiketoimintakauppa					0
Kurssierot					0
Siirto taseryhmien välillä		-2			-2
Hankintameno 31.10.2015	84 145	16 118	1 492	5 666	107 421
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2014	-6 103	-6 891	-1 431	-2 243	-16 668
Tilikauden poistot		-2 292	-739	-339	-3 370
Vähennykset		39			39
Yrityksen hankinnan vaikutus		4			4
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus		656	1 201	11	1 868
Siirrot taseryhmien välillä					0
Arvonalentuminen					0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2015	-6 103	-8 484	-969	-2 571	-18 127
Kirjanpitoarvo 31.10.2015	78 042	7 634	523	3 095	89 294
Hankintameno 1.11.2013	48 032	11 159	2 039	3 812	65 042
Lisäykset		521	547	1 272	2 340
Vähennys		-64	-68		-132
Yrityksen hankinnan vaikutus	11 801	187		5	11 993
Yrityksen myynnin vaikutus	-4 038	-1 427		-627	-6 092
Liiketoimintakauppa					0
Kurssierot					0
Siirto taseryhmien välillä		-170	1 945	141	1 916
Hankintameno 31.10.2014	55 795	10 206	4 463	4 603	75 067
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2013	-6 103	-5 937	-838	-2 157	-15 035
Tilikauden poistot		-1 538	-593	-398	-2 529
Vähennykset		-12		0	-12
Yrityksen myynnin vaikutus		647		312	959
Siirrot taseryhmien välillä					0
Arvonalentuminen		-51			-51
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2014	-6 103	-6 891	-1 431	-2 243	-16 668
Kirjanpitoarvo 31.10.2014	49 692	3 315	3 032	2 360	58 399

LIKEARVON ARVONALENTUMISTESTAUS

Seuraaville rahavirtaa tuottaville yksiköille (tai yksikköjen ryhmille) on kohdistettu liikearvoa:

milj. euroa	2015	2014
Digitaaliset painopalvelut (Grano)	51,8	20,5
Talotekniikkaremontointi (KotiSun)	11,7	11,3
Helat (Suomen Helasto)	6,0	6,0
Suun terveydenhuolto (Megaklinikka)	2,6	-
Takoma (Takoma)	2,2	2,2
Autovaraosat (KL-Varaosat)	1,9	1,9
Sisäkattomateriaalit (Selog)	1,6	1,6
Lämpökäsittely (Heatmasters Group)	0,3	0,3
Turvallisuus (Flexim Security)	-	5,9
Yhteensä	78,0	49,7

Liikearvon arvonalentumistestausta on tilikaudella suoritettu 30.9 tilanteesta.

Liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä on arvonalentumistestauksessa määritetty käyttöarvon avulla. Määritetyt ennakoitavat rahavirrat perustuvat konsernin johdon näkemykseen seuraavan kolmen vuoden kehityksestä. Ennustejakson jälkeiset vuodet on ekstrapoloitu 2 %:n kasvuarviota käyttäen.

Käyttöarvon laskennassa käytetyt keskeiset muuttujat ovat budjetoitu liikevaihto ja budjetoitu liikevoitto. Liikevoiton osalta on huomioitu myös sellaisten uudelleenjärjestelyjen, jotka on jo toteutettu tai joihin on sitouduttu, tuottamat kustannussäästöt ja muut hyödyt. Näihin uudelleenjärjestelyihin ei liity merkittävässä määrin tarkasteluhetken jälkeisiä vastaisia lähteviä rahavirtoja.

Laskelmissa käytetyt diskonttokorot ennen veroja ovat (vertailuvuonna käytetty diskonttokorko-%):

Lämpökäsittely 10,6 % (9,8 %), Digitaaliset painopalvelut 7,8 % (7,6 %), Autovaraosat 8,8 % (8,4 %), Helat 8,0 % (7,7 %), Takoma 12,0 % (11,4 %), Talotekniikkaremontointi 10,2 % (9,7 %), Sisäkattomateriaalit 9,1 % (8,8 %), Suun terveydenhuolto 10,4 % (n/a) ja Turvallisuus n/a (7,6 %).

Yhtiön jatkuvassa testauksessa testattujen yksiköiden testin mukainen käyttöarvo on ollut niiden kirjanpitoarvoa suurempi kaikissa yksiköissä. Myöskään minkään yksikön osalta eivät kohtuulliset muutokset laskelmissa käytetyissä parametreissa johda siihen, että omaisuuserien kirjanpitoarvo ylittäisi niistä kerrytettävissä olevan rahamäärän.

19. AINEELLISET KÄYTTÖMAISUUSHYÖDYKKEET

1 000 euroa	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset	Ennakkomaksut käyttöomaisuus	Yhteensä
Hankintameno 1.11.2014	194	0	28 085	293	352	28 924
Lisäykset			2 899		1 771	4 670
Yrityksen hankinnan vaikutus			1 822	1		1 823
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus		0	-2 990		-1 223	-4 213
Vähennykset			-492		-217	-709
Siirrot taseryhmien välillä			33		-32	1
Kurssierot			-21			-21
Muut muutokset			10			10
Hankintameno 31.10.2015	194	0	29 346	294	651	30 485
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2014	-179	0	-19 340	-276	0	-19 795
Tilikauden poistot			-2 676	-3		-2 679
Yrityksen hankinnan vaikutus			106	10		
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus			2 029			2 029
Vähennykset			-5			
Siirrot taseryhmien välillä						0
Kurssierot			16			16
Muut muutokset						0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2015	-179	0	-19 870	-269	0	-20 318
Kirjanpitoarvo 31.10.2015	15	0	9 476	25	651	10 167
Hankintameno 1.11.2013	194	11 024	30 808	304	1 943	44 273
Lisäykset			2 325		540	2 865
Yrityksen hankinnan vaikutus			806			806
Yrityksen myynnin vaikutus		-11 024	-5 798	-11		-16 833
Vähennykset			-30		-37	-67
Siirrot taseryhmien välillä					-2 094	-2 094
Kurssierot			-26			-26
Muut muutokset						0
Hankintameno 31.10.2014	194	0	28 085	293	352	28 924
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.11.2013	-179	-7 484	-21 193	-264	0	-29 120
Tilikauden poistot			-2 790	-21		-2 811
Yrityksen myynnin vaikutus		7 484	1 077	9		8 570
Vähennykset			3 550			
Siirrot taseryhmien välillä						0
Kurssierot			16			16
Muut muutokset						0
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.10.2014	-179	0	-19 340	-276	0	-19 795
Kirjanpitoarvo 31.10.2014	15	0	8 745	17	352	9 129

20. SJOITUKSET OSAKKUUSYHTIÖIHIN

1000 euroa	2015	2014
Kirjanpitoarvo 1.11.	3 611	3 714
Osuus tilikauden tuloksesta	-53	-136
Lisäykset	134	234
Vähennykset	-26	-201
Kirjanpitoarvo 31.10.	3 666	3 611

Spectra Oy on Panostaja-konsernin 39,0 prosenttisesti omistama osakkuusyhtiö. Tulos perustuu tilikauden tulokseen.

Ecosir Group Oy on Panostaja Oyj:n 38,6 prosenttisesti omistama osakkuusyhtiö. Tulos perustuu tilikauden tulokseen, osakkuusyhtiön tulosta oikaistaan IFRS säännösten mukaisella liikearvon poistolla.

PE Kiinteistörahasto I Ky:n yhtiömiehet päättivät tilikaudella 2012 purkaa rahaston. Purkuprosessi on edelleen kesken.

Juuri Partners Oy on keväällä 12.3.2015 perustetun Juuri Rahasto I Ky hallinnointiyhtiö. Juuri Rahasto I Ky on uusi, suomalaisia pk-yrityksiä rahoittava pääomarahasto. Rahaston strategiana on rahoittaa ja tukea mm. yritysten kasvua, investointeja ja poikkeustilanteita kuten sukupolvenvaihdoksia. Panostajan omistusosuus Juuri Partners Oy:sta on 20 prosenttia.

OSAKKUUSYRITYS	Kotipaikka	Omistusosuus	Varat	Oma pääoma	Velat	Liikevaihto	Tulos
31.10.2015							
Spectra Oy	Lohja	39,0 %	606	-91	697	4 040	-149
Ecosir Group Oy	Espoo	38,6 %	1 725	-137	-1 843	578	-238
PE Kiinteistörahasto I Ky	Helsinki	27,1 %	-	-	-	-	-
Juuri Partners Oy	Helsinki	20,0 %	871	406	465	999	393

21. MUUT PITKÄAIKAISET VARAT

1000 euroa	2015	2014
Lainasaaminen	2 157	3 725
Myytavissä olevat rahoitusvarat	554	331
Muut saamiset	4 150	4 073
Yhteensä	6 861	8 129
Myytavissä olevat rahoitusvarat		
Noteeraamattomat osakesijoitukset:		
Tilikauden alussa 1.11.	331	330
Liiketoimintojen yhdistämisestä aiheutuneet lisäykset	0	0
Lisäykset	223	1
Vähennykset	0	0
Tilikauden lopussa 31.10.	554	331

Panostaja Oyj:llä on pääomalainasaaminen osakkuusyhtiö Ecosir Group Oy:ltä yhteensä 0,5 milj. euroa, konsernin johtoryhmältä 0,6 milj. euroa liittyen palkitsemisjärjestelmään ja erääntymätön saaminen 3,6 milj.euroa vuonna 2008 tapahtuneeseen yritysmyyntiin liittyen. Palkitsemisjärjestelmästä on kerrottu tarkemmin liitetiedossa 35. Lähipiiritapahtumat.

22. KÄYPÄÄN ARVOON TULOSVAIKUTTEISESTI KIRJATTAVAT RAHOITUSVARAT

1000 euroa	2015	2014
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat		
Tilikauden alussa 1.11.	9 490	8 400
Käyvän arvon muutokset		
realisoitunut	106	
realisoitumaton	-90	90
Lisäykset	7 600	9 000
Vähennykset	-10 500	-8 000
Tilikauden lopussa 31.10.	6 606	9 490

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat sisältää sijoituksen Fennian Varainhoito Oy:n Kassa -varainhoitosalkkuun. Salkku koostuu pääosin lyhyen koron rahastoista sekä sijoituksista yrityslainarahastoihin. Rahasto on vähäriskinen ja sijoitus on nostettavissa haluttuna ajankohtana.

23. LASKENNALLISET VEROSAAMISET JA -VELAT

LASKENNALLISTEN VEROJEN MUUTOKSET TILIKAUDEN 2015 AIKANA:

Laskennalliset verosaamiset:

1000 euroa	Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot	Arvon alentumis-tappiot	Muut erät	Yhteensä
1.11.2013	4 070		0	4 070
Merkitty tuloslaskelmaan	-731			
Laajan tuloslaskelman erät				
Ostetut liiketoiminnot				
Myydyt liiketoiminnot				
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu	-825			
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot				
Kurssierot				
Kirjattu suoraan omaan pääomaan				
31.10.2014	2 514	0	0	2 514
Merkitty tuloslaskelmaan	-2 514		5 697	
Laajan tuloslaskelman erät				
Ostetut liiketoiminnot				
Myydyt liiketoiminnot				
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu				
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot	155		59	
Kurssierot				
Kirjattu suoraan omaan pääomaan				
31.10.2015	155	0	5 756	5 911

Laskennalliset verovelat:

1000 euroa	Käyvän arvon kohdistukset	Myydyt liiketoiminnot	Hankitut liiketoiminnot	Muut erät	Yhteensä
1.11.2013	1 672		0		1 672
Merkitty tuloslaskelmaan	-114				
Laajan tuloslaskelman erät					
Ostetut liiketoiminnot					
Myydyt liiketoiminnot	-228				
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu	-334				
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot					
Kurssierot					
Kirjattu suoraan omaan pääomaan					
31.10.2014	996	0	0	0	996
Merkitty tuloslaskelmaan	-213				
Laajan tuloslaskelman erät					
Ostetut liiketoiminnot	1 072				
Myydyt liiketoiminnot	-127		108		
Verokannan muutoksesta johtuva oikaisu					
Verotuksessa vahvistetut ja vahvistettavat tappiot					
Kurssierot					
Kirjattu suoraan omaan pääomaan					
31.10.2015	1 728	0	108	0	1 836

Konsernissa emolla ei ole käytettävissä vahvistettuja tappioita 31.10.2015. Tytäryhtiöiden vahvistetuista tappioista yhteensä 5,0 milj. euroa (5,3 milj. euroa) ei ole kirjattu verosaamista. Käyttämättömät verotukselliset tappiot vanhenevat vuosien 2017–2024 aikana.

24. VAIHTO-OMAISSUUS

1 000 euroa	2015	2014
Aineet ja tarvikkeet	3 533	5 442
Keskeneräiset tuotteet	2 920	3 654
Valmiit tuotteet ja tavarat	6 143	5 836
Yhteensä	12 596	14 932

Yhteensä konsernissa on tilikaudelle 2015 kirjattu kuluksi 104 tuhatta euroa (263 vuonna 2014), jolla vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvo alennettiin vastamaan sen nettorealisoituarvoa.

25. MYYNTISAAMISET JA MUUT SAAMISET

Myyntisaamisten ja muiden saamisten kirjanpitoarvo vastaa niihin liittyvän luottoriskin enimmäismäärää tilinpäätöshetkellä.

1 000 euroa	2015	2014
Myyntisaamiset	20 836	22 100
Lainasaamiset	779	376
Siirtosaamiset	6 204	3 948
Saamiset osakkuusyhtiöiltä	300	207
Tilikauden verotettavaan tuloon perustuvat verosaamiset	128	150
Muut saamiset	795	680
Yhteensä	29 042	27 461

MYYNTISAAMISTEN IKÄJAKAUMA

1 000 euroa	2015	2014
Erääntymättömät	17 337	16 525
1–30 päivää erääntyneet	2 337	3 689
31–180 päivää erääntyneet	703	1 260
181–360 päivää erääntyneet	263	157
Yli vuoden erääntyneet	196	469
Myyntisaamisten tasearvo	20 836	22 100

Konserni on kirjannut tilikaudella myyntisaamisista arvonalennustappioita 151 tuhatta euroa. (111 tuhatta euroa vuonna 2014). Arvonalentumiset ovat kohdistuneet yli vuoden erääntyneisiin laskuihin sekä sellaisten yritysten saataviin, joista on tehty konkurssi- tai saneeraus päätös.

Konsernin tytäryhtiö on tilikauden aikana myynyt myyntisaamia rahoitusyhtiöille. Myyjien saamisten verollinen kirjanpitoarvo on ollut 7 580 tuhatta euroa. Myynnin seurauksena konsernille on tilikaudella muodostunut 13 tuhannen euron rahoituskulu. Konserni ei esitä kyseisiä myyjä saamia taseessaan, koska kaikki olennaiset riskit ja edut, kuten luottotappioriski, ovat siirtyneet rahoitusyhtiöille.

Lisäksi konsernin tytäryhtiössä on käytössä factoring-järjestely, jonka mukaisesti konserni on siirtänyt sovitut

myyntisaamiset factoring-yhtiölle käteisvaroja vastaan. Maksujen myöhästymiseen liittyvä riski ja luottoriski ovat kuitenkin jääneet konsernille. Sen vuoksi ulkopuolisille siirretyt varat on edelleen merkitty kokonaisuudessaan konsernin taseeseen. Factoringsopimuksen mukaisesti maksettava määrä esitetään vakuudellisenä lainana

SIIRTOSAAMISIIN LIITTYVÄT OLENNAISET ERÄT

1 000 euroa	2015	2014
Palkat ja sosiaalimaksut	96	21
Vuosialennukset	1 088	856
Ennakot	1 878	1 043
Muut	3 142	2 028
Yhteensä	6 204	3 948

Saamisten tasearvon vastaavat olennaisilta osin niiden käypää arvoa.

26. RAHAVARAT

1 000 euroa	2015	2014
Käteinen raha ja pankkitilit	24 001	9 146
Yhteensä	24 001	9 146

27. OMAA PÄÄOMAA KOSKEVAT TIEDOT

Tilikauden lopussa Panostaja Oyj:n osakepääoma oli 5 568 681,60 euroa ja osakkeiden lukumäärä on 51 733 110 kappaletta. Tilikauden aikana yhtiön osakkeiden määrä ei ole muuttunut.

YLIKURSSIRAHASTO

Ylikurssirahastoon kirjataan osakeantien yhteydessä osakkeenomistajien maksama määrä, joka ylittää osakkeiden nimellisarvon. Ylikurssirahastoon kirjatut määrät liittyvät aikaisemman, 31.8.2006 saakka voimassa olleen osakeyhtiölain (29.9.1978/734) mukaisiin osakeantteihin.

Niissä tapauksissa, joissa optio-oikeuksista on päätetty vanhan osakeyhtiölain aikana, optioihin perustuvista osakemerkinnöistä saadut rahasuoritukset on kirjattu osakepääomaan ja ylikurssirahastoon järjestely ehtojen mukaisesti.

MUUT RAHASTOT

Konserni laski 27.5.2013 liikkeeseen 7,5 milj. euron suuruisen oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan. Oman pääoman ehtoosella lainalla ei ole eräpäivää, mutta konsernilla on oikeus, ei velvollisuutta, lunastaa laina takaisin neljän vuoden kuluttua. Sopimuksen mukainen vuotuinen korko on 9,75 %. Korko maksetaan vain, jos yhtiö päättää jakaa osinkoa. Mikäli osinkoa ei jaeta, konserni päättää koron maksusta erikseen. Konsernitilinpäätöksessä laina on luokiteltu omaksi pääomaksi ja korot esitetään luonteensa mukaisesti osingonjakona.

SIIJOITETUN VAPAAN OMAN PÄÄOMAN RAHASTO

Sijoitetun vapaan oman pääoman (SVOP) rahasto sisältää oman pääoman luonteiset sijoitukset ja uuden osakeyhtiölain (21.7.2006/624) voimaantulon jälkeen (1.9.2006) päätettyjen osakeantien yhteydessä osakkeenomistajien maksaman määrän siltä osin, kun sitä ei nimenomaisen päätöksen mukaan kirjata osakepääomaan. Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto sisältää lisäksi vaihtovelkakirjalainan oman pääoman komponentin.

OSAKEANTI

Tilikaudella 2015 eikä vertailukaudella 2014 ole toteutettu osakeantia.

OSAKEMERKINTÄ

Tilikaudella 2015 eikä vertailukaudella 2014 ole toteutettu osakemerkintöjä.

OMAT OSAKKEET

Ostettujen osakkeiden hankintahinta transaktiokuluneen esitetään sijoitetun vapaan pääoman vähennyk-

senä. Panostaja ei ole hankkinut omia osakkeita tilikauden 2015 aikana. Tilikauden 2015 lopussa omia osakkeita oli 342 398 kappaletta (429 058 kappaletta).

Panostaja luovutti omia osakkeita hallituksen palkkioina yhteensä 56 660 kappaletta sekä yhtiön johdolle osakepalkkioina yhteensä 30 000 kappaletta osakkeita

OSINGOT

Tilikaudelta 2014 maksettiin pääomanpalautusta 2,0 milj. euroa (0,04 euroa osakkeelta). Tytäryhtiöiden vähemmistöosakkeenomistajille maksetut osingot olivat 1,2 milj. euroa.

Tilikaudelta 2013 ei maksettu osinkoa tai pääomanpalautusta. Tytäryhtiöiden vähemmistöosakkeenomistajille maksetut osingot olivat 1,6 milj. euroa.

28. RAHOITUSVELAT

1 000 euroa	2015	2014
Pitkäaikaiset jaksotettuun hankintamenoan arvostetut rahoitusvelat		
Lainat rahoituslaitoksilta	55 119	28 461
Vaihtovelkakirjalaina	0	14 691
Rahoitusleasingvelat	578	585
Muut lainat	3 910	5 201
Yhteensä	59 608	48 939
Lyhytaikaiset jaksotettuun hankintamenoan arvostetut rahoitusvelat		
Pitkäaikaisien rahoituslainojen lyhennykset	7 869	10 932
Muut lainat rahoituslaitoksilta	15 746	2 342
Rahoitusleasingvelat	352	361
Yhteensä	23 968	13 636

Velkojen käyvät arvot on esitetty liitetiedossa 32. Rahoitusvarojen ja -velkojen käyvät arvot.

Konsernin lainat ovat sekä vaihtuva- että kiinteäkorkoisia. Korkokantojen painotettu keskiarvo 31.10.2015 oli 3,72 % (31.10.2014: 5,15 %). Rahoitusveloista kiinteäkorkoisia on 22 588 tuhatta euroa ja muut velat ovat vaihtuvakorkoisia.

Korolliset pitkäaikaiset- ja lyhytaikaiset velat ovat euromääräisiä.

VELKOIHIN LIITTYVÄT JÄRJESTELYT JA SOPIMUSEHTOJEN RIKKOMISET

KL Parts Oy:n lainoihin liittyy kovenanttiehto omavaraisuusaste 25 %. Yhtiö ei saavuttanut tilinpäätöshetkellä vaadittua kovenanttiehtoa. Rahoittajalta on saatu suostumus kovenanttiehdon rikkoutumiseen 31.10.2016 asti.

Suomen Helasto-konsernin rahoituslainoihin liittyy kovenanttiehtoja. Kovenanttiehdot eivät ole toteutuneet tilinpäätöshetkellä. Rahoittajalta on saatu kuitenkin ennen tilikauden vaihdetta suostumus siihen, että rahoittaja ei eräännytä kyseisiä lainoja.

OMAN PÄÄOMAN EHTOISET VAIHTOVELKAKIRJALAINAT

Yhtiökokouksen 18.12.2007 antamalla valtuutuksella hallitus päätti osakkeenomistajien merkintäoikeudesta poiketen tarjota kotimaisten institutionaalisten sijoittajien merkittäväksi vaihdettavan pääomalainan 2011. Tarjottavan vaihdettavan pääomalainan määrä oli 15 000 000 euroa, josta koko summa tuli merkityksi. Lainan pääomalle maksetaan kiinteää vuotuista korkoa 6,5 %. Laina-aika on 7.2.2011–1.4.2016. Laina maksetaan takaisin yhtenä eränä edellyttäen, että takaisinmaksuedellytykset täyttyvät.

Osakkeen alkuperäinen vaihtokurssi on 2,20 euroa. Lainaosuusvaihto alkoi 1.8.2011 ja päättyi 1.3.2016. Osakkeiden vaihto merkitään yhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.

Kukin 50 000 euron lainaosuus oikeuttaa lainaosuuden haltijan vaihtamaan lainaosuuden Panostajan uusiin osakkeisiin.

Vaihto-oikeuden perusteella annettavien osakkeiden määrä määritellään jakamalla lainaosuus vaihtokursilla, joka on kiinteä. Yhtiön osakkeiden lukumäärä voi vaihtojen seurauksena nousta 6 818 181 osakkeella.

Vaihdettavan pääomalainan perusteella vaihdettavien osakkeiden osuus on 11,0 % yhtiön osakkeista ja äänistä.

Uudet Osakkeet oikeuttavat osingonjakoon ja tuottavat haltijalleen muut osakkeenomistajan oikeudet siitä hetkestä lähtien, kun uudet osakkeet on merkitty kaupparekisteriin ja yhdistetty yhtiön olemassa oleviin osakkeisiin.

Lainaehdoissa määritellyin edellytyksin Panostajalla on ollut 01.01.2012 lukien oikeus maksaa lainan pääoma kokonaisuudessaan ennenaikaisesti takaisin kurssiin sata (100) prosenttia lisätynä maksupäivään saakka kertyneillä koroilla.

Mikäli lainaa ei voida maksaa takaisin lainan eräpäivänä, lainan maksamatta olevalle pääomalle maksetaan korkoa määrä, joka on kaksi (2) prosenttiyksikköä yli lainalle vahvistetun vuotuisen koron.

Vaihtovelkakirjalaina on jaettu omaan ja vieraaseen pääomaan tilinpäätöksessä ja esitetty lyhytaikaissa veloissa. Lainan vieraan pääoman komponentti on kirjattu alun perin taseeseen käypään arvoon, joka on määritelty käyttämällä vastaavan velan markkinakorkoa lainan liikkeellelaskuhetkellä. Oman pääoman komponentti on laskettu lainan liikkeellelaskusta saadun rahamäärän ja velan käyvän arvon erotuksena. Vaihtovelkakirjalaina muotoisen pääomalainan oman pääoman komponentti 598 tuhatta euroa, on kirjattu sijoitetun vapaan pääoman rahastoon.

PITKÄAIKAISTEN VELKOJEN ERÄÄNTYMISAJAT

LYHENNYKSET 1 000 euroa	LAINAT RAHOITUSLAITOKSILTA		VAIHTOVELKAKIRJALAINA		RAHOITUSLEASIGVELAT		MUUT LAINAT	
	2015	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2014
< 1 vuotta	10 056	12 719	15 975	0	352	361	58	187
1–2 vuotta	13 053	12 535	0	15 666	145	146	29	406
2–3 vuotta	10 035	18 810	0	0	145	146	94	94
3–4 vuotta	7 342	5 805	0	0	145	146	0	0
4–5 vuotta	26 629	1 305	0	0	143	148	0	0
> 5 vuotta	1 247	580						

29. OSTOVELAT JA MUUT VELAT

1 000 euroa	2015	2014
Saadut ennakot	1 143	115
Ostovelat	8 212	8 961
Siirtovelat	12 255	14 797
Muut lyhytaikaiset velat	10 829	7 724
Yhteensä	32 439	31 597
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
Vuosilomapalkka sosiaalikuluneen	5 764	5 138
Palkkajaksotukset	1 216	1 219
Korkojaksotukset	2	1
Verojaksotukset	79	267
Työl-jaksotukset	840	587
Muut erät	4 354	7 585
Yhteensä	12 255	14 797

30. VARAUKSET

1 000 euroa	Takuuvaraukset	Tappiolliset-sopimukset	Yhteensä
1.11.2014	151	0	151
Varausten lisäykset	80	0	80
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus	0	0	0
Käytetyt varaukset	-42	0	-42
31.10.2015	189	0	189

1 000 euroa	Takuuvaraukset	Tappiolliset-sopimukset	Yhteensä
1.11.2013	249	559	808
Varausten lisäykset	29	0	29
Yrityksen myynnin tai lopetuksen vaikutus	-36	-559	-595
Käytetyt varaukset	-91	0	-91
31.10.2014	151	0	151

1 000 euroa	2015	2014
Pitkäaikaiset varaukset	0	0
Lyhytaikaiset varaukset	189	151
Yhteensä	189	151

TAKUUVARAUKSET

Konserni antaa tietyille tuotteilleen 1–3 vuoden takuun. Takuun aikana tuotteissa havaitut viat korjataan konsernin kustannuksella tai asiakkaalle annetaan vastaava uusi tuote. Takuuvaraus kirjataan todennäköisten takuukustannusten arvion perusteella. Takuuvaraukset odotetaan käytettävän seuraavan kolmen vuoden aikana, painottuen kuitenkin ensimmäiseen 12 kuukauteen.

31. RAHOITUSLEASINGVELKOJEN ERÄÄNTYMISAJAT

1 000 euroa	2015	2014
Rahoitusleasingvelkojen bruttomäärä – vähimmäisvuokrat erääntymisajoin:		
Vuoden kuluessa	377	387
Yhtä vuotta pitemmän ajan ja enintään viiden vuoden kuluttua	601	615
Yli viiden vuoden kuluessa	0	0
Yhteensä	978	1 002
Rahoitusleasingvelkojen tulevat rahoituskulut	-48	-56
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo	930	946
Rahoitusleasingvelkojen nykyarvo erääntyy seuraavasti		
Vuoden kuluessa	352	361
Yhtä vuotta pitemmän ajan ja enintään viiden vuoden kuluttua	578	585
Yli viiden vuoden kuluessa	0	0
Yhteensä	930	947

Aineellisiin käyttöomaisuushyödykkeisiin sisältyy rahoitusleasingsoimuksilla hankittuja koneita ja kalustoa.

32. RAHOITUSVAROJEN JA -VELKOJEN KÄYVÄT ARVOT

2015 TASE-ERÄ

1 000 euroa	Liite	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja velat	Lainat ja muut saamiset	Myytävissä olevat rahavarat	Jaksotettuun hankinta- menoon arvostetut rahoitusvelat	Tase-erien kirjanpitoarvot	Käypä arvo
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Muut pitkäaikaiset varat	21		6 307			6 307	6 307
Myytävissä olevat rahoitusvarat				554			
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset	25		22 710			22 710	22 710
Rahoitusarvopaperit	22	6 606				6 606	6 606
Rahoitusvarat yhteensä		6 606	29 017	554	0	35 623	35 623
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Lainat rahoituslaitoksilta	28				55 698	55 698	55 712
Vaihtovelkakirjalaina	28					0	0
Muut pitkäaikaiset velat	28				3 910	3 910	3 910
Lyhytaikaiset velat							
Vaihtovelkakirjalaina	28				15 000	15 000	15 000
Korolliset velat	28				8 968	8 968	8 968
Ostovelat	29				8 212	8 212	8 212
Muut velat	29				6 900	6 900	6 900
Rahoitusvelat yhteensä		0	0	0	98 688	98 688	98 702

2014 TASE-ERÄ

1 000 euroa	Liite	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat	Lainat ja muut saamiset	Myytävissä olevat rahavarat	Jaksotettuun hankinta- menoon arvostetut rahoitusvelat	Tase-erien kirjanpitoarvot	Käypä arvo
Pitkäaikaiset rahoitusvarat							
Muut pitkäaikaiset varat	21		7 795			7 795	7 795
Myytävissä olevat rahoitusvarat				330		330	330
Lyhytaikaiset rahoitusvarat							
Myyntisaamiset ja muut saamiset	25		23 363			23 363	23 363
Rahoitusarvopaperit	22	9 400				9 400	9 400
Rahoitusvarat yhteensä		9 400	31 158	330	0	40 888	40 888
Pitkäaikaiset rahoitusvelat							
Lainat rahoituslaitoksilta	28				29 047	29 047	30 544
Vaihtovelkakirjalaina	28				14 691	14 691	16 530
Muut pitkäaikaiset velat	28				5 716	5 716	5 716
Lyhytaikaiset velat							
Vaihtovelkakirjalaina	28				0	0	0
Korolliset velat	28				13 636	13 636	13 636
Ostovelat	29				8 961	8 961	8 961
Muut velat	29	61			7 480	7 541	7 541
Rahoitusvelat yhteensä		61	0	0	79 531	79 592	82 928

Myyntisaamisten ja muiden lyhytaikaisten saamisten, sekä ostovelkojen ja muiden lyhytaikaisten velkojen käyvät arvot vastaavat niiden kirjanpitoarvoa, koska diskonttauksen vaikutus ei ole olennainen saamisten maturiteetti huomioon ottaen. Siksi niiden käypää arvoa ei ole määritetty liitetietoihin.

Muiden jaksotettuun hankintamenoön arvostettujen saamisten ja velkojen käyvät arvot on määritetty diskonttaamalla niiden tulevat rahavirrat tasepäivänä käyt-

täen markkinakorkoja, jolla yhtiö saisi vastaavaa lainaa tilinpäätöspäivänä, tai saamisten kohdalla markkinakorkoja, joilla yhtiö voisi myöntää vastapuolelle lainaa tilinpäätöspäivänä. Korot sisältävät yhtiön oman arvion luottoriskistä, minkä takia arvostukset luokitellaan tasolle 3 käyvän arvon hierarkiassa (ks. liite 33.)

Käypään arvoon taseessa arvostettujen erien käyvän arvon määrittämisestä on kerrottu liitetiedossa 33.

33. KÄYVÄN ARVON HIERARKIA KÄYPÄÄN ARVOON ARVOSTETUISTA RAHOITUSVAROISTA JA -VELOISTA

31.10.2015	KÄYVÄT ARVOT RAPORTOINTIKAUDEN LOPUSSA		
	Taso 1	Taso 2	Taso 3
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat			
Koronvaihtosopimukset		28	
Korkorahasto-osuudet	0		
Myytävässä olevat rahoitusvarat			
Rahoitusarvopaperit		6 606	
Noteeraamattomat osakesijoitukset			554
Yhteensä	0	6 634	554
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat			
Koronvaihtosopimukset			
Yhteensä	0	0	0

31.10.2014

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat			
Koronvaihtosopimukset		46	
Korkorahasto-osuudet	0	90	
Myytävässä olevat rahoitusvarat			
Rahoitusarvopaperit		9 400	
Noteeraamattomat osakesijoitukset			331
Yhteensä	0	9 536	331
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvelat			
Koronvaihtosopimukset		61	
Yhteensä	0	61	0

Hierarkian tason 1 käyvät arvot perustuvat täysin samanlaisten omaisuuserien tai velkojen noteerattuihin hintoihin toimivilla markkinoilla.

Tason 2 käyvät arvot perustuvat muihin syöttötietoihin kuin tasoon 1 sisältyviin noteerattuihin hintoihin, mutta kuitenkin tietoihin, jotka kyseiselle omaisuuserälle tai velalle on todettavissa joko suoraan tai epäsuorasti. Rahastosijoitukset arvostetaan perustuen rahastoyhtiöiden arvostusraportteihin. Johdannaiset arvostetaan käyttäen diskontattujen rahavirtojen menetelmään.

Tason 3 käyvät arvot perustuvat muuhun kuin markkinoilta saatavaan hintaan, ja saattavat sisältää johdon tekemiä arvioita.

MYYTÄVISSÄ OLEVAT PITKÄAIKAISET RAHAVARAT

Myytävässä olevat pitkäaikaiset rahavarat ovat kaikki noteeraamattomia osakesijoituksia. Ne ovat arvostettu hankintahintaan, koska niiden käypiä arvoja ei ole luotettavasti saatavilla. Siksi niitä ei ole sisällytetty käypään arvonhierakiaan.

34. VAKUUDET JA VASTUUSITOUMUKSET

1 000 euroa	2015	2014
Konserniyhtiöiden puolesta annetut vakuudet		
Yrityskiinnitykset	97 544	44 277
Annetut pantit	123 064	67 947
Muut vastuut	11 101	4 562

Annetut pantit sisältää pantatut tytäryhtiöosakkeet 123,0 milj. euroa.

Vastuiden arvona on käytetty vakuuden nimellis- tai kirjanpitoarvoa.

Muut vuokrasopimukset		
Yhden vuoden kuluessa	7 911	6 238
Yli vuoden mutta enintään viiden vuoden kuluttua	13 526	13 320
Yli viiden vuoden kuluttua	1 112	2 006
Yhteensä	22 549	21 564
Rahalaitoslainojen yhteismäärä	79 665	42 683

35. LÄHIPIIRITAPAHTUMAT

Konsernin lähipiiriin kuuluvat hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja johtoryhmä.

PALKITSEMISJÄRJESTELMÄ

Toimitusjohtajan ja johtoryhmän osalta on käytössä osakepalkkiojärjestelmä. Yhtiön johto omistaa suoraan ja vaikutusvaltaisten kautta osakkeita. Panostaja Oyj:n hallitus päättää toimitusjohtajan ja johtoryhmän jäsenten palkitsemisjärjestelmän periaatteista. Johtoryhmän jäsenen palkka on kiinteää ja eläke määräytyy työeläkelain (TyEL) mukaan. Hallitus päätti 16.12.2010 uudesta Panostajan johtoryhmän jäsenten pitkäaikaisesta kannustin- ja sitouttamisjärjestelmästä. Johtoryhmän jäsenillä on tilinpäätöshetkellä henkilökohtaisessa tai määräysvallassaan olevan yhtiön omistuksessa yhteensä 664 247 kpl (lähtötilanne 880 500 osaketta) Panostajan osaketta. Simo Mustila ei ole enää 19.8.2015 lähtien ollut yhtiön palveluksessa. Hänen omistuksessaan on 246 793 kappaletta Panostajan osakkeita.

Pravia Oy/Juha Sarsama	452 386 kpl
Comito Oy (Tapio Tommila)	206 793 kpl
Minna Telanne	4 528 kpl
Yhteensä	663 707 kpl

Järjestelyn tekohetkellä silloiset johtoryhmän jäsenet ovat rahoittaneet sijoituksensa osittain itse ja osittain yhtiön lainoituksen avulla ja jäsenet kantavat aidon yrittäjärisikin järjestelmään tekemänsä sijoituksen osalta. Vuosina 2011–2015 järjestelmään kuuluville johtoryhmän jäsenille voidaan myöntää palkkiona asetettujen tavoitteiden saavuttamisen perusteella yhteensä enintään 363 500 Panostajan osaketta. Lisäksi mahdollista palkkiota maksetaan siten rahana, että se kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veronluonteiset maksut. Palkkiona saatujen osakkeiden osalta johtoryhmän jäsenillä on velvollisuus olla luovuttamatta osakkeita 27 kuukauden aikana niiden saamisesta.

LAINAT LÄHIPIIRILLE

1 000 euroa	2015	2014
Tilikauden alussa	2 739	2 817
Tilikauden aikana myönnettyt lainat	535	210
Lähipiiristä poistuneisiin liittyvät vähennykset	-267	-288
Lainojen takaisinmaksut ja arvonalentumiset	-1 543	0
Veloitetut korot	18	5
Tilikauden aikana saadut korkomaksut	-18	-5
Tilikauden lopussa	1 464	2 739

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden lainaehdot ovat seuraavat:

Nimi	Lainan määrä	Takaisinmaksuehdot	Korko
Pravia Oy (Juha Sarsama)	230	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,233
Pravia Oy (Juha Sarsama)	113	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,270
Comito Oy (Tapio Tommila)	198	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,270
Comito Oy (Tapio Tommila)	79	Takaisinmaksu kokonaisuudessaan laina-ajan päättyessä	0,275
Yhteensä	620		

Myönnettyjen lainojen vakuutena on yhtiön osakkeita, joiden käypä arvo 31.10.2015 oli 0,6 milj. euroa.

Muiden lähipiirilainojen lainaehdot ovat seuraavat: Oman pääoman ehtoinen vaihtovelkakirjalaina, johon sovelletaan osakeyhtiölain 12 luvun säännöksiä. Mikäli yhtiö ei ole maksanut lainaa takaisin laina-ajan päätyttyä lainan antajalla on oikeus erityisten oikeuksien perusteella vaihtaa nämä vaihtovelkakirjalainat yhtiön osakkeisiin.

	2015	2014
Rollock Oy	309	410

Pääomalainat, joka maksetaan kokonaisuudessaan takaisin vuoden 2016 aikana. Ecosir Group Oy on velvollinen suorittamaan lainan pääoman ja sille kertyvän koron takaisinmaksus vain siltä osin kuin yhtiön vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää viimeiseksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistetun tai sitä uudemman tilinpäätökseen sisältyvän taseen mukaisen tappion määrän. Jos lainan pääomaa tai korkoa yhtiön purkautuessa, selvitystilassa tai konkurssissa on maksamatta, se suoritetaan yhtiön kaikkia muita velkoja huonommalla etuoikeudella. Yhtiö ei ole antanut lainan pääoman tai sen sen koron maksamisesta vakuutta.

	2015	2014
Ecosir Group Oy	535	0

Pääomalainat, joka maksetaan kokonaisuudessaan takaisin vuoden 2016 aikana. Beanit Oy on velvollinen suorittamaan lainan pääoman ja sille kertyvän koron takaisinmaksus vain siltä osin kuin yhtiön vapaan oman pääoman ja kaikkien pääomalainojen määrä maksuhetkellä ylittää viimeiseksi päättyneeltä tilikaudelta vahvistetun tai sitä uudemman tilinpäätökseen sisältyvän taseen mukaisen tappion määrän. Jos lainan pääomaa tai korkoa yhtiön purkautuessa, selvitystilassa tai konkurssissa on maksamatta, se suoritetaan yhtiön kaikkia muita velkoja huonommalla etuoikeudella. Yhtiö ei ole antanut lainan pääoman tai sen sen koron maksamisesta vakuutta.

	2015	2014
Beanit Oy	0	1 496

JOHDON TYÖSUHDE-ETUUDET

1 000 euroa	2015	2014
Palkat ja muut lyhytaikaiset työsuhte- etuudet	729	686
Osakeperusteiset etuudet	63	0
Yhteensä	792	686
Palkat ja palkkiot		
Toimitusjohtaja	225	190
Toimitusjohtajan suoriteperusteinen työnantajan lakisääteinen eläkemeno	43	35
Hallituksen jäsenet		
Ala-Mello Jukka	40	40
Eriksson Eero	20	20
Eskelinen Satu	0	5
Koskenkorva Mikko	20	20
Tarkkonen Hannu	20	20
Terhonen Jukka	20	20
Virtanen Antti	20	20

Panostaja Oyj:n yhtiökokous päätti 5.2.2015 hallituksen kokouspalkkioiden maksamisesta, että noin 40 %:a hallituksen jäsenelle maksettavista palkkiosta maksetaan hallitukselle annetun osakeantivaltuutuksen perusteella antamalla hallituksen jäsenelle yhtiön osakkeita, mikäli hallituksen jäsen ei yhtiökokouspäivänä omista yli yhtä prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Mikäli hallituksen jäsenen omistusosuus yhtiökokouspäivänä on yli yksi prosentti yhtiön kaikista osakkeista, maksetaan palkkio kokonaisuudessaan rahana. Lisäksi Panostaja Oyj:n hallitus päätti yhtiökokouksen jälkeen pidetyssä hallituksen järjestäytymiskokouksessa toteuttaa yhtiökokouksen päätös hallituksen jäsenten palkkioista osakkeiden osalta siten, että palkkio toimitetaan neljä kertaa vuodessa aina osavuosisikatsauksen/tilinpäätöksen julkistamista seuraavana päivänä.

36. TYTÄRYHTIÖT 31.10.2015

KONSERNIN EMO- JA
TYTÄRYITYSSUHTEET

	Kotipaikka	Osuus ääni- vallasta	Emo- yhtiön omistus- osuus-%
Emoyritys			
Panostaja Oyj	Tampere		
Tytäritykset			
Copynet Finland Oy	Helsinki	51,9	51,9
Digiprint Finland Oy	Jyväskylä	51,9	51,9
Digiprint Finland Group Oy	Helsinki	51,9	51,9
Grano Diesel Oy	Helsinki	51,0	51,0
Flexim Group Oy	Tampere	70,0	70,0
Grano Oy	Jyväskylä	51,9	51,9
Heatmasters Group Oy	Tampere	80,0	80,0
Heatmasters Lämpökäsittely Finland Oy	Lahti	80,0	80,0
Heatmasters Technology Oy	Lahti	80,0	80,0
Heatmasters Sp.zoo	Puola	80,0	80,0
Heatmasters Sweden Ab	Ruotsi	80,0	80,0
KL-Parts Oy	Tampere	75,0	75,0
KL-Varaosat Oy	Tampere	75,0	75,0
KfZ Nord Oy	Tampere	75,0	75,0
As Koopia Kolm	Tallinna, Viro	93,0	93,0
Kopilahtinen Oy	Vaasa	93,0	93,0
KotiSun Group Oy	Tampere	58,2	58,2
KotiSun Oy	Jyväskylä	58,2	58,2
Leeviprint Oy	Lahti	76,0	76,0
Megaklinikka Group Oy	Helsinki	74,8	74,8
Megaklinikka Oy	Helsinki	74,8	74,8
Multiprint 3D Oy	Turku	67,0	67,0
Multiprint As	Tallinna, Viro	51,9	51,9
Oulun Kopiokeskus Oy	Oulu	60,3	60,3
Pirkanmaan LVI-Tekniikka Oy	Tampere	94,0	94,0
Rakennushelasto Oy	Seinäjoki	64,5	64,5
Selog Group Oy	Tampere	60,0	60,0
Selog Oy	Helsinki	60,0	60,0
Suomen Arkistovoima Oy	Turku	51,9	51,9
Suomen Helakeskus Oy	Seinäjoki	95,3	95,3
Suomen Helasto Oy	Seinäjoki	95,3	95,3
Takoma Gears Oy	Tampere	63,1	63,1
Takoma Norge AS	Drammen	63,1	63,1
Takoma Oyj	Tampere	63,1	63,1

37. OIKEUDELLISET TAPAHTUMAT

Konsernilla ei ole tilinpäätöshetkellä avoimia olevia riita- tai oikeustapauksia, joihin liittyen konserniin voisi kohdistua merkittäviä vaateita.

Takoma Oyj on vastaanottanut tilikauden päättymisen jälkeen Verohallinnolta selvityspyynnön liittyen mahdolliseen arvonnäköveron maksuunpanoon. Selvityspyyntö liittyy vuosien 2012 ja 2013 kuluveloituksiin. Verohallinto ei ole kuitenkaan selvityspyynnössään esittänyt maksuunpantavaa euromäärää. Yhtiö pitää Verohallinnon esitystä perusteettomana ja tulee antamaan vastineen asiassa.

Takoma Oyj:llä on yksi oikeudenkäynti. Yhtiön edustajana Keski-Euroopassa toiminut yritys on esittänyt vaatimuksen menetettyjen provisioiden ja kulujen osalta, kun Takoma-konserni hakeutui saneerausmenetelyyn, mikä on vaikeuttanut yrityksen pääsyä myyntitavoitteisiin. Vaatimus on noin 240 tuhatta euroa. Takoman näkemyksen mukaan vaatimus on perusteeton eikä Takomalle tulisi sopimukseen perustuen tulla korvausvelvoitteita kuin korkeintaan vähäisten todellisten kulujen osalta, joten yhtiö on varautunut vahingonkorvauksiin 17 tuhannen euron määrästä.

38. TILINPÄÄTÖSPÄIVÄN JÄLKEISET
TAPAHTUMAT

Panostaja solmi 8.12.2015 sopimukset yhteensä 30 miljoonan euron rahoituskokonaisuudesta. Kokonaisuus koostuu 20 miljoonan euron lainoista ja 10 miljoonan euron yritysostolimiitistä. Lainat ovat vieraan pääoman ehtoisia vakuudellisia lainoja. Lainoista 5 miljoonaan euroa erääntyy kolmen vuoden kuluttua lainan nostohetkestä ja 15 miljoonaa euroa erääntyy 31.10.2019. Sitovien lainasopimusten mukaisesti lainat nostetaan viimeistään 30.4.2016. Yritysostolimiitti on voimassa kolme vuotta ja limiitistä voi nostaa kahden vuoden pituisia lainoja Panostajan tekemien yritysostojen rahoittamiseksi.

39. TUNNUSLUVUT

Milj. euroa	2015	2014	2013
Liikevaihto, Me	148,2	121,1	137,0
Liikevoitto, Me	7,3	8,1	1,6
% liikevaihdosta	4,9	6,7	1,2
Tilikauden voitto	13,5	8,2	-5,5
Oman pääoman tuotto (ROE), %	23	17,1	-11,7
Sijoitetun pääoman tuotto (ROI), %	12,4	14,4	3,7
Omavaraisuusaste, %	37,5	33,3	33,2
Gearing, %	1)	65,2	73,7
Current ratio		1,3	1,3
Current ratio		1,3	1,1
Bruttoinvestoinnit, Me	54,9	19,9	20,1
% liikevaihdosta	37,0	16,5	14,7
Konsernin henkilökunnan lukumäärä keskim.	1 176	1 204	1 251
Tulos/Osake (EPS), e, laimentamaton	0,14	0,09	-0,09
Tulos/Osake (EPS), e, laimennettu	0,14	0,09	-0,09
Oma pääoma/Osake, e	0,74	0,62	0,59
Pääoman palautus/Osake, e		0,04	0
Osinko/Osake, e	2)	0,05	
Osinko/Tulos % laimentamaton		35,4	
Osinko/Tulos % laimennettu		36,2	
Pääoman palautus/Tulos % laimentamaton		42,7	0
Osinko/Tulos % laimentamaton			
Pääoman palautus/Tulos % laimennettu		41,6	0
Efektiiivinen osinkotuotto %	5,8		
Hinta/Voitto-suhde			
Tilikauden keskimäär. osakemäärä, 1 000 kpl	51 373	51 284	51 210
Osakkeiden lukumäärä tilik. lopussa, 1 000 kpl	51 733	51 733	51 733
Osakkeiden antioikaistun lukumäärän painotettu keskiarvo tilikauden aikana, 1 000 kpl	58 191	58 102	58 029
Osakkeen tilikauden päätöskurssi, e	0,86	0,82	0,80
Osakkeen alin kurssi, e	0,77	0,69	0,66
Osakkeen ylin kurssi, e	0,94	0,91	0,86
Osakkeen keskiarvo tilikaudella, e	0,85	0,78	0,75
Osakekannan markkina-arvo, Me	44,5	42,4	41,4
Osakkeen vaihto, 1 000 kpl	6 508	7 909	3815
Osakkeen vaihto, %	12,7	15,4	7,4

1) Velat sisältävät vaihdettavan pääomalainan

2) Hallituksen esitys

TUNNUSLUKUJEN LASKENTAKAAVAT

Sijoitetun pääoman tuotto, % (ROI)	= $\frac{\text{Tulos ennen satunnaisia eriä} + \text{rahoituskulut} + \text{voitto/tappio myydyistä liiketoiminnoista} \times 100}{\text{Taseen loppusumma} - \text{koroton vieras pääoma (keskimäärin tilikauden aikana)}}$
Oman pääoman tuotto, % (ROE)	= $\frac{\text{Tilikauden tulos} \times 100}{\text{Oma pääoma (keskimäärin tilikauden aikana)}}$
Omavaraisuusaste, %	= $\frac{\text{Oma pääoma} \times 100}{\text{Taseen loppusumma} - \text{saadut ennakot}}$
Korolliset nettovelat	= Korolliset velat – rahoitusvarat
Nettovelkaantumisaste (gearing), %	= $\frac{\text{Korolliset nettovelat}}{\text{Oma pääoma}}$
Oma pääoma/Osake	= $\frac{\text{Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma}}{\text{Osakkeiden oikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä}}$
Tulos/Osake (EPS)	= $\frac{\text{Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos}}{\text{Osakkeiden oikaistu lukumäärä keskimäärin tilikauden aikana}}$
Current Ratio	= $\frac{\text{Lyhytaikaiset varat}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$
Osinko/Osake	= $\frac{\text{Tilikaudella jaettu osinko}}{\text{Osakkeiden oikaistu lukumäärä tilinpäätöspäivänä}}$
Osinko/Tulos, %	= $\frac{\text{Osinko/osake} \times 100}{\text{Tulos/osake (EPS)}}$
Efektiiivinen osinkotuotto, %	= $\frac{\text{Osinko/osake}}{\text{Osakkeen kurssi tilinpäätöspäivänä}}$
Hinta/Voitto (P/E)	= $\frac{\text{Osakkeen kurssi tilinpäätöspäivänä}}{\text{Tulos/osake}}$

EMOYHTIÖN TULOSLASKELMA

1 000 euroa	Liite	1.11.14– 31.10.15	1.11.13– 31.10.14
LIKEVAIHTO	1.1.	13	0
Liiketoiminnan muut tuotot	1.2.	27 695	8 329
Henkilöstökulut	1.3.	-1 406	-1 272
Poistot ja arvonalentumiset	1.4.	-57	-44
Liiketoiminnan muut kulut	1.5.	-3 223	-1 342
LIKEVOITTO/-TAPPIO		23 021	5 672
Rahoitustuotot ja -kulut	1.6.	-1 029	1 216
VOITTO/-TAPPIO ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ		21 992	6 888
Satunnaiset erät	1.7.	0	59
VOITTO/-TAPPIO ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA		21 992	6 946
Tuloverot	1.8.	-359	0
TILIKAUDEN VOITTO/-TAPPIO		21 634	6 946

EMOYHTIÖN TASE

VASTAAVAA 1 000 euroa	Liite	31.10.15	31.10.14
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet	2.1.	149	165
Aineelliset hyödykkeet	2.2.	94	77
Sijoitukset	2.3.	41 243	23 421
PYSYVÄT VASTAAVAT YHTEENSÄ		41 485	23 664
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Pitkäaikaiset saamiset	2.4.	13 330	12 324
Lyhytaikaiset saamiset	2.5.	2 409	2 829
Rahoitusarvopaperit	2.6.	6 606	9 400
Rahat ja pankkisaamiset		1 018	268
VAIHTUVAT VASTAAVAT YHTEENSÄ		23 363	24 821
VASTAAVAA YHTEENSÄ		64 849	48 485
VASTATTAVAA 1 000 euroa		31.10.15	31.10.14
OMA PÄÄOMA	2.7.		
Osakepääoma		5 569	5 569
Ylikurssirahasto		4 691	4 691
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		15 821	17 795
Edellisten tilikausien voitto/-tappio		-11 107	-18 054*
Tilikauden voitto/-tappio		21 634	6 946
OMA PÄÄOMA YHTEENSÄ		36 607	16 947
TILINPÄÄTÖSSIIRTOJEN KERTYMÄ		0	0
VIERAS PÄÄOMA	2.8.		
Pitkäaikainen vieras pääoma		7 542	24 165
Lyhytaikainen vieras pääoma		20 699	7 373*
VIERAS PÄÄOMA YHTEENSÄ		28 241	31 538
VASTATTAVAA YHTEENSÄ		64 849	48 485

EMOYHTIÖN RAHOITUSLASKELMA

1 000 euroa	1.11.14– 31.10.15	1.11.13– 31.10.14
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA		
Tilikauden voitto/-tappio	21 634	6 946
Oikaisut:	-24 517	-9 307
Suunnitelman mukaiset poistot	57	44
Alaskirjaukset	0	0
Myyntivoitot	-27 355	-8 154
Myyntitappiot	1 573	77
Rahoitustuotot ja -kulut	1 029	-1 216
Tilinpäätössiirrot yhteensä	0	0
Verot	359	0
Vähemmistöosuus	0	0
Osakkuusyhtiön tulos	0	0
Satunnaiset tuotot ja kulut	0	-59
MUUTOKSET		
Myyntisaamisten muutos	-98	869
Varaston muutos	0	0
Ostovelkojen muutos	-65	99
Varausten muutos	0	0
Korot ja muut rahoituskulut	-1 847	-1 941
Korko- ja muu rahoitustulot	759	805
Muu rahoitustulo	0	0
Maksetut verot	0	0
Rahavirta ennen satunnaisia eriä	-4 135	-2 529
LIIKETOIMINNAN RAHAVIRTA	-4 135	-2 529
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		
Investoinnit aineell. ja aineett.hyödykk	-83	-91
Investoinnit liiketoimintaan	0	0
Investoinnit tytäryhtiöihin	-25 348	-2 608
Investoinnit osakkuusyhtiöihin	-120	-235
Investoinnit muihin sijoituksiin	-331	0
Aineell ja aineett hyöd luovutustulot	36	0
Divestoinnit liiketoimintakaupat	0	0
Tytäryriytysten myynnin luovutustuotot	32 723	10 426
Osakkuusyhtiöiden myynnin luovutustuotot	0	0
Muiden osakkeiden myynnin luovutustulot	0	0
Sisäisten saamisten nettomuutos	-1 928	-2 914
Myönnettyt lainat	-985	-496
Lainasaamisten takaisinmaksut	572	195
Saadut osingot	1 760	1 655
Muutos muut investoinnit	0	0
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	6 296	5 933

1 000 euroa	1.11.14– 31.10.15	1.11.13– 31.10.14
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		
Osakeanti	0	0
Omien osakkeiden hankinta ja myynti	73	48
Satunnaiset tuotot ja kulut	59	59
Lyhytaikaisten korollisten saamisten muutos	276	-124
Lyhytaikaisten korollisten velkojen muutos	0	-1 670
Lainojen nostot	0	1 419
Lainojen takaisinmaksut	-2 565	-2 604
Pitkäaikaisten sisäisten lainojen muutos	0	0
Maksetut osingot	-2 046	0
Muu rahoituksen rahavirta	0	0
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	-4 204	-2 872
RAHAVAROJEN MUUTOS		
	-2 043	531
Rahavarat tilikauden alussa	9 668	9 136
RAHAVAROJEN MUUTOS	-2 043	531
Rahavarat tilikauden lopussa	7 624	9 668

EMOYHTIÖN TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT 31.10.2015

Panostaja-konsernin emoyhtiö on Panostaja Oyj, kotipaikka Tampere. Panostaja-konsernin konsernitilinpäätös on saatavissa osoitteesta Kalevantie 2, 33100 Tampere.

LUKUJEN VERTAILUKELPOISUUS

Tilikauden ja edellisen tilikauden luvut ovat vertailukelpoisia keskenään.

ARVOSTUSPERIAATTEET

Kuluva käyttöomaisuus on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla. Käyttöomaisuus osakkeet arvostetaan hankintahintaan.

ELÄKKEET

Henkilökunnan lakisääteinen eläketurva on hoidettu ulkopuolisessa eläkevakuutusyhtiössä. Eläkemenot kirjataan kuluksi kertymisvuonna.

POISTOT

Suunnitelman mukaiset poistot pysyvistä vastaavista on laskettu todennäköisen käyttöiän perusteella alkuperäisestä hankintahinnasta.

Suunnitelman mukaiset poistoajat ovat:

Aineettomat oikeudet	Vuotta	3
Liikearvo		5–10
Muut pitkävaikutteiset menot		5–10
Rakennukset		20–40
Koneet ja kalusto		3–10
Muut aineelliset hyödykkeet		3–10

TULOSLASKELMAN LIITETIEDOT 1.1.–1.8.

1 000 euroa

1.1. LIKEVAIHTO	2015	2014
Hallintokuluveloitukset konserniyhtiöiltä	13	0
	13	0

1.2. LIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT	2015	2014
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	27 355	8 154
Saadut tuet	0	20
Muut	339	156
	27 695	8 329

1.3. HENKILÖSTÖKULUT	2015	2014
Palkat ja palkkiot	1 143	1 038
Eläkekulut	210	173
Muut henkilösivukulut	53	60
	1 406	1 272
Yhtiön palveluksessa oli tilikauden aikana keskimäärin:		
Toimihenkilöitä	9	9

1.4. POISTOT JA ARVONALENTUMISET	2015	2014
Suunnitelman mukaiset poistot		
Aineettomat oikeudet	7	7
Muut pitkävaikutteiset menot	26	14
Koneet ja kalusto	23	23
	57	44

1.5. LIKETOIMINNAN MUUT KULUT	2015	2014
Liiketoiminnan muut kulut sisäinen	36	21
Liiketoiminnan muut kulut	511	418
Markkinointikulut	222	173
Tietohallintokulut	167	117
Asiantuntijapalvelukulut	554	405
Käyttöomaisuusosakkeiden myyntitappio	1 573	77
Vuokratulut	160	131
Liiketoiminnan muut kulut yhteensä	3 223	1 342
Tilintarkastajan palkkiot		
Tilintarkastuspalkkiot	60	49
Oheispalvelut	18	7
	78	56

1.6. RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	2015	2014
Osinkotuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	1 655	1 655
Osinkotuotot yhteensä	1 655	1 655
Muut korkotuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	568	376
Muilta	57	159
Muut korkotuotot yhteensä	625	535
Muut rahoitustuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	115	150
Muilta	106	0
Muut rahoitustuotot yhteensä	221	150
Muut korko- ja rahoitustuotot yhteensä	846	685
Korkokulut		
Saman konsernin yrityksille	0	59
Muille	1 789	1 815
Korkokulut yhteensä	1 789	1 873
Muut rahoituskulut		
Muille	49	50
Muut rahoituskulut yhteensä	49	50
Korkokulut ja muut rahoituskulut yhteensä	1 838	1 923
Konserniosuuskien arvonalentumiset	1 692	-799
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-1 029	1 216

1.7. SATUNNAISET ERÄT	2015	2014
Satunnaiset tuotot/konserniavustus	0	59
	0	59

1.8. TULOVEROT	2015	2014
Tuloverot tilikaudelta	359	0
	359	0

TASEEN LIITETIEDOT 2.1.–2.9.

1 000 euroa

2.1. AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	2015	2014
Aineettomat oikeudet		
Hankintameno 1.11.	59	59
Lisäykset 1.11.–31.10.	0	0
Vähennykset 1.11.–31.10.	0	0
Hankintameno 31.10.	59	59
Kertyneet sumu-poistot 1.11.	-37	-30
Sumu-poistot 1.11.–31.10.	-7	-7
Kirjanpitoarvo 31.10.	15	22
Muut pitkävaikutteiset menot		
Hankintameno 1.11.	383	292
Lisäykset 1.11.–31.10.	17	91
Vähennykset 1.11.–31.10.	0	0
Hankintameno 31.10.	401	383
Kertyneet sumu-poistot 1.11.	-240	-227
Sumu-poistot 1.11.–31.10.	-26	-14
Kirjanpitoarvo 31.10.	134	143
Aineettomat hyödykkeet yhteensä		
Hankintameno 1.11.	443	352
Lisäykset 1.11.–31.10.	17	91
Vähennykset 1.11.–31.10.	0	0
Hankintameno 31.10.	460	443
Kertyneet sumu-poistot 1.11.	-277	-256
Sumu-poistot 1.11.–31.10.	-34	-21
Kirjanpitoarvo 31.10.	149	165

2.2. AINEELLISET HYÖDYKKEET	2015	2014
Koneet ja kalusto		
Hankintameno 1.11.	629	629
Lisäykset 1.11.–31.10.	66	0
Vähennykset 1.11.–31.10.	-27	0
Hankintameno 31.10.	668	629
Kertyneet sumu-poistot 1.11.	-551	-528
Sumu-poistot 1.11.–31.10.	-23	-23
Kirjanpitoarvo 31.10.	94	77
Aineelliset hyödykkeet yhteensä		
Hankintameno 1.11.	629	629
Lisäykset 1.11.–31.10.	66	0
Vähennykset 1.11.–31.10.	-27	0
Hankintameno 31.10.	668	629
Kertyneet sumu-poistot 1.11.	-551	-528
Sumu-poistot 1.11.–31.10.	-23	-23
Kirjanpitoarvo 31.10.	94	77

2.3. SJOITUKSET

	2015	2014
Osuudet saman konsernin yrityksissä		
Hankintameno 1.11.	19 417	18 158
Lisäykset 1.11.–31.10.	25 348	3 608
Vähennykset 1.11.–31.10.	-7 718	-2 349
Hankintameno 31.10.	37 046	19 417
Osuudet omistusyhteisyriyksissä		
Hankintameno 1.11.	3 997	3 964
Lisäykset 1.11.–31.10.	120	235
Vähennykset 01.11.–31.10.	-259	-201
Hankintameno 31.10.	3 858	3 997
Muut osakkeet ja osuudet		
Hankintameno 1.11.	8	8
Lisäykset 1.11.–31.10.	1 911	0
Vähennykset 1.11.–31.10.	-1 580	0
Hankintameno 31.10.	339	8
Sijoitukset yhteensä		
Hankintameno 1.11.	23 421	22 129
Lisäykset 1.11.–31.10.	27 378	3 842
Vähennykset 1.11.–31.10.	-9 556	-2 550
Hankintameno 31.10.	41 243	23 421

2.4. PITKÄAIKAISET SAAMISET

	2015	2014
Pääomalainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	2 759	2 551
Pääomalainasaamiset omistusyhteisyriyksiltä	235	1 496
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	4 681	3 034
Lainasaamiset	2 156	1 743
Muut saamiset	3 500	3 500
	13 330	12 324

2.5. LYHYTAIKAISET SAAMISET

	2015	2014
Myyntisaamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	66	204
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	1 310	1 330
Konserniavustussaamiset	0	59
Muut saamiset	4	95
Osinkosaamiset saman konsernin yrityksiltä		
Osinkosaamiset	0	105
Lainasaamiset omistusyhteisyriyksiltä	300	207
Muut lainasaamiset	419	74
Korkosaaminen saman konsernin yrityksiltä		
Korkosaaminen	145	78
Siirtosaamiset	82	39
	2 409	2 829
Siirtosaamisten oleelliset erät		
Korkosaaminen lähipiirilainoista	3	4
Korkosaaminen muista lainasaamisista	0	0
Ecosir Group Oy	21	13
Rollock Oy	17	4
Ennakot	1	0
Kulujen jaksotukset	40	18
	82	39

2.6. RAHOITUSARVOPAPERIT

	2015	2014
Muut osakkeet ja osuudet		
Sijoitusrahasto-osuudet	6 606	9 400
	6 606	9 400

2.7. OMA PÄÄOMA

	2015	2014
Osakepääoma 1.11.	5 569	5 569
Osakepääoman korotus ja osakeanti	0	0
Osakepääoma 31.10.	5 569	5 569
Ylikurssirahasto 1.11. = 31.10.	4 691	4 691
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 1.11.	17 795	17 747
Osakepääoman korotus ja osakeanti	0	0
Omien osakkeiden osto/myynti	0	0
Hallitus- ja johdon osake palkkiot omina osakkeina	73	48
Pääomanpalautus	-2 046	0
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.10.	15 821	17 795
Edellisten tilikausien voitto/-tappio 1.11.	-10 927	-17 874
Vähennyskelvottomat alv-osuudet 02-10/14	-180	0
Palautuneet vanhat osingot 2010	0	0
Osingonjako	0	0
Edellisten tilikausien voitto/-tappio 31.10.	-11 107	-17 874
Tilikauden voitto/-tappio	21 634	6 946
Oma pääoma yhteensä	36 607	17 127
Jakokelpoinen vapaa oma pääoma 31.10.	26 347	6 867

2.8. VIERAS PÄÄOMA

	2015	2014
2.8.1 Pitkäaikaiset velat		
Hybridilaina 2013	7 500	7 500
Vaihdettava pääomalaina 2011	0	15 000
Lainat rahoituslaitoksilta	0	788
Muut pitkäaikaiset velat	3	3
	7 503	23 291
Velat saman konsernin yrityksille		
Muut velat	39	875
	39	875
Pitkäaikaiset velat yhteensä	7 542	24 165
2.8.2. Lyhytaikaiset velat		
Vaihdettava pääomalaina 2011	15 000	0
Lainat rahoituslaitoksilta	786	2 565
Ostovelat	77	109
Muut velat	245	207
Siirtovelat	4 586	4 174
	20 695	7 055
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	4	137
	4	137
Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät		
Vuosilomapalkat sosiaalikuluneen	120	103
Vuosilomapalkkojen TyEL-jaksotus	22	19
Johdon palkkajaksotus sosiaalikuluneen	105	0
Tulospalkkiojaksotus	55	61
Kiinteistörahaston purkuennakko	3 038	3 038
Korkojaksotukset	887	896
Verojaksotus	359	0
Muut erät	0	57
	4 586	4 174
Lyhytaikaiset velat yhteensä	20 699	7 192

MUUT LIITETIEDOT

1 000 euroa	2015	2014
Vakuudet ja vastuusitoumukset		
Konserniyhtiöiden puolesta		
Annetut takaukset	5 754	9 041
Osakkuusyhtiöiden puolesta		
Annetut takaukset	950	1 342
Muiden puolesta		
Annetut takaukset	1 700	1 700
Vuokravastuut		
Yhden vuoden kuluessa	156	154
Yli yhden enint. 5 vuoden kuluessa	624	616
Yli viiden vuoden kuluessa	377	526
Leasing-vastuut		
Yhden vuoden kuluessa	1	42
Yli yhden enit. 5 vuoden kuluessa	1	12
Yli viiden vuoden kuluessa	0	0
Pantatut osakkuusyhtiöosakkeet		
Omien velkojen vakuudeksi	0	0
Muut annetut pantit		
Omien velkojen vakuudeksi	4	4

HYBRIDILAINA 2013

Laina on oman pääoman ehtoinen joukkovelkakirjalaina ja sen määrä 31.10.2015 on 7 500 000 euroa. Laina-aika on 27.05.2013–27.05.2017.

VAIHDETTAVA PÄÄOMALAINA 2011

Lainan jäljellä oleva määrä 15 000 000 euroa. Laina-aika on 07.02.2011–01.04.2016. Laina maksetaan takaisin yhtenä eränä 01.04.2016 edellyttäen, että lainaehtojen mukaiset takaisinmaksun edellytykset täyttyvät.

EMOYHTIÖN HALLITUKSEN EHDOTUS TILIKAUDEN TULOKSEN KÄSITTELYKSI JA VOITONJAAKSI

Panostaja Oyj:n jakokelpoiset varat, joihin on lisätty tilikauden voitto 21 633 647,12 euroa ja sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 15 820 933,39 euroa ovat 26 347 399,44 euroa.

Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että päättyneeltä tilikaudelta maksetaan osakkeenomistajille osinkoa 0,05 euroa osakkeelta.

Lisäksi hallitus ehdottaa, että yhtiökokous valtuuttaisi hallituksen päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä enintään 4 700 000 euroa.

Valtuutuksen ehdotetaan sisältävän hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakoon liittyvistä ehdoista. Valtuutuksen ehdotetaan olevan voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka.

Tampereella 10. päivänä joulukuuta 2015

Jukka Ala-Mello
puheenjohtaja

Mikko Koskenkorva

Eero Eriksson

Hannu Tarkkonen

Antero Virtanen

Jukka Terhonen

Juha Sarsama
Toimitusjohtaja

TILINTARKASTUSKERTOMUS

PANOSTAJA OYJ:N YHTIÖKOKOUKSELLE

Olemme tilintarkastaneet Panostaja Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.11.2014–31.10.2015. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

HALLITUKSEN JA TOIMITUSJOHTAJAN VASTUU

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että konsernitiilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

TILINTARKASTAJAN VELVOLLISUUDET

Velvollisuutenamme on antaa suorittamamme tilintarkastuksen perusteella lausunto tilinpäätöksestä, konsernitiilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Tilintarkastuslaki edellyttää, että noudatamme ammattieettisiä periaatteita. Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että suunnittelemme ja suoritamme tilintarkastuksen hankkimme kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaista virheellisyttä, ja siitä, ovatko emoyhtiön hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja syyllistyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka rikkoneet osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestyä.

Tilintarkastukseen kuuluu toimenpiteitä tilintarkastusevidenssin hankkimiseksi tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvistä luvuista ja niissä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan, johon kuuluu väärinkäytöksestä

tai virheestä johtuvan olennaisen virheellisyyden riskien arvioiminen. Näitä riskejä arvioidessaan tilintarkastaja ottaa huomioon sisäisen valvonnan, joka on yhtiössä merkityksellistä oikeat ja riittävät tiedot antavan tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisen kannalta. Tilintarkastaja arvioi sisäistä valvontaa pystyäkseen suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta ei siinä tarkoituksessa, että hän antaisi lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Tilintarkastukseen kuuluu myös sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuuden, toimivan johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden kohtuullisuuden sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisen esittämistavan arvioiminen.

Käsityksemme mukaan olemme hankkineet lausuntonomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

LAUSUNTO KONSERNITILINPÄÄTÖKSESTÄ

Lausuntonamme esitämme, että konsernitiilinpäätös antaa EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista.

LAUSUNTO TILINPÄÄTÖKSESTÄ JA TOIMINTAKERTOMUKSESTA

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Tampereella 11. päivänä joulukuuta 2015

PricewaterhouseCoopers Oy
KHT-yhteisö

Markku Launis
KHT

Lauri Kallaskari
KHT

PANOSTAJA OYJ:N SELVITYS HALLINTO- JA OHJAUSJÄRJESTELMÄSTÄ

SUOMEN LISTAYHTIÖIDEN HALLINNOINTIKOODIN (CORPORATE GOVERNANCE) NOUDATTAMINEN TILIKAUDELLE 2015

Panostaja Oyj noudattaa toiminnassaan ja hallintonsa järjestämisessä Suomen Listayhtiöiden Hallinnointikoodia (2010). Hallinnointikoodi on saatavilla arvopaperimarkkinayhdistyksen ylläpitämältä verkkosivulta internetosoitteesta www.cgfinland.fi

YHTIÖKOKOUS

Panostaja Oyj:n ylin päättävä elin on varsinainen yhtiökokous. Yhtiökokous vahvistaa vuosittain yhtiön tilinpäätöksen, päättää osingonjaosta ja vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen jäsenille ja toimitusjohtajalle sekä hallituksen jäsenten ja tilintarkastajien valitsemisesta ja heille maksettavista palkkioista. Varsinaisen yhtiökokouksen kutsuu koolle yhtiön hallitus. Varsinainen yhtiökokous on yhtiöjärjestyksen mukaan pidettävä vuosittain huhtikuun loppuun mennessä. Kutsu yhtiökokoukseen on julkaistava yhtiön internet-sivuilla aikaisintaan kaksi (2) kuukautta ja viimeistään kolme (3) viikkoa ennen yhtiökokousta, mutta kuitenkin yhdeksän päivää ennen yhtiökokouksen täsmäytyspäivää. Hallitus voi lisäksi harkintansa mukaan ilmoittaa yhtiökokouksesta yhdessä tai useammassa sanomalehdessä. Yhtiökokoukseen osallistuvat toimitusjohtaja, hallituksen puheenjohtaja sekä hallituksen jäseneksi ensimmäistä kertaa ehdolla oleva henkilö, ellei heidän poissaololleen ole painavia syitä.

HALLITUS

Panostaja Oyj:n yhtiöjärjestyksen mukaan hallitukseen kuuluu vähintään kolme ja enintään kuusi varsinaista jäsentä. Hallitukseen on kuulunut tilikaudella 2015 kuusi jäsentä. Hallituksen jäsenet valitsee varsinainen yhtiökokous. Hallituksen jäsenen toimikausi päättyy seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä.

Tilikaudella 2015 hallitus kokoontui 16 kertaa. Keskimääräinen osallistuminen hallituksen kokouksiin tilikaudella oli 96 %.

Hallitus valitsee keskuudestaan puheenjohtajan ja mahdollisen varapuheenjohtajan. Hallitus on laatinut toimintaansa varten kirjallisen työjärjestyksen. Hallitus käsittelee laissa ja yhtiöjärjestyksessä mainittujen tehtävien lisäksi yhtiön ja konsernin kannalta tärkeitä ja laajakantoisia asioita kuten pitkän aikavälin strategiset tavoitteet, konserniin kuuluvien yhtiöiden budjetit osana konsernin budjettia, konsernin olennaiset investoinnit, liiketoiminnan olennaiset laajentumiset tai supistumiset sekä merkittävät yritys- ja liiketoimintakaupat. Hallitus arvioi vuosittain toimintaansa ja työtapojaan. Hallituksella ei ole erillisiä valiokuntia ja siten hallitus vastaa tarkastusvaliokunnan tehtävistä Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin mukaisesti.

Yhtiön hallituksen kuudesta jäsenestä kuusi on riippumattomia yhtiöstä ja viisi yhtiön merkittävistä osakkeenomistajista.

Varsinaisessa yhtiökokouksessa 5.2.2015 hallitukseen valittiin

- Jukka Ala-Mello s. 1963, hallituksen puheenjohtaja vuodesta 2011, hallituksen jäsen vuodesta 2006, Kauppätieteiden maisteri ja KHT, KONE Oyj:n johtaja ja hallituksen sihteeri, aikaisempi työkokemus: PricewaterhouseCoopers Oy:n osakas 1995–2006, KHT-tilintarkastaja 1993–2006 ja tilintarkastaja 1987–1990 sekä Panostaja Oyj:n taluspäällikkö 1990–1993, muut luottamustehtävät: hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja Security Trading Oy:ssä ja Holding Manutas Oy:ssä sekä hallituksen puheenjohtaja OWH-Yhtiöt Oy:ssä. Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista.
- Eero Eriksson s.1963, hallituksen jäsen vuodesta 2011, Valtiotieteen maisteri, Fennian varatoimitusjohtaja, aikaisempi työkokemus: Fennia-konsernin sijoitusjohtaja vuodesta 2002 alkaen, Eläke-Fennian sijoitusjohtaja 1998–2001, Merita Henkivakuutus Oy:n sijoitusjohtaja, Suomen Yhdyspankin pankinjohtaja, muut luottamustehtävät: Fennia Varainhoidon hallituksen jäsen, Henki-Fennian hallituksen jäsen, Diabetes tutkimussäätiön sijoitusvaliokunnan jäsen, Oulun Diakonissalaitoksen säätiön varainhoitovaliokunnan jäsen. Kyllikki ja Uolevi Lehiköisen säätiön hallituksen jäsen. Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista.
- Hannu Tarkkonen s. 1950, hallituksen jäsen vuodesta 2014, hallituksen jäsen myös vuosina 2007–2012, Yo-merkonomi, aikaisempi työkokemus: Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Eteran toimitusjohtaja 2010–2014, Eläkevakuutusyhtiö Eteran varatoimitusjohtaja 2005–2009, Eteran sijoitusjohtaja 1997–2004, muut luottamustehtävät: Taiten Consulting, hallituksen jäsen 2015-, Iccapital Pankkiiriliike Oy:n hallituksen jäsen, Pohjola Rakennus Oy Sisä-Suomen hallituksen jäsen, Raisio Oyj:n hallintoneuvoston jäsen, nimitystyöryhmän jäsen 2007–2014, Työeläkevakuuttajat TELA ry:n hallituksen jäsen 2010–2014 ja Hypoteekkiyhdistyksen hallintoneuvoston jäsen 2007–2013. Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista.
- Jukka Terhonen s. 1954, hallituksen jäsen vuodesta 2013. Diplomi-insinööri, aikaisempi työkokemus: Lemminkäinen Talo Oy toimitusjohtaja 2009–2013, Rakennustoimisto Palmberg Oy, toimitusjohtaja 2001–2009, YIT Oyj, talonrakennus-toimialajohtaja, Tampere-Vaasa aluejohtaja, PKS asuntotuotannon johtaja, toimitusjohtaja (Otto Wuorio Oy), Tuotantojohtaja (Otto Wuorio Oy) KVR-päällikkö (Otto Wuorio Oy), 1985–2001, muut luottamustehtävät: Tampe-

reen aikuiskoulutuskeskus puheenjohtaja 2015-, Tampereen Kauppakamari, puheenjohtaja 2010–2013, hallituksen jäsen 2007–2009, Talonrakennusteollisuus TRT ry, hallituksen jäsen 2007–2012, Rakennusteollisuus RT, asuntoryhmä, puheenjohtaja 2004–2012, SFHP (asunto- ja kaupunkisuunnittelualan yhdistys) hallituksen jäsen 1994-, Design-Talo Oy hallituksen jäsen 2013-, Paavo Nurmen säätiö hallituksen jäsen 2013-, Pohjola Rakennus Oy Sisä-Suomi, hallituksen puheenjohtaja 2013-. Tampereen Aikuiskoulutuskeskuksen hallituksen jäsen 2013-. Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista.

- Antero Virtanen s. 1954, hallituksen jäsen vuodesta 2013. Kauppatieteiden maisteri, HHJ-Pj, aikaisempi työkokemus: Jesura Oy:n toimitusjohtaja 2010-, Wavin Nordic hallituksen jäsen 2004–2009, Wavin-Labkon Oy:n toimitusjohtaja ja hallituksen jäsen 2003–2009, Labko Oy:n toimitusjohtaja 1988–2003, hallituksen jäsen 1979–2003, puheenjohtaja 1996–2003, toimitusjohtaja Elarne Ky 1986–1988, muut luottamustehtävät: Tampereen kauppakamarin hallituksen jäsen 1991–1998. Vuodesta 1979 useita hallituksen jäsenyyksiä ja puheenjohtajuuksia, 2009 alkaen Hallituspartnereiden jäsen. Hallituspartnereiden puheenjohtaja 2010–2013. Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista.
- Mikko Koskenkorva s.1982, hallituksen jäsen vuodesta 2011, Datanomi, Pajakulma Oy:n IT-Projektipäällikkö, muut luottamustehtävät: Johtopanosutus Oy:n hallituksen jäsen, Rollock Oy:n hallituksen jäsen, Treindex Oy:n hallituksen jäsen ja toimitusjohtaja. Riippumaton yhtiöstä.

Hallituksen järjestäytymiskokous valitsi puheenjohtajaksi Jukka Ala-Mellon ja varapuheenjohtajaksi Eero Erikssonin.

Panostaja poikkeaa Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin suosituksesta 9 siten, ettei hallituksessa ole varsinaisen yhtiökokouksen 5.2.2015 päätösten perusteella ja jälkeisenä aikana edustettuna molempia sukupuolia. Hallituksen kokoonpanossa pyritään mahdollisimman monipuoliseen ja tarkoituksenmukaiseen kokoonpanoon, joka tunnistaa sekä Panostajan liiketoimintamallin tarpeet että omistajakaranteen.

TOIMITUSJOHTAJA

Yhtiön hallitus nimittää toimitusjohtajan. Toimitusjohtajana toimii varatuomari Juha Sarsama (s. 1965, toimitusjohtaja vuodesta 2007, Varatuomari, M.S.M Boston University Brussel, aikaisempi työkokemus: toimitusjohtaja OpusCapita Oy, hallintojohtaja Saarioinen Oy, talousjohtaja OpusCapita Oyj). Toimitusjohtaja hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräyksien mukaisesti. Toimitusjohtaja toimii emoyhtiön johtoryhmän jäsenten esimiehenä. Liiketoimintasegmentin hallituksen puheenjohtajana toimiva emoyhtiön johtoryhmän jäsen toimii segmentin toimitusjohtajan esimiehenä. Emoyhtiön toimitusjohtaja valmistelee ja esittelee hallitukselle päätettäväksi pitkän

aikavälin strategiset tavoitteet, konserniin kuuluvien yhtiöiden budjetit osana konsernin budjettia, konsernin olennaiset investoinnit, liiketoiminnan olennaiset laajentumiset tai supistumiset sekä merkittävät yritys- ja liiketoimintakaupat.

LIIKETOIMINNAN ORGANISOINTI

Panostaja-konsernin johtoryhmään on kuulunut tilikaudella 2015 toimitusjohtaja Juha Sarsama, talous- ja rahoitusjohtaja sekä varatoimitusjohtaja Tapio Tommila (talous- ja rahoitusjohtaja 19.8.2015 alkaen, varatoimitusjohtaja 18.6.2015 alkaen, sijoitusjohtaja 18.6.2015 asti), talousjohtaja Simo Mustila 19.8.2015 asti ja kehitysjohtaja Minna Telanne. Johtoryhmän puheenjohtajana toimii toimitusjohtaja ja se kokoontuu säännöllisesti. Toimitusjohtaja vastaa lakisäätteisten vastuidensa lisäksi Panostaja Oyj:n toiminnan organisoinnista, koko konsernin johtamisjärjestelmästä ja sen kehittämisestä sekä asioiden valmistelusta ja esittelystä yhtiön hallitukselle. Talous- ja rahoitusjohtaja vastaa talouden raportointiprosessista sekä riskienhallintaprosessista sekä näiden kehittämisestä. Sijoitusjohtaja vastaa yritysostoprosessista sekä siihen liittyvästä analyysi- ja arvonmääritysprosessista. Kehitysjohtaja vastaa konsernin johtamisjärjestelmästä, sen kehittämisestä, konsernin kehityshankkeista sekä tukee segmenttejä näiden omissa kehityshankkeissaan.

Johtoryhmä toimii toimitusjohtajan johdolla ja sen tehtävänä on Panostaja Oyj:n prosessien kehittäminen. Johtoryhmässä valmistellaan liiketoimintasegmenttien omistaja-arvon kehittämiseen liittyvät toimenpiteet sekä konsernin laajuiset kehityshankkeet ja konsernin strategia.

Panostaja-konsernin operatiivinen liiketoiminta tapahtuu toimialoitain muodostetuissa liiketoimintasegmenteissä (alakonserni). Johtoryhmän jäsenten osake- ja optio-omistus selviää yhtiön internet-sivuilla osoitteessa www.panostaja.fi. Kunkin liiketoimintasegmentin hallitukseen kuuluu segmentin toimitusjohtajan lisäksi kaksi Panostaja Oyj:n johtoryhmän jäsentä, joista toinen toimii hallituksen puheenjohtajana, sekä pääsääntöisesti vähintään yksi konsernin ulkopuolinen asiantuntijajäsen. Liiketoimintasegmenttiä koskevat operatiiviset päätökset tehdään kussakin segmentissä.

PÄÄPIIRTEET TALOUDELLISEEN RAPORTOINTI-PROSESSIIN LIITTYVÄSTÄ SISÄISESTÄ VALVONNASTA JA RISKIENHALLINNASTA

Taloudellisella raportointiprosessilla tarkoitetaan toimintoja, jotka tuottavat yhtiön johtamisessa käytettävää taloudellista tietoa sekä lakien, standardien ja muiden yhtiötä koskevien säännösten mukaisesti julkistettavaa taloudellista tietoa. Taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvällä sisäisellä valvonnalla on tavoitteena varmistaa, että Panostaja-konsernin toiminta on tuloksellista ja että päätöksenteko perustuu luotettavaan informaatioon ja riittävään liiketoimintarisikien tunnistamiseen. Tilinpäätöshetkellä kahdeksassa liiketoimintaa harjoittavassa segmentissä on oma talousjohto, ja lisäksi emoyhtiössä

on erillinen konsernin talous- ja rahoitusjohtajan alaisuudessa työskentelevä taloushallinnon organisaatio. Liiketoimintasegmenteillä on käytössään useita eri kirjanpidon ja taloudellisen raportoinnin tietojärjestelmää. Konsernin talousraportointia hoidetaan yhden keskitetysti hallinnoidun tietojärjestelmän avulla. Liiketoimintasegmentit vastaavat tietojen tuottamisesta konsernin raportointijärjestelmään.

Yhtiön kaikki liiketoimintasegmentit valmistelevat oman budjettinsa, joka hyväksytään kyseisen segmentin hallituksessa. Emoyhtiön budjetti yhdistettynä liiketoimintasegmenttien budjettiin muodostaa Panostaja Oyj:n konsernibudjetin. Segmentit raportoivat emoyhtiölle tilikauden aikana kuukausittain etukäteen sovitun raportointiaikataulun mukaisesti. Kuukausittainen raportointi ja sen yhteydessä tehtävät analyysit ja vertailut ovat keskeinen osa taloudellisen raportoinnin avulla suoritettavaa ohjausta ja valvontaa. Jokaisen vuosineljänneksen jälkeen segmentit päivittävät tarvittaessa lopputilikauden ennusteen. Panostaja Oyj:llä ei ole erillistä sisäisen tarkastuksen organisaatiota. Emoyhtiön taloushallinnon organisaatio ohjaa ja valvoo säännöllisesti liiketoimintasegmenttien raportointia sekä puuttuu raportoinnissa havaittuihin poikkeamiin ja tarvittaessa tekee joko omia tai teettää erillisiä sisäisen tarkastuksen selvityksiä ulkopuolisilla asiantuntijoilla. Emoyhtiössä toimivan taloushallinnon organisaation vastuulla on yhtenäisten laskenta- ja raportointiperiaatteiden määrittely ja ohjeistaminen, raportointijärjestelmän jatkuva kehittäminen sekä liiketoimintasegmenttien taloushallinnon organisaation kouluttaminen. Sekä kehittämisessä että koulutuksessa otetaan huomioon sisäisen valvonnan tarpeet.

TILINTARKASTUS

Panostaja-konserniin kuuluvien yhtiöiden lakisääteisestä tilintarkastuksesta vastaa yhtiökokouksen valitsemat tilintarkastajat. Tilikaudella 2015 tilintarkastajana emoyhtiössä ja konsernissa ovat toimineet KHT Markku Launis ja PricewaterhouseCoopers Oy, KHT-yhteisö.

Tilintarkastajat antavat yhtiön osakkeenomistajille lain edellyttämän tilintarkastuskertomuksen tilinpäätöksen yhteydessä. Panostaja Oyj:n hallitus saa tilinpäätöstä käsitellessään vastuulliselta tilintarkastajalta selostuksen tarkastuksen toteutumisesta ja havainnoista. Tarvittaessa tilintarkastajat osallistuvat hallituksen kokouksiin ja raportoivat muutoinkin hallitukselle. Tilikaudella 2015 PricewaterhouseCoopersille maksetut palkkiot lakisääteisestä tilintarkastuksesta olivat 149 tuhatta euroa ja muista palveluista 193 tuhatta euroa.

SISÄPIIRIHALLINTO

Panostaja-konsernissa noudatetaan Arvopaperimarkkinain mukaisia ohjeita sisäpiiri-ilmoituksista, sisäpiirirekisterin ja yritysکوhtaisen sisäpiirirekisterin ylläpitämisestä sekä NASDAQ OMX Helsinki Oy:n hyväksymiä sisäpiiriohjeita.

Panostaja Oyj:n julkisiin sisäpiiriläisiin kuuluvat hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja, johtoryhmä sekä tilin-

tarkastajat. Yhtiön pysyviä sisäpiiriläisiä ovat emoyhtiön koko henkilökunta ja ne yhteistyökumppanit, jotka yhteistyösuhteen perusteella on katsottu kuuluvan pysyvään sisäpiiriin, mutta heidän omistuksensa ei ole julkista. Merkittävistä hankkeista pidetään hankekohtaista sisäpiirirekisteriä. Panostaja Oyj:n julkinen sisäpiirirekisteri on nähtävillä Euroclear Finland Oy:n NetSire:ssä sekä yhtiön omilla www-sivuilla kohdassa yritys; hallinnointi; sisäpiiri.

TIEDOTTAMINEN

Panostajan tavoitteena on, että kaikilla markkinaosuopuolilla on oikeat, ajantasaiset ja riittävät tiedot yhtiöstä. Panostajan kotisivuilla julkaistaan yhtiön hallinto- ja ohjausjärjestelmää koskevat tiedot ja pörssitiedotteet heti niiden julkistamisen jälkeen sekä muuta keskeistä sijoittajatietoa.

Panostaja soveltaa kahden viikon ajan ennen tuloksen julkistamista niin sanotun hiljaisen jakson periaatetta. Kyseisenä ajankohtana yhtiön edustajat eivät kommentoi markkinanäkymiä.

RISKIENHALLINTA

Panostaja Oyj:n riskienhallinnan tavoitteena on turvata liiketoiminnan jatkuvuus ja tukea Panostajaa ja sen omistamia liiketoimintasegmenttejä määritettyjen tavoitteiden ja strategioiden saavuttamisessa.

Riskiksi luokitellaan sellaiset tekijät, jotka saattavat vaarantaa tai estää Panostajan tai sen omistaman segmentin strategisten tavoitteiden saavuttamisen tai toiminnan jatkuvuuden tai muutoin aiheuttaa merkittäviä seuraamuksia Panostajalle, sen omistajille, liiketoimintasegmentille, henkilöstölle tai muille sidosryhmille. Merkittävimpiä yhtiön hallituksen tietoon tulleita riskejä ja epävarmuustekijöitä on kuvattu yhtiön toimintakertomuksessa.

Riskienhallinta on olennainen osa osakeyhtiölain mukaista hallituksen ja toimitusjohtajan yleistöimivaltaa ja hyvää hallintotapaa sekä Panostajan liiketoiminnan suunnittelua ja johtamista.

Panostajassa riskienhallinta perustuu riskien tunnistamiseen, arviointiin ja raportointiin. Konsernitason riskien tunnistaminen, arviointi ja raportointi ovat emoyhtiön toimitusjohtajan vastuulla ja liiketoimintasegmenteissä vastuu on kyseisen segmentin toimitusjohtajalla. Kaikki olennaiset riskit raportoidaan konsernin emoyhtiön hallitukselle.

Panostajassa käytetään yhtenäistä mallia konsernin ja liiketoimintasegmenttien riskien tunnistamiseen. Riskien tunnistaminen, arviointi ja raportointi segmenttikohtaisesti mahdollistaa tehokkaiden riskienhallinta-toimenpiteiden luomisen ja ylläpitämisen.

Riskejä tunnistetaan ja arvioidaan niiden todennäköisyyden, merkittävyyden ja vaikuttavuuden kautta. Toimenpiteissä korostuvat kehitysuunnan seuraaminen ja riskin hallintatoimet.

Riskianalyysit ja -arvioinnit toteutetaan itsearvioineina ja yhteenveto käsitellään ja hyväksytään liiketoimintasegmentin hallituksessa. Riskejä kartoitetaan ja

käsitellään myös yhdessä vahinkovakuutusyhtiön riskienhallintapalveluiden kanssa. Analyysien ja arviointien perusteella päätetään riskienhallinnan kehityshankkeista, jotka voidaan toteuttaa joko konsernin laajuisina tai yhtä segmenttiä koskevana.

Panostaja luokittelee keskeiset riskit neljään pääryhmään: strategiaan, operatiivisiin, taloudellisiin ja vahinkoriskeihin.

Panostajan hallitus vastaa yhtiön riskienhallinnasta ja valvoo sen toteutumista. Hallitus hyväksyy yhtiön riskienhallintapolitiikan.

Panostajan toimitusjohtaja ja johtoryhmä ovat vastuussa riskienhallintaperiaatteiden määrittämisestä, käyttöönotosta ja siitä, että riskienhallinta on asianmukaisesti järjestetty. He myös vastaavat siitä, että riskit otetaan huomioon yhtiön suunnitteluprosesseissa ja että niistä raportoidaan riittävällä ja asianmukaisella tavalla hallitukselle. Lisäksi he vastaavat riskienhallinnan kehittämisestä sekä arvioivat jatkuvasti hallitustyöskentelyn kautta segmentin johdon kyvykkyyttä myös riskienhallinnan osa-alueella.

Liiketoimintasegmenttien toimitusjohtajat ja hallitus vastaavat oman vastuualueensa riskien tunnistamisesta, arvioinnista ja hallinnasta Panostajan ohjeistuksen mukaisesti sekä riskienhallinnan kehitystoimenpiteiden toteutuksesta ja raportoinnista.

Panostajan talous- ja rahoitusjohtaja vastaa riskienhallinnan toimintamallista ja raportoinnista konsernitasolla sekä konsernin liiketoimintamallin ja riskienhallintapolitiikan mukaisesta käytännön toimeenpanosta ja valvonnasta liiketoimintasegmenteissä. Rahoitusriskeistä raportoidaan säännöllisesti Panostajan hallitukselle.

Jokainen työntekijä vastaa omaan työhönsä liittyvien ja muutoin havaitsemiensa riskien tunnistamisesta ja raportoinnista esimiehelle.

PALKITSEMINEN

Yhtiökokous vahvistaa hallituksen palkkiot vuosittain. Vuoden 2015 varsinainen yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten palkkiot seuraavasti: Hallituksen puheenjohtajalle maksetaan palkkiota 40 000 euroa vuodessa, ja jokaiselle hallituksen muulle jäsenelle 20 000 euroa vuodessa.

Noin 40 %:a hallituksen jäsenelle maksettavista palkkiosta maksetaan hallitukselle annetun osakeantivaltuutuksen perusteella antamalla hallituksen jäsenelle yhtiön osakkeita, mikäli hallituksen jäsen ei yhtiökokouspäivänä omista yli yhtä prosenttia yhtiön kaikista osakkeista. Mikäli hallituksen jäsenen omistusosuus yhtiökokouspäivänä on yli yksi prosentti yhtiön kaikista osakkeista, maksetaan palkkio kokonaisuudessaan rahana. Yhtiön hallituksen jäsenille luovutettiin tilikauden 2015 aikana palkkioina yhteensä 86 660 yhtiön osaketta.

Hallituksen jäsenet eivät kuulu Panostajan palkitsemisjärjestelmään, eivätkä he ole työsuhteessa yhtiöön.

Toimitusjohtajan palkasta ja muista eduista päättää hallitus. Toimitusjohtajalla on kirjallinen toimitusjohtajasopimus, jonka mukainen palkka on kiinteä. Toimitusjohtajan eläke määräytyy työeläkelain (TyEL) mukaan.

Toimitusjohtajasopimuksen mukainen irtisanomisaika on 6 kuukautta ja eroraha vastaa 12 kuukauden palkkaa. Tilikaudella 2015 toimitusjohtajan vuosiansiot ja muut etuudet olivat yhteensä 224 614,69 euroa. Toimitusjohtaja ei ole hallituksen jäsen. Toimitusjohtajan osake- ja optio-omistus selviää yhtiön internet-sivuilla osoitteessa www.panostaja.fi.

Toimitusjohtajan ja johtoryhmän osalta on käytössä osakepalkkiojärjestelmä. Yhtiön johto omistaa suoraan ja vaikutusvaltaisyhteisöjen kautta osakkeita. Panostaja Oyj:n hallitus päättää toimitusjohtajan ja johtoryhmän jäsenten palkitsemisjärjestelmän periaatteista. Johtoryhmän jäsenen palkka on kiinteää ja eläke määräytyy työeläkelain (TyEL) mukaan. Hallitus päätti 16.12.2010 uudesta Panostajan johtoryhmän jäsenten pitkäaikaisesta kannustin- ja sitouttamisjärjestelmästä. Johtoryhmän jäsenillä on tilinpäätöshetkellä henkilökohtaisessa tai määräysvallassaan olevan yhtiön omistuksessa yhteensä 550 000 kpl osakepalkkiojärjestelmään liittyvää Panostajan osaketta.

Kannustin- ja sitouttamisjärjestelmässä oleva johdon osakeomistus jakaantuu seuraavasti:

Pravia Oy (Juha Sarsama)	350 000 kpl
Comito Oy (Tapio Tommila)	200 000 kpl
Yhteensä	550 000 kpl

Järjestelyn tekohetkellä silloiset johtoryhmän jäsenet ovat rahoittaneet sijoituksensa osittain itse ja osittain yhtiön lainoituksen avulla ja jäsenet kantavat aidon yrittäjäriskin järjestelmään tekemänsä sijoituksen osalta. Panostajalla on käytössä tilikauden 2018 loppuun jatkuva osakepalkkiojärjestelmä, jossa siihen kuuluville johtoryhmän jäsenille voidaan myöntää palkkiona Panostajan osakkeita asetettujen tavoitteiden saavuttamisen perusteella. Tilikauden 2015 päättyessä osakkeita on mahdollista saavuttaa yhteensä enintään 363 500 kappaletta, mikäli asetetut tavoitteet saavutetaan. Lisäksi mahdollista palkkiota maksetaan siten rahana, että se kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veronluonteiset maksut. Palkkiona saatujen osakkeiden osalta johtoryhmän jäsenillä on velvollisuus olla luovuttamatta osakkeita 27 kuukauden aikana niiden saamisesta.

Panostaja Oyj:n hallitus päätti 11.12.2014 jakaa johdolle osakepalkkioina yhteensä 30 000 osaketta, joiden arvo luovutushetkellä oli yhteensä 24 600 euroa. Toimitusjohtaja Juha Sarsamalle luovutettiin 11 886 osaketta. Johtoryhmän jäsenelle Simo Mustilalle luovutettiin 6 793 osaketta, johtoryhmän jäsenelle Tapio Tommilalle luovutettiin 6 793 osaketta ja johtoryhmän jäsenelle Minna Telanteelle luovutettiin 4 528 osaketta. Lisäksi palkkiota maksettiin rahana yhteensä 31 188 euroa, jolla katettiin palkkiosta aiheutuvat verot.

Tämä selvitys on saatavilla yhtiön internet-sivuilla osoitteessa www.panostaja.fi. Selvitys on annettu toimintakertomuksesta erillisenä kertomuksena.

TIETOJA OSAKKEISTA

OSAKEPÄÄOMA JA OSAKKEET

Tilikauden lopussa yhtiön osakepääoma oli 5 568 681,60 euroa. Osakkeiden lukumäärä on yhteensä 51 733 110 kappaletta.

Yhtiön hallussa oleva omien osakkeiden määrä katsauskauden lopussa oli 342 398 kappaletta (tilikauden alussa 429 058 kappaletta). Omien osakkeiden määrä vastasi 0,7 prosenttia koko katsauskauden lopun osakemäärästä ja äänimäärästä. Yhtiön hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan yhteenlaskettu omistusosuus yhtiön osakkeista on 8 888 338 kappaletta. Omistus edustaa 17 % osakemäärästä.

Yhtiökokouksen 5.2.2015 ja hallituksen päätösten mukaisesti Panostaja Oyj luovutti 11.12.2014 yhtiön johdolle osakepalkkioina yhteensä 30 000 kappaletta osakkeita. Yhtiö luovutti hallituksen jäsenille 15.12.2014 yhteensä 14.634 kappaletta, 5.3.2015 yhteensä 14 118 kappaletta, 4.6.2015 yhteensä 13 954 kappaletta ja 3.9.2015 yhteensä 13 954 kappaletta osakkeita kokouspalkkioiden maksuna.

Tilikauden lopussa yhtiön osakepääoma oli 5 568 681,60 euroa. Osakkeiden liikkeelle laskettu osakemäärä oli tilikauden lopussa 51 733 110 kappaletta. Yhtiöllä on osakasluettelon 31.10.2015 mukaan 3 660 (3 493) osakkeenomistajaa.

Yhtiön osakkeet on julkisesti noteerattu vuodesta 1989. Tällä hetkellä yhtiön osakkeet on noteerattu NASDAQ OMX Helsingissä.

HALLINTO JA YHTIÖKOKOUS

Yhtiökokous 5.2.2015 päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti, että hallitus valtuutetaan päättämään harkintansa mukaan mahdollisesta varojen jakamisesta osakkeenomistajille yhtiön taloudellisen tilanteen sitä puoltaessa joko osinkona tai pääomanpalautuksena sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta. Valtuutuksen perusteella tehtävän varojenjaon enimmäismäärä on yhteensä enintään 4 700 000 euroa. Yhtiökokous päätti valtuutuksen sisältävän hallituksen oikeuden päättää kaikista muista edellä mainittuun varojenjakoön liittyvistä ehdoista ja että valtuutus on voimassa seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen alkamiseen saakka.

Lisäksi yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään yhtiön omien osakkeiden hankkimisesta yhdessä tai useammassa erässä siten, että hankittavien omien osakkeiden lukumäärä voi olla yhteensä enintään 5 100 000 osaketta, mikä vastaa noin 9,86 % yhtiön kaikista osakkeista. Omia osakkeita voidaan valtuutuksen nojalla hankkia vain vapaalla omalla pääomalla. Omia osakkeita voidaan hankkia hankintapäivänä NASDAQ OMX Helsinki Oy:n järjestämässä julkisessa kaupankäynnissä muodostuvaan hintaan tai muuten markki-

noilla muodostuvaan hintaan. Hallitus päättää, miten omia osakkeita hankitaan. Omia osakkeita voidaan hankkia muuten kuin osakkeenomistajien omistamien osakkeiden suhteessa (suunnattu hankkiminen). Valtuutus kumoaa varsinaisen yhtiökokouksen 29.1.2014 antaman valtuutuksen päättää omien osakkeiden hankkimisesta. Valtuutus on voimassa 5.8.2016 saakka.

Edelleen yhtiökokous valtuutti hallituksen päättämään yhdessä tai useammassa erässä osakeanneista sekä optio-oikeuksien ja muiden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta siten, että valtuutuksen nojalla annettavien osakkeiden lukumäärä voi olla enintään 30 000 000 osaketta. Hallitus päättää kaikista osakeantien ja optioiden sekä muiden osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisen ehdoista. Valtuutus koskee sekä uusien osakkeiden antamista että omien osakkeiden luovuttamista. Osakeantit ja optio-oikeuksien sekä muiden osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:ssä tarkoitettujen osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antaminen voivat tapahtua osakkeenomistajien merkintätuoikeudesta poiketen (suunnattu anti). Valtuutus kumoaa varsinaisen yhtiökokouksen 27.1.2011 antaman valtuutuksen päättää osakeanneista ja osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta. Valtuutus on voimassa 5.2.2020 asti.

Vaihdettavaa pääomallinaa 2011 oli katsauskauden lopussa jäljellä 15 000 000 euroa. Lainan korko on 6,5 prosenttia ja laina-aika 7.2.2011–1.4.2016. Osakkeen alkuperäinen vaihtokurssi on 2,20 euroa ja lainaosuudet voidaan vaihtaa enintään 6 818 181 yhtiön osakkeeseen. Lainaosuuksia on yhteensä 300 kappaletta ja ne ovat kaupankäynnin kohteena Nasdaq OMX Helsinki Oy:n pörssilistalla. Osakkeiden vaihtokurssi merkitään yhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon.

OSAKEKURSSIN KEHITYS JA OSAKKEENOMISTUS

Panostaja Oyj:n osakkeen päätöskurssi vaihteli tilikauden aikana 0,77 euron (alin noteeraus) ja 0,94 euron (ylin noteeraus) välillä. Osakkeiden osakevaihto tarkastelujaksolla oli 6 508 111 kappaletta, mikä edustaa 12,7 % osakekannasta. Osakkeen lokakuun 2015 päätöskurssi oli 0,86 euroa. Yhtiön osakekannan markkina-arvo lokakuun 2015 lopussa oli 44,5 milj. euroa (42,4 milj. euroa). Yhtiöllä oli lokakuun 2015 lopussa 3 660 osakasta (3 493).

Hallitus päätti 16.12.2010 uudesta Panostajan johtoryhmän jäsenten pitkäaikaisesta kannustin- ja sitouttamisjärjestelmästä. Johtoryhmän jäsenillä on tilinpäätöshetkellä henkilökohtaisessa tai määräysvallassaan olevan yhtiön omistuksessa yhteensä 663 707 kpl Panostajan osaketta (lähtötilanne 880 500 osaketta).

Pravia Oy (Juha Sarsama)	452 386 kpl
Comito Oy (Tapio Tommila)	206 793 kpl
Minna Telanne	4 528 kpl
Yhteensä	663 707 kpl

johtoryhmän jäsenille voidaan myöntää palkkiona Panostajan osakkeita asetettujen tavoitteiden saavuttamisen perusteella. Tilikauden 2015 päättyessä osakkeita on mahdollista saavuttaa yhteensä enintään 363 500 kappaletta, mikäli asetetut tavoitteet saavutetaan. Lisäksi mahdollista palkkiota maksetaan siten rahana, että se kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veronluonteiset maksut. Palkkiona saatujen osakkeiden osalta johtoryhmän jäsenillä on velvollisuus olla luovuttamatta osakkeita 27 kuukauden aikana niiden saamisesta.

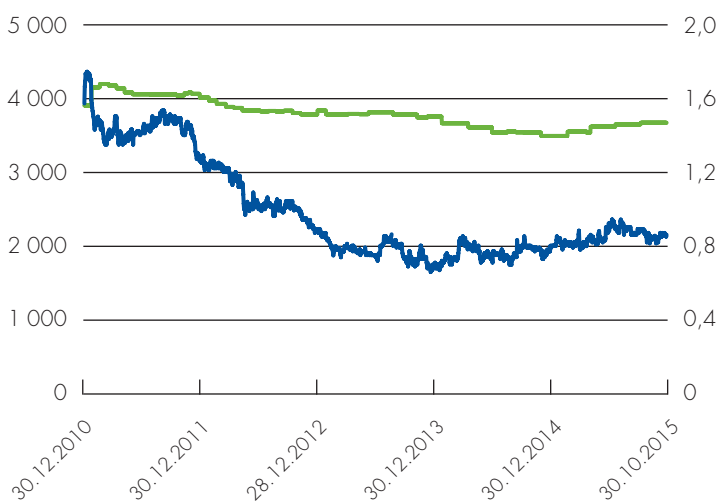
Järjestelyn tekohetkellä silloiset johtoryhmän jäsenet ovat rahoittaneet sijoituksensa osittain itse ja osittain yhtiön lainoituksen avulla ja jäsenet kantavat aidon yrittäjäriskin järjestelmään tekemänsä sijoituksen osalta. Panostajalla on käytössä tilikauden 2018 loppuun jatkuva osakepalkkiojärjestelmä, jossa siihen kuuluville

OSAKKEEN VAIHTO SEKÄ KURSSIT

	OSAKEANTIOIKAISTU			
	Alin, €	Ylin, €	vaihto kpl	%-osakkeista
2015	0,77	0,94	6 508 111	12,7
2014	0,69	0,91	7 908 686	15,4
2013	0,66	0,86	3 814 701	7,4
2012	0,73	1,05	5 725 530	11,1
2011	0,97	1,51	3 841 477	7,7
2010	1,32	1,75	5 301 507	11,2
2009	0,89	1,4	8 108 040	17,5

	A-OSAKE		OSAKEANTIOIKAISTU		B-OSAKE		OSAKEANTIOIKAISTU	
	Alin, €	Ylin, €	vaihto kpl	%-osakkeista	Alin, €	Ylin, €	vaihto kpl	%-osakkeista
2008	1,02	1,75	1 230 729	2,7	1,00	1,73	4 185 846	9,4
2007	1,21	1,83	1 646 454	9,5	1,20	1,79	4 317 106	23,3
2006	0,94	1,24	507 956	2,9	0,92	1,2	999 167	8,7
2005	0,59	1,06	1 353 791	7,8	0,65	1,09	94 059	9,3
2004	0,35	0,85	2 410 488	13,4	0,37	0,76	2 213 432	23,7

OSAKKEEN KURSSIKEHITYS JA OSAKSMÄÄRÄN KEHITYS

■ Panostaja (B-osake, yhdistetty 14.11.2008)
■ Osakkeenomistajien lukumäärä

SUURIMMAT OSAKKEENOMISTAJAT

20 SUURINTA OSAKKEENOMISTAJAA 31.10.2015

	Osakkeita kpl	% osakkeista		Osakkeita kpl	% osakkeista
1 Treindex OY	5 679 200	10,98 %	11 Porkka Harri	943 000	1,82 %
2 Koskenkorva Matti	4 308 756	8,33 %	12 Leino Satu	831 653	1,61 %
3 Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera	4 259 000	8,23 %	13 Koskenkorva Karri	749 305	1,45 %
4 Koskenkorva Maija	3 729 542	7,21 %	14 Lähtitapiola Keskinäinen Vakuutusyhtiö	674 000	1,30 %
5 Keskinäinen Vakuutusyhtiö Fennia	3 468 576	6,70 %	15 Koskenkorva Helena	641 101	1,24 %
6 Koskenkorva Mauno	1 340 769	2,59 %	16 Haajanen Taru	610 917	1,18 %
7 Koskenkorva Mikko	1 245 139	2,41 %	17 Koskenkorva Pekka	583 502	1,13 %
8 Johtopanos Oy	1 030 000	1,99 %	18 Koskenkorva Johanna	437 746	0,85 %
9 Malo Hanna	982 207	1,90 %	19 Pravia Oy	432 500	0,84 %
10 Kumpu Minna	982 170	1,90 %	20 Pentti Kalervo	430 000	0,83 %
				33 359 083	64,48 %
			Muut osakkeenomistajat	18 374 027	35,52 %
			Yhteensä	51 733 110	100,00 %

OSAKKEENOMISTUKSEN JAKAUTUMINEN SUURUUSLUOKITTAIN 31.10.2015

Osakemäärä	Omistajia kpl	Osakkeita/ääniä %	kpl	%
1-1 000	1 774	48,47 %	856 389	1,66 %
1 001-10 000	1 557	42,54 %	5 198 656	10,42 %
10 001-100 000	286	7,81 %	7 446 965	14,39 %
100 001-1 000 000	26	0,71 %	5 979 674	11,56 %
1 000 001-	17	0,46 %	32 058 837	61,97 %
Yhteensä	3 660	100,00 %	51 540 521	100,00 %
joista hallintarekisteröityjä	7		20 098	0,04 %
Yhteistilillä			192 589	0,37 %
Liikkeeseenlaskettu määrä			51 733 110	100,00 %

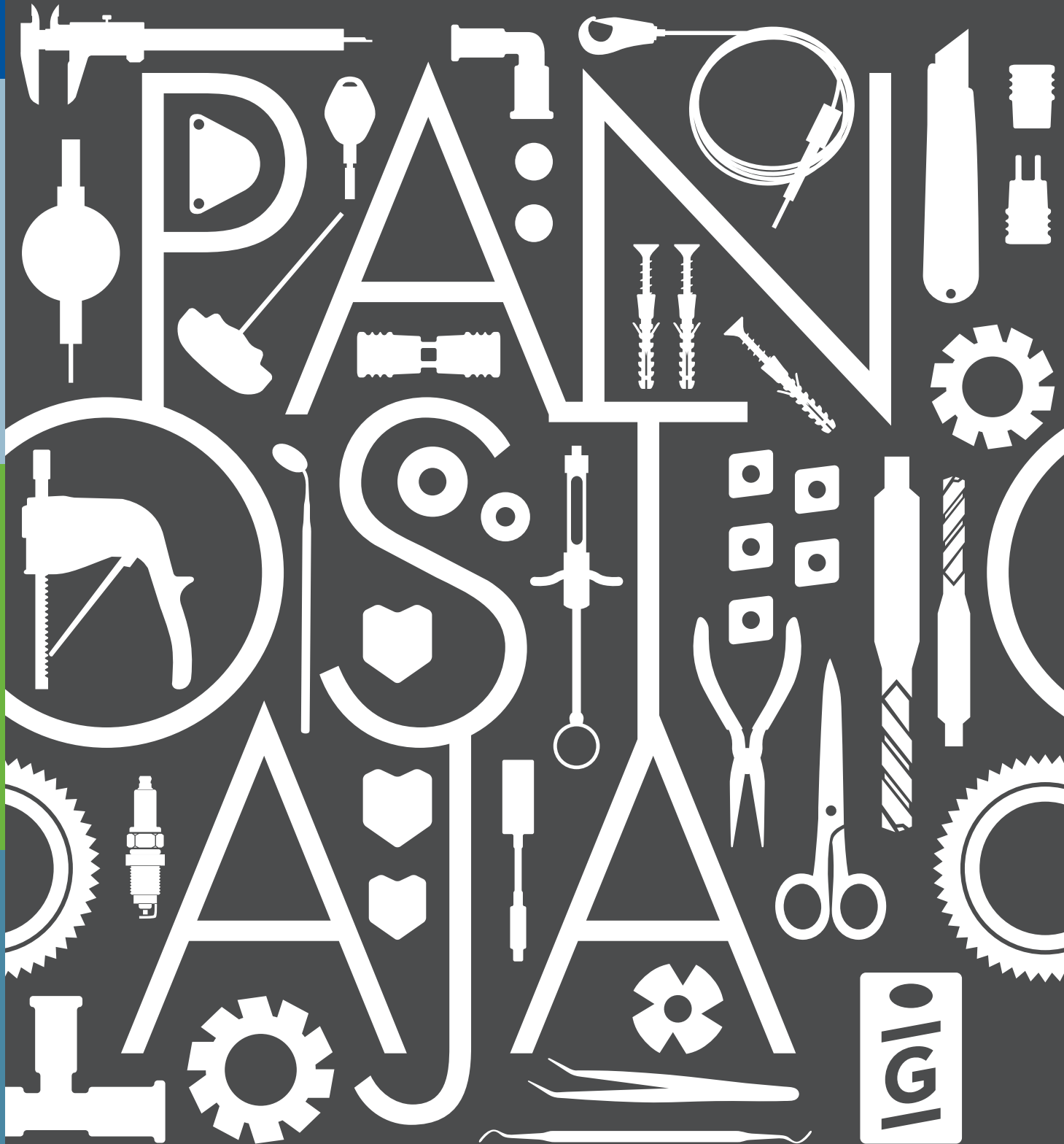
OSAKKEENOMISTUKSEN JAKAUTUMINEN SEKTOREITTAIN 31.10.2015

Sektoriluokka	Omistajia kpl	%	Osakkeita/ääniä kpl	%
Yritykset	129	3,52 %	9 181 416	17,75 %
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	16	0,44 %	4 673 107	9,03 %
Julkisyhteisöt	2	0,05 %	4 269 000	8,25 %
Kotitaloudet	3 493	95,44 %	33 063 802	63,91 %
Voittoa tavoittelemattomat yhteisöt	9	0,25 %	63 282	0,12 %
Ulkomaat	11	0,30 %	18 687	0,04 %
Yhteensä	3 660	100,00 %	51 269 294	99,10 %
Hallintarekisteröityjä	7		271 227	0,04 %
Yhteistilillä			192 589	0,37 %
Liikkeeseenlaskettu määrä			51 733 110	100,00 %

panostaja

Kalevantie 2, 33100 | Tampere panostaja@panostaja.fi | www.panostaja.fi

1610